

Besluit 16/15

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 22 mei 2015

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 6 februari 2015;

Datum

22 mei 2015

Documentnummer

3815674

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de griffier, d.d. 6 februari 2015 - nr 3806806;

gelet op artikel 40, vijfde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2012;

besluiten:

de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 6 februari 2015 vast te stellen.

's-Hertogenbosch, 22 mei 2015
Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de griffier,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. drs. C.J.M. Dortmans

VASTGESTELD

PS 16/15 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 6 februari 2015

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	5
Opening van de vergadering/vaststellen agenda	9
Afscheid van de heer Brenninkmeijer (CDA)	15
Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuw lid van Provinciale Staten mevrouw Keijzers-Verschelling.	20
PS 09/15: Initiatiefvoorstel "Pilot procedureversneller"	21
PS 06/15: Notulen vergadering PS d.d. 14 november 2014	21
PS 08/15: Ingekomen stukken	21
PS 75/14: Vaststellen financiële bijdrage 2013 fractieondersteuning	21
PS 01/15: Planontwikkeling Logistiek Park Moerdijk; vaststelling inpassingsplan en exploitatieplan	21
PS 03/15: Notitie Herijking Governance Havenschap Moerdijk	42
PS 25/14: Omvorming Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM)	49
PS 02/15: PHS Meteren-Boxtel: aangaan bestuursovereenkomsten tussen Rijk, provincie en de gemeenten Boxtel, Haaren en Vught - uitnodiging tot kenbaar maken wensen en bedenkingen	67
PS 67/14: Zesde wijzigingsverordening Provinciale Milieuverordening Noord-Brabant 2010	73
PS 14/15: Besluitvorming Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en uitvoering motie M43	79
Vragenuurtje	101

Index gesproken personen

Aarts-Engbers, mw. C.J.M., 42, 43, 48, 73
Altundal, N, 43, 44, 47, 48
Arts, mw. W.M.A., 68, 73
Berg, H.F. van den, 14, 15, 69, 70, 71, 72, 73, 101
Boer, Y.C.M.G. de, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 102
Bouman, B.W., 44, 48
Bouwman, T.J.J., 26, 27, 28, 36, 39, 40, 41, 46, 48, 70, 72, 73
Brenninkmeijer, J.W., 18
Brunklaus, mw. P.M., 14, 15, 49, 53, 57, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 103, 104, 105, 108
Burger Dirven, K.A.J.M., 73, 78
Geeraedts, mw. M.B.Ph., 14, 15
Griffier, 12, 13, 20
Haften-Harkema, mw. S.C. van, 104, 106, 107, 108
Hattem, A.W.J.A. van, 33, 37, 75, 78, 92, 97, 99, 100
Heijmans, N.G.L., 13, 14, 15, 23, 24, 36, 39, 40, 41, 43, 63, 70, 100
Heugten, R.A.C. van, 71, 72, 101
Hout, J.J.C. van den, 77, 78, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99
Iersel, mw. F.C.C.M. van, 74, 78
Kammen, mw. P. van der, 13, 25, 36, 39, 40, 41, 44, 45, 48
Kap, M.J., 15, 30, 38, 39, 40, 41, 49, 55, 65, 66, 73, 79, 100
Kardol, mw. J.C., 52, 56, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66
Keijzers-Verschelling, mw. J.C.R., 21
Kerkhof-Mos, mw. C.C., 14, 15, 17
Knoet-Michels, mw. A.J.H., 80, 83, 89, 90, 91, 94, 95, 98, 99, 100
Koevoets, H.J.P.E., 49, 50, 52, 58, 59, 60, 62, 64, 65, 66
Kuijken, R.C.P., 74, 75, 78, 81, 95, 99, 100
Kutlu, S., 69, 73
Mondriaan, H., 14, 15, 28, 29, 35, 36, 39, 40, 41, 45, 48, 54, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 79, 99, 100, 107, 108
Pauli, L.W.L., 46, 47
Prins-Afman, mw. M.W., 21, 22, 36, 39, 40, 41
Roijackers, mw H.I., 20, 76, 77, 78, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 94, 96, 99, 100
Slegers, mw. V.T.C., 51, 60, 62, 63, 65, 66, 81, 82, 83, 95, 99, 100
Smeets, M.J.E., 25, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 53, 61, 65, 66, 84, 95, 99, 100, 102
Spierings, mw. M.J.G., 15, 27, 28, 45, 48, 76, 78, 99
Tsoutsanis-van der Koogh, mw. M.E., 67, 73
Verhees, H.W., 79, 80, 85, 86, 91, 94, 95, 96, 98, 99, 100
Voorzitter, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 24, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 69, 72, 73, 74, 78, 79, 80, 82, 85, 86, 87, 93, 94, 97, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107
Vught, A.C.J.M. van, 50, 60, 65, 66
Wagemakers, R.J.J.M., 51, 58, 59, 60, 65, 66
Wel, M.C. van der, 14, 15, 22, 24, 28, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 49, 55, 60, 65, 66, 73, 77, 79, 82, 83, 86, 88, 92, 93, 96, 98, 99, 100
Wijers, A.J.H., 106

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS
mw. drs. C.J.M. Dortmans, griffier

Aarts-Engbers, mw. mr. C.J.M.	CDA	Tilburg
Aarts-van de Loo, mw.ing. J.P.H.	CDA	St. Oedenrode
Agtmaal, ing. J.M.A. van	CDA	Huijbergen
Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bouman, B.W.	PvdA	Hoogerheide
Bouwman, T.J.J.	GroenLinks	Eindhoven
Brunklaus, mw. P.M.	GroenLinks	Raamsdonk
Burger Dirven, drs. K.A.J.M.	VVD	's-Hertogenbosch
Doelen, W.M. van der	CDA	Maren-Kessel
Dol, R.	PVV	Uden
Frijters-Klijnen, mw. M.A.J.L.	PVV	Bergen op Zoom
Geeraedts, mw. mr. M.B.Ph.	VVD	Rosmalen
Griensven, E.J.C. van	PvdA	Berkel-Enschot
Gruijthuijsen, M.P.J.M. van	VVD	Tilburg
Hageman, ir. J.J.C.	D66	Veldhoven
Harmsen van der Beek, M. ten	VVD	Roosendaal
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Steensel
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Iersel, mw. F.C.C.M. van	SP	Tilburg
Kammen, mw.drs. P. van der	PVV	Tilburg
Kap, M.J.	Onafhankelijke Statenfractie Noord-Brabant	Tilburg
Kardol, mw. J.C.	PVV	Uden
Kerkhoff, J.	PVV	Valkenswaard
Kerkhof-Mos, mw. C.C.	CDA	Roosendaal
Keijzers-Verschelling J.C.R.	CDA	Son en Breugel
Klitsie, mw.drs. C.G.M.	D66	Tilburg
Knoet-Michels, mw. A.J.H.	PvdA	Vlierden
Koevoets, H.J.P.E.	VVD	Bergen op Zoom
Kouthoofd, T.P.D.	VVD	Eindhoven
Kuijken MSc, R.C.P.	CDA	Bergeijk
Kutlu, S.D66	Eindhoven	
Lopik, ing. A.T. van	VVD	Heesch
Mondriaan H.	50PLUS	Boxtel
Mulders, drs. ing. A.A.W.G.	CDA	Moergestel
Prins-Afman, mw. drs. M.W.	VVD	Sint Oedenrode
Roijackers, mw. H.I.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Rozen, mw. C.J.M.	SP	Roosendaal

Slegers, mw. drs. V.T.C.	SP	Tilburg
Smeets, drs. M.E.J.	D66	Oosterhout
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Spierings, mw. M.J.G.	D66	Sint Michielsgestel
Staak, W.R.van der	SP	Boskant
Tsoutsanis-van der Koogh, mw. mr. M.E.	VVD	Breda
Verhees, H.W.	VVD	Someren
Vissers, M.P.	SP	Oosterhout NB
Voeten, M.M.A.J.	VVD	Made
Vught, A.C.J.M. van	CDA	Rijkevoort
Vugt, drs. R.J. van	CDA	Woudrichem
Wagemakers, R.J.J.M.	PvdA	Tilburg
Wel, ir. M.C. van der	PvdD	Rijsbergen
Weyer M.T.H. van den	PvdA	Breda
Wijers, A.J.H.	VVD	Oosterhout NB
Wijnands, mw. A.M.	PvdA	Helmond

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

vrijdag 6 februari 2015

Agenda

De vergadering begint om 09.30 uur.

- I. Opening van de vergadering (besloten)**
- II. Aanbeveling vertrouwenscommissie inzake herbenoeming
Commissaris van de Koning (besloten)**
- III. Vaststellen agenda**
- IV. Afscheid van de heer Brenninkmeijer (CDA)**
- V. Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuw lid van
Provinciale Staten mevrouw Keijzers-Verschelling (CDA)**
- VI. Initiatiefvoorstellen:**
- VII. Notulen vergaderingen PS d.d. 14 november 2014 (PS 06/15)**
- VIII. Ingekomen stukken (PS 08/15)**
- IX. Voorstellen**
  - A-stukken:**
75/14 Vaststellen financiële bijdrage 2013 fractieondersteuning
  - B-stukken:**
  - C-stukken:**
**01/15 Planontwikkeling Logistiek Park Moerdijk; vaststelling
inpassingsplan en exploitatieplan**
03/15 Notitie Havenschap Moerdijk
25/14 Omvorming Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM)
**02/15 PHS Meteren-Boxtel: aangaan bestuursovereenkomsten tussen rijk,
provincie en de gemeenten Boxtel, Haaren en Vught – uitnodiging
tot kenbaar maken wensen en bedenkingen**
67/14 Zesde wijzigingsverordening Provinciale Milieuverordening

Noord-Brabant 2010

**14/15 Besluitvorming Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en
uitvoering motie 43**

X. Vragenuurtje

XI. Interpellatie

XII. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

op vrijdag 6 februari 2015

Voorzitter: Mevrouw mr. M.B.P. Geeraedts, vice-voorzitter PS.

Griffier: mevrouw drs. C.J.M. Dortmans.

Volgens de presentielijst zijn 52 leden aanwezig, te weten:

Van Gruijthuijsen, mw. Geeraedts, Van Griensven, Wagemakers, Koevoets, Van der Doelen, Van Lopik, Ten Harmsen van der Beek, Bouwman, Hageman, Kutlu, mw. Kerkhof-Mos, mw. Arts, mw. Prins-Afman, mw. Kardol, mw. Roozen, mw. Frijters-Klijnen, mw. Spierings, Altundal, Heijmans, mw. Knoet-Michels, Brenninkmeijer, mw. Van der Kammen, Mondriaan, Kuijken, S. Smeulders, Van Hattem, Kouthoofd, Burger Dirven, Verhees, Voeten, Van den Berg, Van der Wel, Van Vught, mw. Slegers, mw. Brunklaus, Van Agtmaal, Wijers, mw. Tsoutsanis-van der Koogh, Vissers, Kap mw. Wijnands, Weyer, Bouman, mw. Roijackers, mw. van Iersel, Mulders, Smeets, mw. Aarts-van de Loo, Kerkhoff, mw. Aarts-Engbers en Van Vugt.

Afwezig zijn 3 leden, te weten: Van der Staak, Dol en mw. Klitsie

Opening van de vergadering/vaststellen agenda

De plaatsvervangend voorzitter opent om 10.15 uur het openbare deel van de vergadering.

De commissaris betreedt de Statenzaal en krijgt een staande ovatie. Hij neemt plaats op de stoel van mevrouw Geeraedts.

De **voorzitter**: Dames en heren. Zoals reeds aangekondigd zal ik mij nu kort richten tot de commissaris van de Koning, die nu in de Statenzaal aanwezig is en wel bij de fractie van de VVD. Het is heel goed dat de commissaris nu ook eens vanuit de Statenzaal ziet hoe en wat.

Geachte commissaris van de Koning, beste Wim. Wij hebben zojuist een besloten vergadering afgerond. Op de agenda stond jouw herbenoeming voor een tweede termijn als commissaris van de Koning vanaf 1 oktober aanstaande. Op 14 november van het vorig jaar hebben Provinciale Staten een vertrouwenscommissie ingesteld. Daarvan maakten de fractievoorzitters van CDA, SP, PVV en GroenLinks deel uit, evenals ikzelf. Gedeputeerde De Boer was betrokken als adviseur namens het college van GS en de algemeen directeur, mevrouw Burger, was toegevoegd aan de commissie om eventuele ambtelijke bijstand te verlenen.

Opdracht van de vertrouwenscommissie was te komen tot een aanbeveling voor jouw herbenoeming. De vertrouwenscommissie is daarvoor twee keer bijeengekomen en heeft op 19 december van het vorig jaar een gesprek met jou gevoerd. Wij als vertrouwenscommissie hebben ons allereerst een oordeel gevormd over jouw functioneren in je eerste termijn. Daarvoor vormde de profielschets die in 2009 door Provinciale Staten is vastgesteld, de basis. En vervolgens hebben we ook gekeken naar ontwikkelingen in de laatste jaren die van invloed zijn op de rol en de functie van de commissaris van de Koning. Tot slot hebben Provinciale Staten op 23 januari jongstleden een prettig gesprek met je mogen voeren, waarin je hun vragen hebt beantwoord.

Ik vind het heel bijzonder om namens Provinciale Staten te mogen zeggen dat wij erg verheugd zijn dat je eind vorig jaar te kennen gaf voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Want, zo zei je: "Ik ben nog niet klaar met Brabant."

En nu wil ik je ook niet langer in spanning houden, zo er nog sprake van spanning is na het geweldige applaus bij je binnenkomst in deze zaal: Provinciale Staten hebben zojuist de aanbeveling voor jouw herbenoeming aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangenomen en wel unaniem! Dat betekent dat we je heel graag nog een tweede termijn als onze commissaris in ons midden hebben. Ik vind het heel eervol om je namens ons allemaal daarmee te mogen feliciteren.

Wij hebben allemaal veel waardering voor de wijze waarop je invulling geeft aan de verschillende rollen en taken als commissaris van de Koning. Daaraan besteed je veel tijd en daar zet je je ten volle voor in. Tijdens de herbenoemingsprocedure is ons dat maar weer eens heel duidelijk geworden.

En, Wim, de wereld om ons heen verandert in een steeds hoger tempo en dat vraagt om continue aanpassing en creativiteit. De overheid bepaalt niet langer van bovenaf hoe de samenleving moet worden ingericht. Ook van de provincie als bestuurslaag wordt een andere rolopvatting verwacht. Bij jouw installatie op 1 oktober 2009 gaf je aan dat het provinciaal bestuur er vooral is voor de samenleving van overmorgen. Besturen vraagt niet alleen om vooruit te zien, maar met name ook om vooruit te denken. En een breed gesprek over de toekomst van Brabant achtte je noodzakelijk. Ik citeer even jouw woorden van toen: "Er is nu juist behoefte aan het tekenen van gedurfde beelden op de kaart en aan het zetten van dito punten aan de horizon." Verder zei je: "Dat vraagt om een perspectief dat Brabant helder in Europa, ja zelfs in de wereld positioneert. Dat vraagt ook om het voortbouwen op onze krachtlijnen. Waar liggen onze ankers? Waar liggen de bruggen naar de toekomst? Wat moet onze focus zijn en wat onze prioriteiten?" "Ik heb het gevoel", zo zei je, "dat het stellen van die vragen bepaald geen overbodige luxe is in een tijd, waarin het onvermijdelijk is de Brabantse droom opnieuw te monteren." En die vragen zijn vervolgens beantwoord in de Agenda van Brabant, die onder jouw bezielende leiding tot stand is gekomen en die ook als basis heeft gediend voor het bestuursakkoord van de huidige coalitie.

Beste Wim, met jou heeft Brabant een geweldige en inspirerende commissaris. Wij willen je dan ook vragen om met dezelfde energie, enthousiasme en inspiratie invulling te geven aan je tweede termijn als commissaris van de Koning van onze mooie provincie Noord-Brabant. Wij zijn er kort gezegd heel trots op dat we jou als commissaris van de Koning hebben én houden!

Het werk van de vertrouwenscommissie zit er nu op. Daarom wil ik tot slot de leden van en de betrokkenen bij de vertrouwenscommissie heel hartelijk bedanken voor hun tijd en inzet. Een extra woord van dank wil ik uitspreken voor onze griffier die de vertrouwenscommissie op een geweldige manier bijstand heeft verleend en ook dank aan de overige leden van Provinciale Staten voor hun in ons gestelde vertrouwen.

Nu zijn de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Koning aan zet. We gaan er natuurlijk van uit dat zij onze aanbeveling zullen overnemen.

Wim, nogmaals van harte. Wij zijn ongelooflijk blij met jou en om het maar eens op zijn Brabants te zeggen: Zo'ne goeie hebbe wij nog niet gehad! Dat wil ik onderstrepen met een bos bloemen.

(applaus)

De **voorzitter**: Ik zie dat de commissaris al klaar staat. Ik wil hem nu graag het woord geven.

De heer **Van de Donk** (commissaris van de Koning): En ik dacht, mevrouw de voorzitter, daar wacht ik keurig op. Zo hoort het.

Geachte leden van PS en GS, alle collegae van de griffie en het ambtelijke apparaat hier aanwezig, de gasten op de publieke tribune en leden van het perscorps. Ik heb in mijn nieuwjaarstoespraak beloofd om

bij elke speech die ik dit jaar houd naar Vincent van Gogh te verwijzen. En dat is helemaal niet moeilijk want ik kan putten uit een rijk oeuvre aan prachtige brieven.

U had het net, mevrouw de voorzitter, over de Brabantse droom die opnieuw gemonteerd moest worden. Van Gogh in 1884 een brief. Ik ga die niet helemaal citeren, want het gaat in die brief over een aantal plaatsen in Brabant en het zou tot allerlei misverstanden kunnen leiden als ik daar al te veel uit citeer. Het gaat mij om de kernpassage. Hij zegt: "En het Brabant dat men gedroomd heeft, daar komt de werkelijkheid hier soms al heel dichtbij."

Natuurlijk hebben wij veel bereikt, maar wij zijn nog niet klaar met Brabant; wij zijn nooit klaar, want het is een prachtige provincie die verder ontwikkeld moet worden.

Ik dank de Staten voor het besluit en het daaruit blijkende vertrouwen en ik verheug mij erop om dat met u samen, allen hier verzameld, opnieuw te mogen doen de komende jaren. Ik wil u bedanken voor het vertrouwen en voor de zorgvuldige procedure die bij de vertrouwenscommissie in goede handen was. Ik wil de leden van de commissie, de adviseurs, alle betrokkenen en in het bijzonder de griffier zeer hartelijk danken voor het zorgvuldige en mooie werk dat zij hebben gedaan. Ik voelde mij recht gedaan door de goede manier waarop teruggekeken en weer een stukje vooruitgekeken is. Het kenmerkt de collegialiteit die hier heerst.

Ik wil ook van de gelegenheid gebruikmaken om de complimenten te delen met u allen. Mag ik ook zeggen: bijvoorbeeld met de collegae in het college van Gedeputeerde Staten? Een collegiaal team van bestuurders waarmee ik samen kaders stel aan die droom in uitvoerende zin en elke dag met hart en ziel aan werk. Wij doen dat samen: PS en GS. Mag ik ook de griffie, de ambtelijke medewerkers en mijn kabinet noemen? Ik heb geweldige mensen om mij heen om dit werk samen te doen. Op zo'n moment als vandaag zou het volstrekt ongepast zijn om dat niet te noemen. Wij doen het echt samen. Het is prachtig teamwerk. Het "Team Brabant" noem ik, ook bij de collega's elders. Ik wil mijn secretaresses, de Kamerbewaarder, de chauffeurs en alle andere mensen die in praktische zin het werk ondersteunden vandaag ook hartelijk danken voor de geweldige manier waarop wij in dit huis samenwerken. Als wij het hebben over Brabant wil ik ook al die mensen buiten noemen: de Brabanders, de verenigingen, de ondernemers; of het nu gaat om de sport, het onderwijs of de universiteiten, als wij aan een agenda werken, doen wij dat in Brabant samen. Het is meer en meer nodig om dit te beklemtonen. Wij weten heel goed dat wij het niet alleen kunnen.

Ik heb inderdaad in 2009 op het moment dat de crisis die wij naderhand volop over ons heen hebben zien komen, de eerste ouvertures had gegeven, gezegd dat ik het gevoel had te besturen op een breukvlak. Er is enorm veel in verandering. De discussie over de provincie woedde toen ook al volop. Wij hebben ons voortdurend gesterkt geweten door het besef dat wij in Brabant die discussie niet uit de weg gaan, maar voeren op basis van resultaten. Wij willen het verschil maken. Wij willen inderdaad laten zien dat wij werken aan de toekomst van onze provincie. Zo is de Agenda van Brabant ontstaan. Die is natuurlijk niet af maar er zijn mooie resultaten bereikt. Ik heb er alle vertrouwen in dat u er de komende maanden in zult slagen – op weg naar de verkiezingen en daarna – de Brabanders te laten delen in de trots die zij zelf voor een deel mede hebben veroorzaakt: de ondernemers, de samenleving, alle verenigingen en clubs: wij doen het samen! Iedereen voelt echter ook dat wij niet klaar zijn, dat de agenda opnieuw geladen moet worden, dat wij elke keer weer nieuwe initiatieven moeten nemen. De wereld verandert en aanpassingsvermogen is de kern van wat wij nodig hebben.

Gisteravond was ik op een mooie bijeenkomst met veel buitenlandse ondernemers die in Brabant investeren en ook dit jaar weer goed zijn voor heel veel banen in Brabant. Toon Gerbrands, directeur van PSV, en Pieter van den Hogenband spraken daar. Het is mooi te zien dat wij heel veel inspiratie kunnen ontfangen aan het belang dat in de wereld van de sport wordt gehecht aan een visie, een missie, aan actie en vooral ook aan passie. Zonder passie bereik je geen resultaten en kun je geen topsport bedrijven!

Dames en heren, wat wij allemaal samen doen in Brabant is topsport. Wij willen namelijk niet zomaar een provincie zijn. Wij willen betekenisvol zijn voor onszelf, voor onze collega's in Nederland maar vooral ook een regio in Europa die laat zien dat dit continent vooruit moet, dat wij niet achterom moeten zien maar moeten groeien, dat wij banen moeten scheppen en dat dit alleen maar gaat als wij creatief zijn, als wij innoveren, als wij durven te vernieuwen. Wij weten ook dat dit af en toe spannend is, dat er sectoren zijn die een grote opdracht hebben, dat veranderingen pijn doen, dat die in onze dorpen of steden de verhoudingen soms op scherp zetten. Veranderen is soms lastig en vraagt veel van ondernemers en van omwonenden. Ik weet ook dat wij nog niet van die spanningen af zijn en dat wij hard moeten werken om bij al die focus op economische groei ook het sociale domein, de manier waarop wij samenwerken, scherp in het oog te houden. Want het hoort in Brabant altijd samen – ik heb het vaak gezegd–: de ecologie, de economie en het sociale kapitaal. Alleen wanneer wij de boel in balans beschouwen, komen wij verder vooruit. Dat vraagt moed, creativiteit en goed naar elkaar omzien. De spanningen tussen stad en platteland die er soms zijn, verraden eigenlijk altijd een valse tegenstelling. Wij weten dat wij het samen moeten doen: een verbindende stad die voorop mag gaan in economische ontwikkeling maar die nooit mag vergeten dat zij juist in Brabant hoort bij de ommelanden.

Het is nu niet het moment om nog veel meer te gaan zeggen, want u bent aan zet. De verkiezingen komen eraan. De Brabanders zijn aan zet. Ik hoop echt en ik heb er ook het volste vertrouwen in dat u erin zult slagen om iets van de ambitie en het enthousiasme dat wij met de Agenda van Brabant hier in deze zaal en in de ons omringende kringen hebben losgemaakt Brabantbreed te laten gaan leven. Ik wens u allemaal heel veel succes.

Er zou een misverstand kunnen zijn gegroeid toen ik net in de stoel van een grande dame werd geplaatst. Dat was inderdaad een buitengewoon praktische oplossing, maar de eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat juist het perspectief van een commissaris van de Koning die niet op een plek in de zaal zit maar het overzicht en het algemeen belang bewaakt mij aanspreekt en dat ik die rol nog graag een aantal jaren zal vervullen. Dank u wel voor het besluit, dank u wel voor het vertrouwen. Wij gaan weer aan het werk.

(applaus)

De **voorzitter**: Dank u wel, commissaris.

Ik stel voor de vergadering nu 20 minuten te schorsen teneinde iedereen in de gelegenheid te stellen de commissaris te feliciteren en afscheid te nemen van Jan Brenninkmeijer. Neem vooral ook een kop koffie want de dag is nog lang als ik naar de agenda kijk.

De vergadering wordt geschorst van 10.30 uur tot 10.50 uur.

Voorzitter: prof. dr. W.B.H.J van de Donk, commissaris van de Koning, voorzitter GS/PS

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik heropen de vergadering en verzoek u allen te gaan staan voor een moment van stilte.

(De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht).

De **griffier**: Er is bericht van verhindering ontvangen van de leden mw. Klitsie, Van der Staak en Dol.

De **voorzitter**: Misschien is het een mooi moment om de heer Dol ook vanaf deze plaats wederom sterkte te wensen in het gevecht dat hij voert tegen zijn ziekte.

Naast u allen heet ik zeer van harte welkom de bezoekers op de tribune. Naast onze vaste bezoekers zijn dat vandaag leden van D66 en van de Oosterhoutse partij Gemeentebelangen die als gasten van onze Staten vandaag ontvangen worden door ons lid Sjo Smeets. Nogmaals van harte welkom, fijn dat u belangstelling toont voor het werk van onze Staten.

Ik maak u er verder graag op attent dat mij gemeld is dat omstreeks half twaalf een cameraploeg van Één Vandaag in onze zaal zal zijn om wat algemene beelden te maken van onze vergadering ten behoeve van een item over de aanstaande verkiezingen. Ik heb ook begrepen dat de NOS vanmiddag vanaf half twee opnamen in deze zaal komt maken, ook vanwege de aanstaande Statenverkiezingen. In de lunchpauze is Omroep Brabant in huis voor een gesprek met de lijsttrekkers van de aanstaande verkiezingen.

Ik wil nu de agenda aan de orde stellen. Wij weten intussen dat er aantal vragen is voor het vragen uur. Ik vraag de griffier deze even op te lezen.

De griffier: Door de fractie van PVV worden vragen gesteld over de PC-vergadering inzake het Brabants Energieakkoord.

Door de fractie van D66 worden vragen gesteld over de brief van minister Kamp aan de Tweede Kamer over de 380 kV hoogspanningsverbinding in West-Brabant en tot slot zijn er vragen van de fracties van GroenLinks en van het CDA over ondertoezichtstelling van het Bureau Jeugdzorg Brabant door de Inspectie Jeugdzorg.

De voorzitter: Er is gebleken dat er na vaststelling toch nog een foutje stond in de notulen van onze vergadering van 3 en 4 juli 2014. Die notulen zijn weliswaar vastgesteld op 14 november, maar het blijkt en dat wordt ondersteund door de audiovisuele opname dat er ten aanzien van het stemgedrag bij motie M1 inzake het Statenvoorstel over de Havenstrategie LPM een fout is gemaakt. In de schriftelijk versie van de notulen is vermeld dat de fractie van de PVV tegen zou hebben gestemd, de fractie van de PVV heeft echter voorgestemd. Nogmaals, dat wordt bevestigd door de audio- en videovastlegging. Ik wil om praktische redenen aan u voorleggen dat wij met deze mededeling in deze vergadering volstaan en dat de notulen worden geacht gecorrigeerd te zijn. Ik zie dat u daarmee kunt instemmen. Dat is dan bij dezen zo vastgelegd.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Kan ik ervan uitgaan dat ook de schriftelijke aantekeningen over het stemgedrag bij deze motie worden aangepast?

De voorzitter: Ja, dat gaan wij ook doen.

Wij gaan verder met het vaststellen van de agenda. Ik maak u melding dat er los van de reeds genoemde vragen een interpellatie is ingediend door de fractie van de PVV. Dat gaat over een bezuiniging op infrastructureel gebied waaronder de recente korting op het project N324, de weg Oss-Grave. Ik wil dit interpellatieverzoek graag aan u voorleggen. Kunt u daarmee instemmen?

De heer **Heijmans** (SP): Het is een goed gebruik dat je een verzoek voor een interpellatie in principe steunt. Maar zo'n verzoek moet naar mijn mening voldoen aan wat wij in ons reglement van orde stellen, namelijk dat er een duidelijke toelichting moet zijn over de informatie die men van het college wil. De indieners hebben volstaan met het noemen van het onderwerp plus als kleine aanvulling: de bezuinigingen. Ik vind dat het college en de rest van de Statenleden zich op deze manier niet goed kunnen voorbereiden op een dergelijke interpellatie. Een interpellatie is een vrij zwaar middel. Wij hebben de mogelijkheid schriftelijke vragen te stellen en er is het vragen uur. Ik vind dat wij daarmee zorgvuldig moeten omgaan. Op deze manier zou ik volgende maand gedeputeerde De Boer kunnen interpelleren over de BZV

(Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij) en dieren aantallen; de maand daarop gedeputeerde Van den Hout over de Omgevingsdiensten en hun effectiviteit. Op deze manier maken wij van een belangrijk instrument een soort nieuw vragenuurtje. In deze situatie en met name ook omdat het om een fractie gaat die in het verleden deze hele Staten hield aan de regels als het ging om gewogen stemming en vond dat wij ons absoluut aan de regels moesten houden, vind ik dat wij consequent moeten zijn. Ik stel daarom voor dit verzoek tot interpellatie niet toe te staan.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Mijnheer de voorzitter. Ik onderschrijf het betoog van heet Heijmans volledig. Ook wij staan die interpellatie niet toe.

De **voorzitter**: Ik stel voor degene die de interpellatie heeft aangevraagd als laatste het woord te geven.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Ook de CDA-fractie steunt het betoog van de heer Heijmans onverkort.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voorzitter. Het is ons wel voldoende duidelijk wat de PVV-fractie beoogt met dit interpellatieverzoek. Wij vinden echter ook dat dit inhoudelijk prima in de commissievergadering van volgende week behandeld had kunnen worden, bijvoorbeeld in de rondvraag. Wij gaan dit verzoek echter niet principieel blokkeren, wat ons betreft mag het doorgaan.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Wij sluiten ons aan bij de woorden van de heer Smeulders van de fractie van de PvdA.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voorzitter. Ook wij vinden dat het in de commissie besproken kan worden. Wij vinden echter wel dat een partij die om een interpellatie vraagt, de gelegenheid daarvoor moet krijgen. Om die redenen willen wij dit verzoek niet blokkeren.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de woorden van de heer Smeulders van de PvdA. Principieel moet je dit steunen hoewel de heer Heijmans inhoudelijk gelijk heeft.

De **voorzitter**: Ik zie dat er geen andere woordmeldingen zijn. Ik geef het woord aan de heer Van der Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Het is een dusdanige ingreep in een proces dat rechtstreeks de Agenda van de Brabant en de veiligheid raakt. De urgentie zit ook in het feit dat er aanstaande dinsdag een gemeenteraadsvergadering plaatsvindt in Grave. Gisteren heeft die al in Landerd plaatsgevonden. Ik vind deze korting dusdanig ingrijpend in dit project dat ik het meer dan de moeite waard vind om dit hier plenair te behandelen. Dat is de reden waarom ik voor dit middel gekozen heb.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik hoop dat u mij toestaat dat ik een rechtstreekse vraag stel aan de heer Van den Berg.

De **voorzitter**: Dat sta ik u toe.

De heer **Heijmans** (SP): Mijnheer Van den Berg, wat is er dan voor bezwaar om dit bij het vragenuurtje aan te orde te stellen. Ik ben het met u eens dat er sprake is van urgentie, maar waarom kiest u voor een interpellatie? Als u een interpellatie aanvraagt, weet u wat u wilt gaan vragen. Waarom kiest u ervoor om die vragen dan niet meteen aan het college te stellen, zodat het zich fatsoenlijk kan voorbereiden?

De heer **Van den Berg** (PVV): Ik vind het een dusdanig zwaarwegende ingreep dat daar een zwaar middel bij hoort. Dit hoort niet thuis in een vragenuurtje. Bovendien kunnen die vragen er helaas afgegooid worden. Dat is volgens de heer Heijmans de nieuwe democratie. Ik heb bewust voor een interpellatieverzoek gekozen, want dit grijpt heel hard in op een project. Ik wil niet dat dit geweigerd kan worden in een vragenuurtje zoals mij de vorige keer is overkomen toen ik vragen wilde stellen over de windturbines bij Den Bosch. Dat is de reden, mijnheer Heijmans.

De **voorzitter**: Ik dank degenen die hier het woord gevoerd hebben. Mij rest nu niets anders dan dit verzoek nu als een ordevoorstel aan u voor te leggen. De argumenten zijn gewisseld: inhoudelijk, actualiteit en de procedureregels. Ik leg het verzoek om dit interpellatiedebat toe te staan ter stemming voor.

In stemming komt het interpellatieverzoek.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Tegen.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Tegen.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voor.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de VVD, het CDA en de SP tegen dit verzoek hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is verworpen.

Afscheid van de heer Brenninkmeijer (CDA)

De **voorzitter**: Beste Jan. Ik vind het bijzonder op deze manier afscheid van je te kunnen nemen. Waarom is het bijzonder? De collegae hebben je al de hand geschud en als nieuwe burgemeester van Waalre ben je ook al in die gemeente geweest. Je wordt het niet, je bent het al. Het afscheid is al een beetje genomen. Toch is het passend er een paar woorden over te spreken, ook als introductie bij het gebruikelijke cadeau dat we afscheidnemende Statenleden als herinnering aan hun periode hier willen

aanbieden. Je bent bijna een volle periode lid van onze Staten geweest en dat is niet onopgemerkt gebleven om het met Reve te zeggen.

Je hebt in deze bestuursperiode een zeer actieve rol vervuld, niet alleen door je inhoudelijke bijdragen maar ook omdat je op grond van je ervaring het voorzitterschap van een van onze Statencommissies hebt bekleed en ook in andere commissies een toonaangevende rol hebt gespeeld. Dat was bijvoorbeeld het geval waar het ging om het culturele beleid en de commissie cultuur en samenleving. Ook de commissie ecologie en ruimte heeft onder jouw voorzitterschap de afgelopen periode veel werk verzet.

Dat je in die commissie zo goed uit de weg kon en met zoveel ervaring en zelfs flair leiding gaf, heeft natuurlijk alles te maken met het feit dat je al jaren raadslid en ook wethouder in de gemeente Haaren was. Je kende het klappen van de zweep. Het is mooi te zien en in Brabant koesteren we dat ook dat we tussen de bestuurslagen onze eigen rolopvattingen en taken hebben maar dat er voortdurend ook verbindingen zijn en dat we elkaars positie kunnen begrijpen. Het is goed af en toe van perspectief te wisselen om de zaken goed te blijven zien. Dat is ook de reden waarom politici vaak op draaistoelen zitten. Niet zozeer omdat ze draaien om het draaien maar om alles vanuit de goede kant te kunnen bekijken en vanuit verschillende perspectieven. By the way, pluche plakt helemaal niet, skai plakt wel maar dat is hier een heel andere zaak.

Je hebt een toonaangevende rol vervuld en dat is niet onopgemerkt gebleven, zo heb ik gezegd. Dat was ook te merken in de stijl. Je was een Statenlid dat er ook voor de collega's was. Je zag dat besluitvorming ook mensenwerk is en dat je als het ware voortdurend op zoek moet naar verbindingen. Op die manier is ook een beetje duidelijk geworden dat je eigenlijk in deze Statenperiode voorbereidingen aan het treffen was voor de stap die je zo graag wilde zetten, de stap naar het burgemeestersambt. Je bent intussen geïnstalleerd en je hebt laten zien dat je daar op je plek bent. Je bent gepassioneerd aan de slag gegaan in die bijzondere gemeente in Brabant. Het is een gemeente die net als alle andere gemeenten geconfronteerd wordt met spannende vragen over de toekomst, vragen als: kunnen wij het nog alleen, welke vormen van samenwerking zijn nodig om onze burgers en onze bedrijven goed te bedienen, hoe speelt de gemeente een rol in de regio. Met vol vertrouwen verwacht ik dat je aan dit proces samen met de raad van Waalre en het college van burgemeester en wethouders, maar vooral ook met de partners in de regio leiding kan geven en dat je initiatief zal nemen. Ik zeg er ook bij dat het zijn van burgemeester in deze dagen geen gemakkelijk ambt is. Dat is het ook nooit geweest. Als bestuurder leven we deze samenleving in een glazen huis en in een samenleving waarin steeds meer met stenen wordt gegooid is dat af en toe geen gemakkelijke positie. Je hebt als burgemeester de integriteit van het bestuur te hoeden en je rug soms recht te houden waar anderen soms meebuigen, wat overigens niet ongebruikelijk is gelet op de beschrijving van de ruggengraat. Maar wij bedoelen met een rechte rug dat je soms beslissingen moet nemen die pijn doen en belangen raken maar wel het algemeen belang dienen. Een burgemeester moet wijs zijn. Ik heb in een speech eerder deze week de deugden wijsheid, matigheid, barmhartigheid nog eens van stal gehaald. Het zijn dergelijke woorden die passen bij het ambt dat je vervult. Je hebt niet voor niets de ambtsketen omgehangen gekregen.

Ik heb er alle vertrouwen in dat jij burgemeester zult zijn op z'n Brabants. Dat wil zeggen: zorgen dat het in de gemeente goed gaat maar ook oog hebbend voor wat er in de regio nodig is en de verbinding met de provincie duurzaam zoekend. Die verbinding met de provincie geldt inderdaad voor alle gemeenten en niet alleen voor de kleinere. Ik heb begrepen dat dit van de week even een issue was in dit huis.

Jan, ik heb er alle vertrouwen in dat je dit gaat doen en het doet me ook deugd je nu dit cadeautje te kunnen aanbieden. Dit doe ik niet dan voordat ik je kinderen en de echtgenote in de felicitaties heb betrokken. Het is intussen algemeen bekend geworden dat Francion toen ze nog een heel klein meisje was, zo moet ik erbij zeggen, ervan droomde, burgemeestersvrouw te worden. Wat mooi dat jij je zo hebt ingespannen om haar droom uit te laten komen.

Jan, mag ik je vragen naar voren te komen om de bloemen en het cadeau in ontvangst te nemen. Dank voor jouw inzet.

(De voorzitter overhandigt de heer Brenninkmeijer een bos bloemen en een cadeau.)

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Beste Jan. Een mooi magistratenpand bewonen in Helvoirt, gemeente Haaren, en dan direct al een huis gevonden hebben in Waalre en verhuizen omdat je daar burgemeester bent geworden. Dat is nog eens doortastend. Maar pas je wel een beetje extra op Francion? Zij leek in shock. Het wordt wel allemaal erg anders, zei ze een paar maal, terwijl ze toch normaal meer van het stevige type is van stand by your man. Jan, ik herinner me nog goed dat je me belde op 20 november. Je riep euforisch door de telefoon: ze dragen me voor. Je was er zo blij mee en terecht. Dat was echt heel goed nieuws want die functie is je op het lijf geschreven. Ik heb je er toen al van harte mee gefeliciteerd. Vanaf die dag ga je stralend door het leven en stond je met zo 'n mooie lichtblauwe stropdas op de foto. Vandaag die mooie roodwitte Brabantse das.

We hebben op 12 januari met bijna de hele fractie – en ik zag er ook Herman Mondriaan en Mieke – jouw plechtige installatie bijgewoond. Dat was een heel bijzondere raadsvergadering. Na al het ceremonieel mocht jij tot slot met de ambtsketen van Waalre om je installatierede houden. In je bijna gewijde Vaticaanse aanhef die zelfs voor mij als protestant traceerbaar was, zag ik jou even als de kerkbestuurder van de Sint Janskathedraal terug, al leek de zaal wel erg op een heel vol buurthuis. Maar, Jan, het was een inhoudelijk uitstekende speech en een heel druk feestje na afloop.

Jan, je hebt eigenlijk niet eens zo heel lange loopbaan in de politiek achter de rug. Vanaf 2006 was jij wethouder en raadslid in Haren en nog geen vier jaar Statenlid. Je portefeuille in Provinciale Staten claimde je al direct bij de verdeling van de taken in de fractie want jij wilde cultuur en jeugdzorg doen. Dat bleek in de praktijk toch een tamelijk dik pakket te zijn, met erfgoedcomplexen, culturele infrastructuur, Brabant Culturele Hoofdstad en de transitie van de jeugdzorg om maar eens een paar grote thema's te noemen. We moesten jou er wel regelmatig aan herinneren dat de fractie nog negen collega-Statenleden kende en dat wij twee zeer goede CDA-gedeputeerden in het college hadden en dat je die niet al te vaak voorbij kon fietsen zonder daarover goed met je fractie en coalitiegenoten te communiceren. Tenslotte voeren wij hier met zijn allen het bestuursakkoord uit. Jij en ik hebben elkaar wel eens heel stevig toegesproken maar de lucht is wel opgeklaard. Je wilde bij de aanvang van deze zittingsperiode ook graag voorzitter worden van de commissie ecologie en ruimte. Het moet gezegd, die taak heb je met verve vervuld. Insiders hebben me wel een pikante anekdote verteld. Je hield regelmatig een betoog van minstens 5 minuten om de commissieleden voor te houden dat zij kort moesten spreken vanwege de beperkte tijd. Het zij je vergeven. Efficiënt voorzitten valt niet mee. Dat is direct al gebleken bij jou eerste raadsvergadering, want mij is verteld dat die nogal laat werd.

Jan, je hebt je in de Staten echt verdienstelijk gemaakt met jou bijdragen aan de grote culturele en zorgonderwerpen, waarbij je vanuit onze CDA-visie dicht bij de mensen en draagvlak interessante ideeën naar voren bracht en politiek je mannetje stond. Dat was betekenisvol. Graag wil ik ook vermelden hoezeer wij het als fractie waardeerden dat jij in het overleg met toenmalig PvdA-collega Paul van Liempd zijn motie ten behoeve van de laaggeletterden zo bijboog dat wij die ook goed konden steunen. Die verbinder ben je ook. Het is bijna geen toeval meer, Paul werd later een van de wethouders in het college van Waalre. Die verbinder was je ook voor de 50+ motie van Herman Mondriaan waarin van de provincie werd gevraagd het probleem van de distributie van voedselbanken op te lossen. Jij lobbyde een Statenmeerderheid bij elkaar en dat bleek erg effectief, ook omdat jij wist dat het doel deugde en het echt nodig was.

Tot slot, we laten ons graag bijpraten, Jan, eind maart over je nieuwe functie bij het afscheidsdiner van de fractie waarvoor ik jou en Francion hierbij graag van harte uitnodig. Het is trouwens in een heel mooi

restaurant en je zult daar als amateurkok de keuken beslist waarderen en de ambiance ook. Daarna gaan we elkaar echt uitzwaaien. Daarom: tot ziens en het ga je goed.

(Applaus. Mevrouw Kerkhof overhandigt de heer Brenninkmeijer een bos bloemen.)

De heer **Brenninkmeijer** (CDA): Voorzitter. Allereerst dank ik u en mijn fractievoorzitter voor de bijzonder aangename en warme woorden. Er moet mij wel even iets van mijn hart. Dit was de eerste speech van dit nieuwe jaar waarin u Van Gogh niet citeerde, nog wel de Van Gogh die zo'n geweldige band met het mooie dorp Helvoirt heeft. Naast mijn huis staat het huis van de vader van Van Gogh. Het is een prachtig monumentaal pand. Tegenover mijn huis staat het kerkje.

De **voorzitter**: Mijnheer Brenninkmeijer, als u de betreffende passage in de brief van Van Gogh opzoekt, zult u weten waarom ik dat niet heb gedaan. Verder verklap ik niets.

De heer **Brenninkmeijer** (CDA): Het is maar dat u het weet. Met Waalre had Van Gogh niets, behalve dan dat er nog een bouwbedrijf Van Gogh is.

Ik had graag deze Statenperiode met u allen uitgezeten maar er is mij toch van alle kanten afgeraden dat te doen. Het zou zomaar kunnen zijn dat je ergens over een bananenschil uitglijdt, zo werd mij gezegd, en dus heb ik er na ampel beraad van afgezien en gekozen voor volledige beschikbaarheid voor Waalre. Ik leefde zelfs in de veronderstelling dat ik al afscheid had genomen, althans in formele zin, omdat ik een ontslagbrief had gestuurd waarin ik per 12 januari, de datum van mijn installatie, ook afscheid van de Staten zou hebben genomen, maar ik kreeg toch een corrigerend telefoontje van de griffier die zei dat het zo niet gaat en dat ik afscheid zou nemen in de Statenvergadering. Daarom sta ik nu hier om afscheid van jullie te nemen.

Dat ik toch die keuze heb gemaakt is goed geweest. Ik heb in de afgelopen bijna vier weken dat ik nu burgemeester ben, mij zeer geconcentreerd kunnen inwerken in de meest relevante dossiers en taken en dat voelt enorm goed. Ik heb inmiddels drie raadsvergaderingen achter de rug. Inderdaad, de eerste raadsvergadering duurde lang. Ik was ongeveer om 03.15 uur thuis in Helvoirt. Dat lag niet helemaal aan mij want het was het oordeelsvormende gedeelte dat zou uitliep. Het besluitvormende gedeelte was zoals gewoonlijk onder mijn leiding kort en zakelijk.

Het voelt goed. Een lang gekoesterde droom is werkelijkheid geworden. De voorzitter heeft net al gezegd dat ik er de afgelopen vier jaar links en rechts al op ben gewezen of het niet iets voor mij zou zijn. Dat was daarvoor ook al zo. Francion heeft mij er vanaf het begin van onze verkering al op gewezen dat het ook een beetje haar droom was. Eigenlijk dacht ik dat het er nu maar eens van moest komen. Maar ik kan u zeggen dat dat gemakkelijker lijkt dan het is. Er blijken er velen rond te lopen met dezelfde droom en het aantal beschikbare posten is beperkt en wordt ook nog eens steeds kleiner. Dat hij toch is gelukt heeft zeker voor een belangrijk deel te maken met mijn periode als Statenlid en het in mijn geval daaraan gekoppelde voorzitterschap van de commissie ecologie en ruimte; het is net al gememoreerd. Na de coalitievorming werd ik op 22 april 2011 alsnog geïnstalleerd als Statenlid. Het was Goede Vrijdag en ik moest hiervoor speciaal teruggekomen uit een retraite ter voorbereiding op het mooie paasfeest. De woordvoerderschappen waren goeddeels verdeeld en voor mij resteerden de portefeuilles cultuur en gezondheid en het voorzitterschap van een van de commissies. Achteraf gezien is cultuur naast de intensieve veehouderij een van de meest besproken onderwerpen geweest in de voorbije periode en heb ik over cultuur hier de afgelopen jaren vele malen het woord mogen voeren. Uiteraard heb ik niet de illusie dat ik daarin baanbrekend ben geweest, maar toch om met een gedicht van Bram Vermeulen te spreken: ik heb een steen verlegd in de rivier op aarde en het water gaat er anders dan voorheen.

Aan het voorzitterschap bewaar ik bijzonder goede herinneringen. Het heeft er zeker toe bijgedragen dat ik nu kordaat en ontspannen al drie raadsvergaderingen zonder al teveel kleerscheuren heb mogen leiden. Zowel in de commissievergaderingen als in de Statenvergaderingen is het mij wel opgevallen dat sommigen van u er een sport van lijken te maken zo vaak en zo lang mogelijk aan het woord te zijn, iets wat zo heb ik gemerkt in de raad van Waalre ook gemeengoed is. Ik heb meermalen geprobeerd de meerwaarde hiervan te ontdekken, maar kon deze niet altijd vinden. Zou het kunnen bijdragen aan de schoonheid van de debatten, zo vroeg ik mij af. Ik heb juweeltjes van debatten meegemaakt maar die waren eigenlijk allemaal kort en krachtig. Zou het geresulteerd hebben in nieuwe inzichten of andere, betere besluiten? Ook daar heb ik geen grond voor kunnen vinden. Uiteraard houdt het je effectief van de straat en dat zal vandaag ook weer met jullie gebeuren want het zal wel weer een latertje worden. Maar soms dacht ik wel eens: wat doe ik hier.

Toen ik begon met het Statenwerk en in de aanloop daar naartoe de verkiezingen, had ik bepaald moeite uit te leggen aan de buitenwereld waaraan ik begon. Inmiddels lukt me dat vrij aardig maar het geeft toch te denken dat zelfs mensen die al politiek betrokken zijn, zich daarover maar moeilijk een concreet beeld kunnen vormen. Bij grote zaken zoals de ruit, het openbaar vervoer, de intensieve veehouderij en dergelijke, lukt het nog wel dat voor het voetlicht te krijgen maar er ligt zeker nog een uitdaging dit ook voor de minder opvallende zaken gedaan te krijgen. Bij mijn aantreden als burgemeester heb ik gesproken over het noodzakelijke aggiornamento, een Vaticaanse begrip, het bij de tijd brengen van de lokale overheid.

Bestuurlijke vernieuwing is echter niet alleen lokaal nodig maar ook een regionaal en nationaal. De depolitisering van de burger en de afstand tussen politiek en openbaar bestuur enerzijds en de burger anderzijds nemen zienderogen toe. Voor de provincie zou de toekomst kunnen liggen in het versterken van de regio op politiek, sociaal-cultureel en economisch gebied. Het is goed dat Brabant die weg inhoudelijk al is ingeslagen maar het zal een hele uitdaging worden dit ook lokaal en nationaal bestuurlijk te verankeren.

Genoeg uitdagingen voor de toekomst zou ik zeggen. Nu even terug naar de huidige werkelijkheid. Uiteraard neem ik van jullie allemaal afscheid, maar ik wil toch een paar personen met naam en toenaam noemen. Allereerst wil ik mijn fractie bedanken met wie ik bijna vier jaar politiek lief en leed heb gedeeld. Ondanks de electorale teruggang van vier jaar geleden zijn we er toch samen prima in geslaagd een verbindende rol te spelen in de coalitie en tussen coalitie en oppositie.

Connie, we hebben in de loop van de tijd samen de sleutel gevonden om tot een vruchtbare samenwerking te komen. Ik wil jou speciaal bedanken voor je tomeloze inzet ondanks je moeilijke privé omstandigheden waar je je nooit achter hebt verscholen. Chapeau en veel sterkte.

Verder heb ik een bijzondere band opgebouwd met Ine. Uitgetreden maar nog altijd een bevlogen katholiek. Zowel de SP als het CDA zou nog veel kunnen leren van het katholiek sociaal denken zoals jij dat belichaamt. Ine, bedankt voor je steun en je inzicht in de menselijke maat waar de politiek vaak niet aan toekomt. Dank je.

Ook bewaar ik goede herinneringen aan Karel. Samen met Ine, jou en soms ook Tim hebben we de culturele dossiers redelijk eensgezind over de eindstreep kunnen brengen en dat was nodig. Dat ging niet altijd zonder slag of stoot maar we hebben elkaar steeds weer in respect gevonden. Overigens wil ik daar ook de oppositie nadrukkelijk in betrekken, vooral de PvdA, eerst met Paul die nu mijn collega in het college van Waalre is en vervolgens Annegien en Tienie en van GroenLinks Patricia die meer dan eens goede bondgenoten zijn geweest, waarvoor mijn dank.

Dan Herman. Ik denk weleens dat hij in zijn hart gewoon een CDA-er is en dat hij per ongeluk op die zetel van 50PLUS terecht is gekomen. Zijn bijdragen in de Staten zijn soms erg voorspelbaar in lijn met één van de hem voorafgegangene fracties maar soms in meer opzichten ook erg verrassend. Hoogtepunt was

inderdaad de breed gedragen motie ter ondersteuning van de Brabantbrede distributie van de voedselbanken. Het was een geweldig moment met Herman samen.

Ook aan het college bewaar ik goede herinneringen. Bij de samenwerking lag vooral het zwaartepunt bij Brigitte vanwege mijn woordvoerderschap en bij Johan en Yves vanwege het commissievoorzitterschap. Ruud heb ik uiteraard ontzettend veel meegemaakt in de fractie en niet zozeer in commissieverband. De commissaris en Bert maakte ik vooral mee op gezellige momenten buiten de vele serieuze vergaderingen om.

Tenslotte wil ik nog danken voor de ondersteuning vanuit dit huis, de griffie, de communicatiemedewerkers, de bodes, de vakambtenaren, de catering et cetera. Ik sla er vast een heleboel over. Ik heb mij hier altijd bijzonder thuis gevoeld. Dat is niet hetzelfde als thuis maar u weet wat ik bedoel. Speciale dank ook aan Jos, mijn commissiesecretaris. We hebben het altijd steengoed met elkaar kunnen vinden op een professionele maar ook persoonlijke manier. Ik heb nog wel een laatste tip voor je Jos, je weet het wel, maar toch ten overvloede. Blijft zorgen voor een planning in de commissie die hout snijdt en robuust is en blijft zorgen voor een inhoudelijke voortgangsrapportage met meerwaarde voor uitstaande moties en toezeggingen. Ik wil je er toch nog even aan herinneren voordat ik wegga.

Voorzitter. Ik rond af met de slotregels van het gedicht dat ik eerder citeerde:

Ik heb een steen verlegd in de rivier op aarde. Nu weet ik dat ik nooit zal zijn vergeten. Ik leverde bewijs van mijn bestaan omdat door het verleggen van die ene steen de stroom nooit meer hetzelfde zal gaan.

Ik dank jullie allemaal uit de grond van mijn hart dat ik die kans daartoe in alle opzichten heb gekregen. Tot ziens en veel succes bij de komende verkiezingen. Dank jullie wel.

(Applaus)

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brenninkmeijer voor zijn afscheidsrede. Nogmaals, namens ons allen veel succes op uw nieuwe plaats in het team van Brabant. Succes in Waalre.

Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuw lid van Provinciale Staten mevrouw Keijzers-Verschelling.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Roijackers, voorzitter van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven van mevrouw Keijzers-Verschelling om verslag uit te brengen van het onderzoek door de commissie.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voorzitter. De door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van mevrouw Keijzers-Verschelling onderzocht en in orde bevonden. Mevrouw Keijzers-Verschelling voldoet aan de voorwaarden voor het lidmaatschap van Provinciale Staten en vervult volgens haar eigen opgave geen openbare betrekkingen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van Provinciale Staten. De commissie geeft de Staten dan ook in overweging te besluiten tot toelating van mevrouw Keijzers-Verschelling.

De **voorzitter**: Ik dank u en de andere commissieleden voor het verrichte werk. Ik neem aan dat de Staten uw voorstel overnemen. Er wordt geen stemming gevraagd en dan is aldus besloten. Ik vraag dan de griffier te bevorderen dat mevrouw Judith Keijzers-Verschelling naar voren komt voor de beëdiging. Ik vraag de griffier de verklaring en belofte voor te lezen. Ik verzoek u allen daarbij te gaan staan.

De **griffier**: "Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.

Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.

Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen."

Mevrouw **Keijzers-Verschelling** (CDA): Zo waarlijk helpe mij God Almachtig!

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd en wederom welkom in ons midden.

(De voorzitter overhandigt mevrouw Keijzers een bos bloemen.

Applaus)

De **voorzitter**: Gelet op de volle agenda van vandaag stel ik u voor meteen door te gaan.

PS 09/15: Initiatiefvoorstel "Pilot procedureversneller"

De **voorzitter**: Uit een inventarisatie bij de fracties is gebleken dat een meerderheid behandeling in de commissie EZB (Economische Zaken en Bestuur) op 13 februari aanstaande wenselijk acht. Ik neem aan dat de Staten zich hierin kunnen vinden? Ik constateer dat dit inderdaad het geval is. Aldus is besloten.

PS 06/15: Notulen vergadering PS d.d. 14 november 2014

De **voorzitter**: Ik wijs erop dat het echt nuttig is om de notulen af en toe kritisch na te lezen. Er kan altijd een foutje insluipen.

Deze notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

PS 08/15: Ingekomen stukken

De **voorzitter**: Ik constateer dat de Staten kunnen instemmen met de door de griffier voorgestelde wijze van afdoening.

Wij komen nu bij de behandeling van de voorstellen. Er is een A-stuk, er zijn geen B-stukken maar wel vijf C-stukken.

PS 75/14: Vaststellen financiële bijdrage 2013 fractieondersteuning

Dit voorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Staat u mij toe u erop te wijzen dat er enige vertraging in dit proces is opgetreden. Dat heeft te maken met het feit dat niet alle fracties in staat bleken de stukken tijdig in te leveren. In overleg met de griffier werken wij aan een roadmap om volgend jaar vertraging te voorkomen. Het presidium heeft daarover intussen al gesproken.

PS 01/15: Planontwikkeling Logistiek Park Moerdijk; vaststelling inpassingsplan en exploitatieplan

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Voorzitter. "Het Logistiek Park Moerdijk is één van de negen plannen van Moerdijk Meer Mogelijk. Het Rijk, de gemeente en de provincie hebben elk hun verantwoordelijkheid

genomen om de aanleg van een Logistiek Park, het intensiever benutten van het industrieterrein Moerdijk en het verbeteren van de leefomgeving in de gemeente Moerdijk te realiseren."

Deze tekst stond in een brochure uit december 2008. Het ontwikkelen van bedrijvigheid moet tegelijkertijd een impuls geven aan de leefomgeving. Er liggen plannen op het gebied van veiligheid, recreatie, natuur en woningbouw in het dorp Moerdijk. De verantwoordelijke gedeputeerde van toen vertelde dat alle vier marktpartijen, onafhankelijk van elkaar, konden aantonen dat het Logistiek Park Moerdijk (LPM) zowel planologisch als financieel haalbaar is. En uit de bijlagen bij het voorstel en het exploitatieplan blijkt dat dit nog steeds het geval is.

Wel heeft het plan een aanzienlijke vertraging opgelopen. Oorspronkelijk zou het inpassingsplan in 2012 vastgesteld worden.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik vind dat mevrouw Prins een heel snelle stap maakt: van 2008 naar nu. Inmiddels hebben wij een crisis gehad. Er is ook een second opinion gekomen. Ik begrijp niet helemaal waarom zij nu durft te beweren dat wij in 2008 in eenzelfde situatie zaten als nu.

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Voorzitter. De heer Van der Wel moet goed luisteren. Dat heb ik niet gezegd. Ik heb gezegd dat toen dat geconstateerd is en dat wij vandaag het volgende constateren. Waar de heer Van der Wel het over heeft, komt later in mijn betoog aan de orde.

In 2015 zou de schop in de grond gaan. Ondertussen zijn we drie jaar verder. De fractie van de VVD is blij dat vandaag het inpassingsplan eindelijk ter besluitvorming voorligt.

Brabant, en dan met name West-Brabant, is erg populair voor logistiek vastgoed. De laatste jaren zijn in de regio verschillende logistieke bedrijven neergestreken. In Bergen op Zoom hebben de centra van onder andere Calvin Klein gezelschap gekregen van Forever Twenty One en American Eagle. In de krant lezen we dat er in Roosendaal waarschijnlijk nog iets groots aan zit te komen. Volgens DTV Zadelhoff zijn de gemiddelde transacties in deze regio groter dan in andere regio's. In de logistieke sector is al jaren sprake van een schaalvergroting. Er zijn maar weinig bedrijventerreinen die aan de vraag uit de markt kunnen voldoen. En zo langzamerhand lopen de bedrijventerreinen in West-Brabant voor grote logistieke bedrijven vol. Langs de transportassen in West-Brabant hebben zich inmiddels grote centra zoals Ricoh, Opel en Samsung gevestigd. De commissaris zei het een tijdje geleden al: al deze bedrijven zorgen voor grote werkgelegenheid. Mijn fractie is daar blij mee.

De Markiezaat containerterminal groeit op zijn huidige locatie uit zijn voegen en moet nodig naar de beoogde plek dichterbij het Schelde-Rijn-Kanaal. Veel bedrijven maken een groeiend gebruik van de mogelijkheden om multimodaal te vervoeren. Het Logistiek Park Moerdijk voorziet in deze behoefte. Het park is primair bedoeld voor grootschalige Value Added Logistics (VAL) en Value Added Services (VAS) bedrijven groter dan 5 ha. Tot die doelgroep behoren de bovenregionale bedrijven uit andere delen van Nederland en het buitenland. Logistiek Park Moerdijk ligt strategisch: tussen Rotterdam en Antwerpen, in de oksel van de A16 en A17 in de nabijheid van water en spoor. Bovendien is het park een kwalitatieve toevoeging aan het bestaande aanbod van bedrijventerreinen in deze regio.

De fractie van de VVD is er van overtuigd dat de ontwikkeling van het Logistiek Park de economische structuur van West-Brabant en Brabant als geheel ten goede komt. Hier liggen unieke kansen. Wij zijn dan ook positief over dit voorstel.

Het bedrijventerrein wordt hoogwaardig, vernieuwend en duurzaam ontwikkeld. Op het gebied van het milieu is zeer nauwkeurig gekeken naar de gevolgen van de aanleg van dit park. Er worden mitigerende maatregelen genomen. Voor vleermuizen worden zelfs nieuwe vliegroutes aangelegd. Daarom heeft het ook allemaal zo lang geduurd. Er is zeer uitvoerig onderzoek gedaan. Dat blijkt uit de 65 bijlagen bij dit voorstel.

Nadat het inpassings- en exploitatieplan onherroepelijk in werking is getreden, zal het Havenschap Moerdijk de ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk realiseren. De fractie van de VVD wenst hun hierbij alle succes.

De heer **Van Agtmaal** (CDA): Voorzitter. De discussie over nut en noodzaak van het Logistiek Park Moerdijk is nog eens gevoerd bij het vaststellen van de Havenstrategie Moerdijk 2030 enkele maanden geleden en het is onlangs uitgebreid behandeld in de commissie ER (Ecologie en Ruimte). De economische structuur van Brabant en met name van West-Brabant moet worden versterkt. Er moet worden voorzien in de buitenregionale ruimtevraag van grotere logistieke VAL- en VAS-bedrijven. De provincie, de gemeente Moerdijk en het Havenschap trekken hierin samen op. Dat is belangrijk en vooral goed.

De Staten moeten vandaag besluiten over het provinciaal inpassingsplan en het exploitatieplan. Het voorstel kent meer dan 60 bijlagen. Dit complex aan stukken is voor de gewone geïnteresseerde lezer zeker niet gemakkelijk toegankelijk, maar ook voor wat meer ervaren Statenleden - dat zijn wij intussen allemaal - is het nauwelijks te doen, al geven al die stukken samen de relevante aspecten van het voorbereidingsproces weer. Dat is meer dan belangrijk voor de besluitvorming.

Wij hebben vastgesteld dat het uitvoerige Statenvoorstel overigens alle elementen bevat die voor de besluitvorming van belang zijn, vandaar zoveel bijlagen! Onze complimenten hiervoor aan GS en alle andere betrokkenen.

GS hebben laten weten dat het niet doorzetten van de ontwikkeling van het LPM grote gevolgen zou hebben voor o.a. de provincie: 17 miljoen euro. Maar ook eerdere afspraken van de provincie met het Rijk zouden op losse schroeven komen te staan en dat geldt ook voor de provinciale bijdrage aan de leefbaarheid in de kern en in de gemeente Moerdijk. En dat willen wij juist niet hebben.

Het CDA heeft zich bij de Havenstrategie 2030, waarin ook de ontwikkeling van het LPM ruimtelijk is voorzien, constructief en ook kritisch opgesteld. Dat is mijn fractie nog steeds. Daarnaast willen wij ons aansluiten bij het bijzondere betoog van mevrouw Prins van de fractie van de VVD. Wij staan daar volledig achter.

Wij streven naar een evenwichtige besluitvorming en zullen in de toekomst zeker de vinger aan de pols houden als het gaat over bedrijven die zich daar mogelijk gaan vestigen, over aantallen hectaren etc.

Wij wensen GS succes met de verdere uitvoering. Mijn fractie zal met uitzondering van één lid voor dit voorstel stemmen.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Het is een kwestie van jaren geweest om van Moerdijkse Hoek tot Logistiek Park Moerdijk te komen. Bijna aan het begin van mijn tijd in de Staten hadden wij het al over Moerdijkse Hoek, een gebied van honderden hectaren, waarvan wij eigenlijk vanaf het begin hebben vastgesteld dat dit betekende dat West-Brabant echt het putje van Nederland wordt met allerlei zware en verontreinigende bedrijven en een onleefbaar Moerdijk. Wij hadden gewoon een feest toen bleek dat Moerdijkse Hoek niet doorging.

Vervolgens kwam het voorstel voor een Logistiek Park Moerdijk. Wij hebben daarover uitgebreid gediscussieerd en het dubbeltje viel wat ons betreft net de verkeerde kant op, waardoor wij toen in eerste instantie zeiden: Logistiek Park Moerdijk hoeft voor ons niet. Een van de belangrijkste redenen daarvoor was ook dat toen in de plannen nog duidelijk de Roode Vaart was opgenomen dat een enorme aantasting betekende van de leefbaarheid van Moerdijk. Maar de tijden en de situatie zijn veranderd. Wij zijn een aantal jaren verder. Een van de zaken die toen voor ons van belang was - de Roode Vaart - is op zijn minst voor een heel lange tijd buiten beeld. Wij hebben de garantie gekregen dat het LPM eigendom blijft van de overheid en ook door haar beheerd zal worden. Wij hebben ook de garantie dat er een fasegewijze ontwikkeling plaatsvindt. En wij hebben nadrukkelijk gezien dat er een zuinig ruimtegebruik zal zijn vanwege de eis van 70% bebouwing van een kavel. Hadden wij dat maar overal gedaan in

Brabant! De second opinion waarvan wij inderdaad niet kunnen zeggen dat dit onverdeeld gunstig was, heeft o.a. geleid tot het uitsmeren over een langere termijn van bepaalde zaken.

Is het gevolg hiervan, voorzitter, dat hier een fractievoorzitter van de SP staat te vertellen dat dit het meest succesvolle project van de komende eeuw zal zijn? Nee, wij hebben nog steeds bedenkingen en wij zijn nog steeds van mening dat wij risico's lopen. De heer Van der Wel vroeg per interruptie aan mevrouw Prins of zij niet vond dat er de afgelopen jaren iets veranderd is en noemde daarbij de economische crisis. Begin deze eeuw was een van onze argumenten vaak dat wij wel allerlei bedrijven hierheen kunnen halen, maar dat wij geen mensen hadden die daar kunnen werken. De arbeidsmarkt was toen volledig overspannen. Die situatie, mijnheer Van der Wel, is gigantisch veranderd. Er zitten nu tienduizenden Brabanders thuis. Met name vanuit dat oogpunt maar zonder dat wij voor 100% de garantie hebben dat het LPM voor 100% vol zal lopen met bedrijven, zeggen wij dat wij wel moeten durven te investeren in werkgelegenheid voor die mensen die nu zonder werk zitten.

De **voorzitter**: Mijnheer Heijmans, komt u tot een afronding?

De heer **Heijmans** (SP): Wij zijn ons bewust van het feit dat wij hiermee een risico nemen, maar wij vinden in deze situatie dat het doel de middelen heiligt. Derhalve stemmen wij in met dit voorstel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik stond niet op omdat de heer Heijmans mijn naam noemde, maar ik wil hem wel een verduidelijking vragen. Hij zegt namelijk: was overal alles maar voor 70% bebouwd. Maar het haventerrein zelf is niet voor 70% bebouwd. Daar kan makkelijk nog van alles bij. Vervolgens gaf de heer Heijmans aan...

De **voorzitter**: Graag één helder onderwerp per interruptie!

De heer Van der Wel (PvdD): Hoe ziet hij dat dan?

De heer **Heijmans** (SP): Dat lijkt mij niet zo moeilijk. Wij hebben het in het verleden op een aantal plaatsen fout gedaan. Vraagt de heer Van der Wel nu dat wij het fout blijven doen? Ik ben blij mijnheer Van der Wel dat wij in deze situatie uitgaan van 70% bebouwing. Hij weet net zo goed als ik dat deze en andere fracties overal pleiten voor revitalisering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. Natuurlijk kan dat doorgaan. Hier bij LPM hebben wij het echter over bedrijven van 5 ha en die zet je niet zomaar ergens tussen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Het is prima om iets nieuws te beginnen als het nodig is, maar wij vinden het niet nodig want er is nog voldoende ruimte op dat park. De heer Heijmans zegt blij dat het om logistieke activiteiten gaat. Die zijn niet zo vervuilend of overlast gevend voor Moerdijk als de zware industrie. Vervolgens blijft het huidige haventerrein geheel in bruikleen voor zware industrie als die er al komt. Als wij dat bij elkaar optellen, moeten wij concluderen dat de leefbaarheid alleen maar achteruitgaat.

De heer **Heijmans** (SP): Ik deel die conclusie niet en ik daar verder niets op te zeggen.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voorzitter. Het LPM en de voorgangers daarvan hebben al een heel lange geschiedenis. De Partij van de Arbeid heeft altijd kritisch gekeken naar het proces. Wij hebben eindeloos vergaderd in commissies en in de Staten. Wij hebben heel veel mensen bezocht, partijen

gesproken en misschien nog wel meer in de fractie gediscussieerd over de vraag hoe het verder moet met LPM en met Moerdijk.

Voor ons waren daarbij drie punten van cruciaal belang: nut en noodzaak, de werkgelegenheid en de financiële risico's. Allereerst nut en noodzaak. Voor ons is in ieder geval duidelijk geworden dat LPM iets toevoegt aan Brabant; een bedrijventerreinen dat gebaseerd is op logistiek en toegevoegde waarde, die combinatie; grootschalig: 5 ha en 70% bebouwd. De doelgroep is bovenlokaal, boven regionaal, landelijk en zelfs het buitenland. Wij creëren hier in Brabant een "Champions League for bedrijventerreinen". Daar doen wij nu aan mee.

Dat maakt dat het tweede punt, de werkgelegenheid, cruciaal is in deze opzet. Op dit moment woont 30% van de Brabanders in West-Brabant, maar ook 70% van de werkloze Brabanders woont in West-Brabant. Ik denk dat wij verplicht zijn om alles uit de kast te halen om West-Brabant voor de langere termijn structureel goede werkgelegenheid te bieden. Dat is voor ons een wezenlijk belang.

Het derde punt betreft de financiële risico's. Zonder financiële risico's kun je niet besturen. Dat is een ding dat zeker is. Zouden wij nu besluiten om niet door te gaan, dan zijn wij samen met het dorp Moerdijk toch 35 miljoen euro kwijt. En – en dat is de winst van de second opinion – het exploitatieplan is in tijd vooruitgeschoven, zodat de risico's minder aanwezig zijn. Wij vinden dat een goede zaak.

Voorzitter. Wij hebben er lang mee geworsteld en gestoeid, maar onze conclusie is dat West-Brabant het verdient dat wij daar investeren, dat de risico's beheersbaar zijn en dat nut en noodzaak aantoonbaar aanwezig zijn. Voor alle duidelijkheid, er is een soort schwing op dit moment in Brabant wat logistiek betreft. In Tilburg zit het terrein vol. Er zijn ook andere initiatieven. Misschien is het zelfs een voordeel van de langdurige procedure en is het nu het moment om in 2015 een vliegende start te maken. Wij hopen dat van harte, want wij vinden dat de mensen in West-Brabant dat verdienen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Wat de PVV betreft behandelen we vandaag een inpassings- en exploitatieplan Logistiek Park Moerdijk dat niet eens zou moeten worden behandeld. Een ruimtelijk inpassingsplan maken voor een economisch slecht onderbouwd prestigeproject is een slecht idee. De fundamenten onder dit LPM-plan zijn middels een degelijke second opinion vakkundig onderuitgehaald. Met vervolgens hier en daar aanpassingen probeert het college het verhaal alsnog sluitend te krijgen: tegen beter weten in. Voortschrijdend inzicht is een woord dat ontbreekt in het vocabulaire van het college. Het college spiegelt ons veel banen en economische groei voor bij de ontwikkeling van het LPM. Maar hebben we het dan over banen voor Brabanders, of gaat om banen waar vooral veel Oost-Europese arbeidsmigranten op af komen?

Alternatieve bedrijvenlocaties, ook in West-Brabant, zijn nog voorhanden. Daarnaast valt te betwijfelen of de grote bedrijven wel zo massaal in de rij zullen staan om zich te mogen vestigen op het LPM.

In de MER-plannen (Milieueffectrapportage) van het LPM is voorzien in de plaatsing van windturbines bij het LPM. En hoe potsierlijk u de komst van die vreselijke torens ook formuleert als "landmarks die het duurzame karakter van het park uitstralen", de PVV hanteert een andere definitie van landschapskwaliteit en het zal u duidelijk zijn dat windturbines daar niet bij horen.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Het Logistiek Park Moerdijk is financieel risicovol voor de provincie Noord-Brabant.

Het dossier van het Logistiek Park Moerdijk is een complex dossier met bijna 3800 pagina's "leesvoer" en een lange voorgeschiedenis van 2006 tot heden. D66 acht een weloverwogen en zorgvuldig besluit, in overleg met alle belanghebbenden, belangrijk gelet op het grote maatschappelijk belang voor West-Brabant en mogelijke financiële risico's voor de provincie Noord-Brabant als aandeelhouder van het Havenschap Moerdijk. D66 heeft meerdere malen twijfels uitgesproken over de haalbaarheid van het Logistiek Park Moerdijk, zoals in januari 2014, en met name of er vraag is naar de 142 hectare

bedrijventerreinen voor logistieke bedrijven met Value Added Logistics en Value Added Services en dan ook nog groter dan 5 hectare. Daarnaast is er in het voorstel een koppeling gemaakt met gelden die beschikbaar worden gesteld voor de leefbaarheid in Moerdijk. Uit de veronderstelde opbrengsten van het Logistiek Park Moerdijk wordt geïnvesteerd in de leefbaarheid van Moerdijk: 12 miljoen euro, (zie Statenvoorstel 9 december 2014, pag.9).

D66 heeft drie vragen bij het voorstel. Kan het college zijn visie geven op de optie om het strategisch businessplan van het Logistiek Park Moerdijk uit september 2013 uit te werken naar de actuele stand van zaken en een ander business-model?

In de second opinion van december 2013 van vijf hoogleraren kwam het volgende naar voren: "De argumentatie voor LPM komt op de commissie gedateerd over en lijkt meer te passen bij de jaren '90 dan bij 2013. Planvorming gebeurt vaak op basis van het extrapoleren van ontwikkelingen uit het verleden. Logistiek (en meer specifiek VAL/VAS voor de Europese markt) is de achterliggende 20 jaar een grote groeier geweest. Aanvankelijk stond logistiek niet sterk op het netvlies van regionale ontwikkelaars, inmiddels richten verschillende regio's zich op het aantrekken van logistieke activiteiten (in Nederland en daarbuiten). Bovendien zijn er redenen om te betwijfelen of een vergelijkbare groei als in de afgelopen 20 jaar heeft plaatsgevonden (in werkgelegenheidsgroei en nieuwe investeringen) zich de komende decennia zal herhalen met ongeveer gelijkblijvende locatievoorkeuren. De commissie is daarmee van mening dat LPM (te) laat wordt ontwikkeld, met het risico van een forse uitbreiding van het aanbod in een minder snel groeiende markt."

Hoe denkt het college met de realisatie van dit Logistiek Park Moerdijk de werkgelegenheid in West-Brabant voor West-Brabanders te bevorderen?

Waarom worden de gelden voor de leefbaarheid voor de bewoners van Moerdijk gekoppeld aan de realisatie van de plannen voor het Logistiek Park Moerdijk?

D66 is voorstander van een gezond en deugdelijk financieel beleid, de voorliggende plannen vormen mogelijk een molensteen voor de provincie Noord-Brabant in de komende jaren. D66 doet met klem een beroep op het provinciebestuur om deze plannen met realiteitszin te heroverwegen en in dialoog met alle belanghebbenden de planontwikkeling te herzien en door te starten. Alle scenario's zijn hierbij te bekijken, van exitoptie tot doorstarten met een andere businessmodel.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Wij hebben het eigenlijk over een in mijn ogen ondertussen dood dossier. Ik had wel zin gehad om vandaag wat meer de vlam in de pijp te krijgen met medewerking van de SP en de Partij van de Arbeid. Maar dat zit er gewoon even niet in. De verkiezingen naderen. Een woord als "werkgelegenheid" wordt kwistig rondgestrooid, maar wij weten allemaal dat er minder werkgelegenheid zal komen dan wij even veronderstellen. Nogmaals: kiezers, kijkt u uit.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voorzitter. Ik vind een beetje beneden peil wat de heer Bouwman nu doet. Dit dossier loopt al 15 tot 20 jaar. Wij hebben al die tijd zorgvuldig gediscussieerd en allerlei bedenkingen geuit. Nu verengt de heer Bouwman het tot een besluit dat voor zes weken rechtsgeldig zou zijn. Dat is natuurlijk klinkklare onzin. Wij staan gemotiveerd achter dit besluit en dat heeft helemaal niets met verkiezingen te maken!

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Dat klopt, maar ik weet dat er ook intern bij de Partij van de Arbeid grote twijfels bestaan over het hele dossier en nochtans besluit men om voor te stemmen.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voorzitter. Ik heb ook aangegeven dat wij misschien in de fractie wel meer gesproken hebben over dit dossier dan in dit huis, maar de conclusie die ik heb gegeven, is de conclusie van mijn fractie en daar zal de heer Bouwman het mee moeten doen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik heb ook aangegeven dat ik wel begrijp waar die conclusie vandaan komt. Daar hebben wij het ook over gehad.

Ik ga even naar de kern van de zaak. Er zijn de afgelopen jaren natuurlijk behoorlijk wat argumenten gewisseld waarom het misschien weleens onzinnig is om dat Logistiek Park Moerdijk wat vooralsnog geen multimodaal centrum zal zijn, in de oksel van grote wegen te leggen. Wij hebben al eerder aangegeven – en andere partijen voor ons – dat Moerdijk natuurlijk geen unieke positie in het VAL/VAS-segment heeft. Dat is ondersteund door de commissie van wijzen in de second opinion. Wij hebben ook aangegeven dat de doelgroep voor het LPM ook elders terechtkan; let op het oprekken van de doelgroep klanten. Er zijn o.a. mogelijkheden in Roosendaal, Oosterhout, België en Duitsland. De argumentatie was gedateerd. D66 meldde dat ook al. Vooral het trans-atlantisch marktsce­na­rio is zwaar overtrokken. Moerdijk is slechts een extended gate voor de binnenvaart. Iedereen die langs vaart kan het zien, er is zo nu en dan een klein zeeschip. Wel havengebonden logistiek, etc. etc. Die argumenten zijn allemaal genoemd. Er zijn al bedrijven vertrokken waarvan men dacht dat zij daarheen zouden gaan: DHL, Adidas, Tetra Pak etc. Kortom, wij hebben een probleem met de werkgelegenheid. Die is al gezakt van 22.000 naar 17.000 en die zal niet erg toenemen.

GS leggen ons eigenlijk een plan voor dat probeert de scherpe kantjes ervan af te halen. Het is al genoemd. De ene mogelijkheid was het verlengen van de termijn. Volgens bureau Buiten loopt de ontwikkeling van bedrijventerreinen na 2020 overal in Brabant terug en niet zo'n klein beetje. Dat geldt ook voor logistieke werkgelegenheid etc. Het uitschuiven van de termijn om de exploitatie rond te krijgen, is waarschijnlijk helemaal geen oplossing.

Ondertussen zijn er terreinen vrijgekomen. Het bedrijventerrein van Shell is vrijgekomen. Dat heeft mogelijkheden. Het zou voor vervuilende milieu-industrie moeten zijn, maar dat is ondertussen vrijgegeven en wij weten allemaal dat de milieu-industrie een heel andere industrietak is geworden.

Wij hebben in het kader van leefbaarheid Moerdijk recent vragen gesteld over de luchtverontreiniging. De problemen in die regio gaan alsmaar door. Het lijkt een soort doel te worden. Wij hebben dat al eerder gememoreerd. Er hadden allerlei faciliteiten moeten zijn, bijvoorbeeld een interne baan, een multimodaal centrum etc., maar die worden allemaal afgekocht. Bij die passende beoordeling wordt bijvoorbeeld gesteld: wij gaan monitoren, wij gaan te zijner tijd aanpassen, etc.

De **voorzitter**: Mijnheer Bouwman, u hebt nog een halve minuut.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): De risico's van dit geheel zijn buitengewoon groot. De werkgelegenheid zal niet zo gestimuleerd worden als men dacht. Uiteindelijk denk ik dat die risico's ertoe zullen leiden dat er bij de Raad van State een stevig stuk ligt dat tot vertraging kan leiden en niet zo'n beetje ook.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voorzitter. Er wordt hier een opmerking gemaakt over de interne baan. Onze fractie is niet helemaal duidelijk wanneer die interne baan gerealiseerd wordt. Ik ben heel benieuwd of de heer Bouwman dat wel doorheeft want ons is bij goed lezen van de stukken gebleken dat die pas na 2022 gereed zal zijn.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Dat klopt. Een van de problemen is dat onder andere de gemeente Moerdijk als het ware nog enigszins enthousiast wordt gehouden voor de ontwikkelingen door het verschuiven van belastende en leefbaarheidsbedreigende aspecten. Dat traject, die interne baan, is een van de onderdelen van het maken van een multimodaal centrum. Dat is gewoon verschoven, niet naar de eerste tranche of de tweede tranche maar pas naar de derde fase waarin het bedrijventerrein vol gezet zal

worden. Daarmee heeft men een sluitende exploitatiebegroting tot stand gebracht. Voorlopig tellen die kosten even niet mee terwijl die eigenlijk op het hele project hadden moeten drukken.

Mevrouw **Spierings** (D66): Ik vraag mij af hoe multimodaal de heer Bouwman het Logistiek Park Moerdijk daarmee nog vindt.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Niet dus. Ik ben een groot voorstander in het algemeen van multimodaal transport en met name van het extra gebruiken van binnenvaart, short sea, trein, et cetera, maar de mogelijkheden zijn buitengewoon beperkt, ook in dit geval voor het spoor. Interne banen zijn er niet, aansluitingen ook niet. Kortom, er blijft een probleem bestaan en het is niet dat moderne logistieke park dat we daar eigenlijk beogen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Vindt de heer Bouwman de interne baan zo innovatief als wordt voorgesteld?

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik weet uit ervaring in met name de haven van Rotterdam in de afgelopen jaren hoe belangrijk het is dat er ontwikkelingen zijn die zorgen dat behoorlijk geluidverstorende en andere effecten worden opgelost en ook de interne logistiek van zo'n park fatsoenlijk wordt geregeld. Dat is de reden dat wij vinden dat die interne baan er moet zijn. Wij constateren dat die gewoon vooruit wordt geschoven. Die telt voorlopig niet mee in dat spel. Er is al aangegeven dat die pas in 2022 gaat spelen. Dat is een van de vele elementen waaraan je de aanpassingen kunt zien na het commentaar van de second opinion – de commissie van wijzen – het vooruit schuiven van het geheel, kleinere VAL/VAS-bedrijven eraan toevoegen die er eigenlijk helemaal niet in thuishoren maar waarvan dan wordt gezegd: als er een synergetisch effect is. Dat is natuurlijk heel weinig het geval want anders nemen die grote VAL/VAS-bedrijven die activiteiten wel over want het gaat per slot van rekening om een bepaald typewerkzaamheden. Dat is ook een argument dat in het kader van de werkgelegenheid niet wordt meegenomen want het merendeel van de mensen die in die sector werkt zal zeker gezien de krappe arbeidsmarkt toch worden geleverd door MOE-landers (arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa).

De **voorzitter**: Deze debatten zijn al gevoerd. Het is een heel lang antwoord op een korte vraag. Ik geef de heer Bouwman nog 15 seconden om zijn betoog af te ronden.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik kan er heel kort over zijn. Dit wordt een leuk geval voor de Raad van State. De stemming zal wel uitwijzen dat het grootste deel van deze Staten voor is.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Ik moet bekennen dat dit dossier dat al 20 jaar loopt en altijd in andere commissies is geweest, voor mij zeer moeilijk is. Ik heb er heel veel moeite mee. Hoor je de argumenten voor dan denk je: dat is logisch, en ook zo met de argumenten tegen; dan denk je weer: dat is logisch. Daartussen moet ik toch een keuze maken en dat vind ik ontzettend moeilijk.

Ik zal er toch nog wat vragen over stellen. Over de werkgelegenheid staat in de stukken wel iets over mensen die nu bij het Havenschap werken en daar een overheidsfunctie hebben. Er wordt van alles aan gedaan hen over te laten gaan naar de nieuwe situatie en daar worden regels voor gemaakt, maar ik zie niets in de stukken staan over de soort werkgelegenheid die er precies komt en hoe we waarborgen dat we gewoon volgens de normale cao (collectieve arbeidsovereenkomst) in Nederland die mensen betalen en niet via omwegen allerlei constructies creëren. Ik ben er niet tegen dat er mensen uit Oost-Europa komen want we wonen nu eenmaal allemaal in Europa maar ik ben wel tegen allerlei constructies die via een onnatuurlijke weg mensen binnenhalen. Daar ben ik toch wel een beetje bang voor.

Ik zou haast de reclameslogan voor Limburg willen herhalen: Moerdijk, je zal er maar wonen. Dan kan je twee kanten uit. Bij Limburg denk je dan dat er iets heel negatiefs komt, maar nee, er komt iets heel positiefs. Bij Moerdijk heb je de neiging te denken aan af en toe een knalletje, af en toe een brandje. Overigens een brandje kost 30 miljoen euro en wat maakt die 17 miljoen euro dan uit. Dat vind ik eigenlijk geen argument. Nog een vuurtje en we zijn het dubbele kwijt. Wat ik wil weten is wat we met dat dorp doen. Wordt bijvoorbeeld wat er uit de pijp komt bij de vuilverbranding goed gecontroleerd naar aanleiding van klachten van mensen? Wordt er constant gemonitord? Ik met mijn beperkte kennis weet één ding zeker: als een vuilverbranding niet 100% goed werkt, komt er dioxine uit. Dat is overal in Nederland zo maar tot nu toe niet in Moerdijk. Dan denk ik dat dat toch niet kan.

De **voorzitter**: Mijnheer Mondriaan, komt u tot een afronding.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Dat zal ik doen.

Dan wil ik nog weten hoeveel geld er moet worden geïnvesteerd om de eerste tranche mogelijk te maken. Hoeveel geld wordt er geïnvesteerd zolang er nog niets verkocht is?

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. De voorliggende stukken voor het Logistiek Park Moerdijk zijn een sluitstuk van een lange periode van besluitvorming. Uiteindelijk nemen we hier en nu een politiek besluit, maar wel een politiek besluit zonder relatie met de realiteit.

De partijen die voor het voorstel zullen stemmen laten zien dat zij het grote geld belangrijker vinden dan zorgvuldigheid en leefbaarheid. Ons eigen provinciaal beleid spreekt van zuinig ruimtegebruik, maar daad bij het woord voegen doen we niet.

Het is overduidelijk dat er veel leegstand is op de industrieterreinen in West-Brabant. Hoe kan het zijn dat er geen logistieke bedrijven zijn die zich er willen vestigen? Sterker nog, waarom verlaten bestaande logistieke bedrijven de haven van Moerdijk? Volgens mij heeft niemand er een passend antwoord op. Maar we denken het antwoord te weten: een groter bedrijventerrein!?

De tijd dat we economie kunnen stimuleren door te investeren in grootschalige industrieterreinen is echt voorbij. Het is oude politiek. En dat is precies wat de second opinion ons probeert te vertellen. Waarom zijn wij als Provinciale Staten blind voor wat vijf onafhankelijke kenners zeggen over de toekomst van de logistiek!

Naast de schade aan de natuur, het cultuurlandschap en de leefbaarheid voor de gemeente Moerdijk stoort ons ook zeer aan deze grootschalige plannen dat de belastingbetaler zo ontzettend veel moet bijdragen om het de ondernemers gemakkelijk te maken, 225 miljoen euro. De ondernemers kijken vervolgens of het voor hen financieel aantrekkelijk is om gebruik te maken van het gespreide bedje. De provincie faciliteert niet alleen, zij neemt ook het risico, is via het Havenschap projectontwikkelaar. Deze twee petten bevallen ons helemaal niets. Geven we zo geen ongeoorloofde staatssteun?

Waar zijn die ondernemers? Ze staan niet in de business case, ze komen niet in de krant en ze worden nooit genoemd. Ook niet door, of juist niet, door de grote voorstanders in deze Staten van het Logistiek Park. Het college en zojuist nog de VVD blijven beweren dat er vraag is, maar vooralsnog zijn er geen concrete bewijzen. Ja, vraag volgt aanbod wordt er gezegd. Oude politiek!

Partijen in de Staten zijn gevoelig voor het argument van werkgelegenheid en zien zich geroepen om met een Logistiek Park een statement te maken. "Let op: wij durven ten minste deze plannen uit te voeren, want het gaat om de werkgelegenheid."

Alsof tegenstanders van het Logistiek Park zouden beweren dat we de mensen liever thuis hebben zitten met een uitkering. Onzin natuurlijk. Weet u welke mensen vaker thuis zitten? Mensen die in een ongezonde leefomgeving wonen, die letterlijk en figuurlijk ziek worden van stof en stank, ingesloten tussen snelwegen en industrie, en zonder zicht op een leefbaar dorp.

Zorgvuldig bestuur zou in onze ogen zijn om de door GS geschetste bedrijven met toegevoegde waarde (VAL/VAS), als ze er zijn, als eerste een plek te geven op het huidige haventerrein. Er is ruim 100 ha beschikbaar.

Ten slotte vinden we dat er geen koppelverkoop mag zijn tussen leefbaarheid en Logistiek Park Moerdijk. De leefbaarheid van Moerdijk moet worden verbeterd en daarvoor vinden wij dat er een impuls moet worden gegeven aan natuur, voorzieningen, wonen en recreatie. En daarbij moet de overlast door bedrijven worden verminderd, geen ruilhandel in stof, stank of geluidsrechten, maar een structurele visie op het verminderen van problemen.

Het Logistiek Park Moerdijk voegt niets toe aan de werkgelegenheid en leefbaarheid en is na ons besluit hier vandaag een financieel blok aan ons been! De Partij voor de Dieren zegt daarom "niet doen".

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. West-Brabant is uiteraard de regio binnen Brabant die economisch niet optimaal presteert. Dan is het logisch de economische potentie van Moerdijk verder te onderzoeken. Een logistieke hotspot voor VAL-bedrijven is op zichzelf voorstelbaar. 142 ha is echter naar het oordeel van onze fractie veel te groot. Bij nut en noodzaak van het LPM in deze omvang zetten wij dan ook onze vraagtekens. Er zijn in onze optiek ook over de provinciegrenzen voldoende gronden beschikbaar om in vestigingen te voorzien. Werkgelegenheid creëren is goed maar halfvolle bedrijfsterreinen leveren niets op en tasten alleen maar de leefbaarheid en het landschap aan. Een verdergaande fasering zou als dit plan al doorgang zou moeten vinden, dus wenselijk zijn en getuigen van realiteitszin.

De Onafhankelijke Statenfractie vindt dit inpassingsplan ook een moment om opnieuw te bepleiten dat een discussie over de toekomstbestendigheid van het dorp Moerdijk op langere termijn veel fundamenteeler en eerlijker met betrokkenen moeten worden gevoerd. Naar ons idee moet als alle plannen die dit college heeft, doorgaan, de leefbaarheid op lange termijn niet gegarandeerd worden. Onze fractie betreurt het dan ook dat leefbaarheid geen integrale rol heeft in de visie en in het inpassingsplan.

Onze fractie heeft daarnaast ook zorgen over het imago van het bedrijvenpark en het feit dat al enkele toonaangevende bedrijven zijn vertrokken. Mede met het oog op de leefbaarheid maar ook op de potentiële bedrijven dient onze fractie een amendement in om de Commissie Vestiging een formele rol te geven bij de eventuele vestiging van risicovolle bedrijven.

De **voorzitter**: Door het lid Kap worden de volgende moties voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 6 februari 2015, constaterende dat:

- *in artikel 4.6.5 van de planregels van het Inpassingsplan Logistiek Park Moerdijk een afwijkmogelijkheid voor vestiging van risicovolle inrichtingen is opgenomen;*
- *daarbij slechts risicorelevante installaties ten behoeve van de Value Added Logistics bedrijfsactiviteit zijn toegestaan,*

overwegende dat:

- *risicovolle inrichtingen formeel maar vooral informeel voor discussie kunnen zorgen;*
- *de Commissie Vestiging volgens de toelichting van het inpassingsplan als doelstelling heeft als het gaat om verschaffen van duidelijkheid over de vestigingsmogelijkheden voordat grondtransacties/erfpacht contracten worden gesloten;*
- *de Commissie Vestiging volgens de toelichting van het inpassingsplan tevens als doelstelling heeft het voorkomen van ongewenste ontwikkelingen met betrekking tot bedrijfsvestiging/-veranderingen;*

- *het daardoor gewenst is om de Commissie Vestiging een formele rol te geven bij de afweging om risicovolle inrichtingen op het Logistiek Park te vestigen,*
- besluiten om aan artikel 4.6.5 een lid e toe te voegen dat als volgt*
- *"de Commissie Vestiging wordt vooraf om advies gevraagd",*
- en gaan over tot de orde van de dag."*

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 februari 2015, constaterende dat:

- *in artikel 5.3 van de planregels van het Inpassingsplan Logistiek Park Moerdijk een foutieve verwijzing staat,*

overwegende dat:

- *deze foutieve verwijzing is ontstaan door een invoeging in artikel 5.2.2 na het ontwerp aan te brengen*
- *het omwille van zorgvuldigheid gewenst is deze omissie te herstellen,*

besluiten om artikel 5.3 als volgt te wijzigen:

- *Bij een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bepaalde in lid 5.2.2 onder f om antenne- en alarminstallaties en sirenes tot een bouwhoogte van ten hoogste 40 m toe te staan, indien dit op de betreffende locatie vanuit stedenbouwkundig oogpunt aanvaardbaar is en er sprake is van een evenwichtige en logische verdeling van deze bouwwerken binnen de bestemming,*
- en gaan over tot de orde van de dag."*

Deze amendementen maken deel uit van de beraadslaging en krijgen respectievelijk nr. A1 en nr. A2.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voorzitter. Wat moet ik nu nog zeggen na al deze verhalen. Laat ik eerst eens een paar feiten op een rij zetten. Het beschikbare terrein op het zeehaventerrein is momenteel 351 ha. De extra mogelijkheden op dit terrein zijn 77 ha. Van de bestaande bedrijven stond in oktober nog 41 ha te koop. De laatste jaren zijn vertrokken Adidas, Forever Direct, Spar, DHL, JCL en Tetra Pak. 10 bedrijven vertrokken de laatste jaren door faillissementen waaronder Comirek en Chemie Pack. De afname van de chemische industrie was er ook door Shell Nederland. Als ik de heer De Jong van het VNCI moet geloven is er over 20 jaar helemaal geen chemische industrie meer in Nederland. Het zijn geen leuke constatering; laten we daar duidelijk over zijn. Ik kan zo nog wel even doorgaan.

Toch zeggen wij: ga zo'n LPM snel uitvoeren. De heer Heijmans sprak over een lange termijn maar niks daarvan. Als je als ondernemer wat wil en daar gaat het om, moet je risico's nemen en moet je dit snel doen op het bestaande terrein. Daar gaat het om. Dus niet op de oksel van de A16 en de A17. Dat moet je niet gaan doen, want hier kan het snel en daar heeft de werkgelegenheid veel baat bij. In een variant op de stukken zeg ik dus: het juiste bedrijf maar niet op de juiste plek. Ik herhaal dus de vraag: waarom dit plan niet heel snel uitvoeren op het bestaande industrieterrein met alle aanwezige infrastructuur en de mogelijkheid dat het snel en zonder vertragende procedures kan worden gerealiseerd. Want nogmaals, geen ondernemer komt daar als hij hoort over de Raad van State. Het kan bovendien zo veel goedkoper dan met die 225 miljoen worden ontwikkeld. Uitvoering op het bestaande terrein heeft dus als voordelen: geen aanslag op de in het gebied aanwezige natuur, niet of nauwelijks aantasting van de leefbaarheid voor de bewoners in het gebied en snelle realisatie van het project en daarmee een positieve invloed op de werkgelegenheid wat hard nodig is in West-Brabant. Bovendien heeft een snelle realisatie een positief spin-off effect op bedrijven. Ook daar gaat het om want als die bedrijven voelen dat het nog jaren duurt komen ze nooit meer naar dat industrieterrein toe.

Het laatste punt wil ik ook in verband brengen met de vraag die onder andere het BZW in 2013 heeft gesteld: wat is er gebeurd met de uitgifte van het industrieterrein daar. Die had begin 2015, nu dus, al lang moeten plaatsvinden.

Er ligt een enorme uitdaging voor provincie en havenschap met betrekking tot de ontwikkeling van het bedrijventerrein Moerdijk. Dan zullen we het boekje over 2013 maar naast ons neerleggen. Het was mooi verhaal maar niet realistisch. Nogmaals, wij zijn voor dit plan met snel uitgevoerd op bestaand terrein want er is ruimte genoeg. Zo niet, dan zijn we tegen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. In de verschillende bijdragen is aangegeven dat wij met deze ontwikkeling in dit deel van West-Brabant al bijna decennialang bezig zijn geweest. Duidelijk wordt ook dat de twijfel over de zorgvuldigheid die soms wel eens bestaat, stap voor stap wordt weggenomen.

Als de SP en in het kielzog van de SP de PvdA spreken over de langere termijn waarover we in vorige vergaderingen hebben gesproken en over de risico's, dan wil ik daar nog wat redelijk recent nieuws aan toevoegen. Het is slechts enkele uren oud.

U weet dat wij een negende tranche van de Crisis- en herstelwet hebben aangevraagd. In die negende tranche hebben wij aangegeven dat we niet alleen omdat het bestemmingsplan 10 jaar duurt wat een van de redenen was voor het vragen van een second opinion. De SP deed net alsof het college die second opinion in de prullenbak heeft gegooid. Een van de opmerkingen daarin was er 20 jaar voor te nemen zodat je daarmee niet alleen een net exploitatiemodel hebt maar ook een realistische uitgave. Geprobeerd is dat te doen in een Crisis- en herstelwet want u weet dat een normaal bestemmingsplan en geldigheidsperiode van 10 jaar heeft. Bovendien hadden wij in die Crisis- en herstelwet aangevraagd een interne baan aan te leggen. Die interne baan wordt volgens dit PIP aangelegd in de eerste fase. In de aanvraag van de negende tranche van de Crisis- en herstelwet hebben we ook gesteld dat de natuurcompensatie zou moeten worden uitgevoerd. Dit was ook een vraag van de Staten en van de omgeving. Verder hebben we het gehad over een duurzaam ontwikkelen van het Logistiek Park Moerdijk en de landschappelijke inpassing ervan. Dat betekent dat we de Crisis- en herstelwet nodig hebben om te proberen een aantal niet ruimtelijk relevante zaken te borgen. Ik kan als nieuws melden dat de negende tranche van de Crisis- en herstelwet door het kabinet is goedgekeurd en ter beoordeling naar de Raad van State is verstuurd. Van het ministerie van I&M heb ik begrepen dat de Raad van State het advies blanco heeft teruggestuurd. Met andere woorden, de raad heeft geen opmerkingen bij deze negende tranche. Dat betekent dat het kabinet tussen nu en twee weken een besluit kan nemen. Het hoeft niet meer langs de Tweede Kamer. Daarmee kunnen we vaststellen dat die negende tranche gaat in de richting van onherroepelijkheid en dat daarmee die zaken die wij geborgd wilden hebben, zijn geborgd preluderend op het kabinetsbesluit. Met het blanco advies van de Raad van State lijkt mij dat geen probleem. Daarmee heb ik al wat gezegd over wat door de heer Heijmans namens de SP maar wat ook vanuit de PvdA is gevraagd, namelijk hoe wij die langere termijn genoemd in de second opinion kunnen borgen. Ik ben er in ieder geval namens het college uitermate content mee dat wij dit bericht konden doen.

Het tweede punt dat in deze Staten maar ook in veel andere vergaderingen werd gemeld betreft de crisis en de financiële consequenties ervan. Ondertussen merken wij dat aan alle kanten de crisis zijn dip voorbij lijkt te zijn, in ieder geval waar het gaat om logistiek. Men heeft in ieder geval in de krant kunnen lezen dat in twee gemeentes grond verkocht wordt voor logistieke ontwikkeling. In Roosendaal gaat het om 15 ha, maar ook in Tilburg is die grond voor een groot deel bestemd om logistieke activiteiten te kunnen ontplooiën. We zien dus dat de markt heel duidelijk aan het aantrekken is. Waar het gaat om de exploitatie, op de risico's daarvan waarop door een aantal sprekers is gewezen, wil ik nog een ander punt melden dat eveneens maar een paar uur bekend is. De ontwikkelende partijen en het havenschap hebben gisteren een overeenkomst getekend waarmee zij in hoofdlijnen overeen zijn gekomen dat de afspraken zo worden gemaakt dat de partijen het exploitatiesaldo en daarbij ook het exploitatierisico in een fiftyfifty-

verhouding zullen delen. De risico's zijn dus hiermee verminderd, onder voorbehoud van goedkeuring door de raad van bestuur van het Havenschap. Dat betekent dat ook de verhaalbare kosten voor Moerdijk Meer Mogelijk en ook de verhaalbare kosten in de Moerdijkregeling mede in dat exploitatieverlies ook door de commerciële partijen wordt gedragen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Het college is na drie jaar wel voorspelbaar want bij elk dossier komt er op een kritisch moment weer een konijn uit de hoge hoed, maar wie zijn de ontwikkelende partijen die voor 50% erin stappen?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Zij functioneren onder de naam HeBeMa.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Dat is een vastgoedontwikkelaar.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Nee, ik heb u eerder in de discussies aangegeven dat er commerciële partijen in het gebied actief zijn en dat een aantal van die partijen bezig is grond op die manier te kunnen inbrengen in dat exploitatiemodel. Daarvoor hebben wij steeds onderhandelingen gevoerd met het Havenschap en de commerciële partijen. Ondertussen had via de provincie ook het Havenschap een aantal hectares in het beoogde gebied in bezit. Ik heb steeds op die commerciële partijen gewezen. Die commerciële partijen zijn ook gewoon zichtbaar in alle openbare stukken en in de verschillende registers. Het zijn die partijen, onder de naam HeBeMa, die gisteren dat contract op hoofdlijnen hebben getekend, met de daarbij de punten zoals zojuist door mij aangegeven. Het is niet elke keer een konijn uit de hoge hoed. Ik vind het erg flauw het zo te noemen. Er zijn goede onderhandelingen aan voorafgegaan, onderhandelingen die niet makkelijk waren omdat er grote belangen aan verbonden zijn. De partijen hebben op deze manier willen zeggen deze ontwikkelingen mogelijk te maken. Als dan commerciële partijen met elkaar het beoogde risico op deze manier willen delen met de ontwikkelcombinatie, het havenschap met bijbehorende partners/aandeelhouders, en daarmee aangeven die toekomst te zien en dat vertrouwen te hebben, dan spreekt daarin ook vertrouwen uit in herstel van de economie, met name voor de bedrijven die daar naartoe zouden kunnen komen.

Ik heb over de second opinion al het een en ander gezegd. Ik wil voor de PVV duidelijk maken dat er in het plan geen windmolens zitten. Die zaten er in maar u weet dat die er niet meer in zitten. Gezegd is dat er geen grote bedrijven in het zuiden zouden zijn maar ik heb net aangegeven dat die op dit moment nadrukkelijk aan het zoeken zijn en op twee plaatsen in Brabant al zijn geland.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan wil ik toch uitsluitsel over die windturbines. In het plan voor het logistiek park zelf zitten ze niet maar in de nabijheid, om het park heen en bij de A16 en de A17 zijn er wel plannen voor windmolens ten behoeve van het park om toch aan het program van eisen voor duurzaamheid te kunnen voldoen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): U heeft de duidelijkheid zelf al gegeven. We praten hier over een provinciaal inpassingsplan. Dat gaat over dat gebied dat omkaderd is. Binnen dat omkaderd gebied komen geen windmolens. Buiten dat gebied en zijn ze wel beoogd maar we spreken vandaag niet over het windmolenbeleid in de structuurvisie van onze provincie maar over het Provinciaal Inpassingsplan waarin deze objecten niet zijn gepositioneerd.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar er is wel een samenhang met het program van eisen voor het Logistiek Park Moerdijk waarin die windmolens wel zijn opgenomen als energieleveranciers om aan de duurzaamheidsdoelstellingen van het park te voldoen. Dus indirect maken ze er wel degelijk deel van uit.

De **voorzitter**: De gedachten lijken mij gewisseld. De gedeputeerde vervolgt zijn betoog.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Tegen D66 zeg ik dat de second opinion uiteindelijk heeft geleid tot die aanpassing van het ontwerp-PIP en het exploitatieplan. Er is dus wel degelijk rekening mee gehouden. Overigens, het waren niet vijf hoogleraren maar vier en iemand uit de commerciële wereld. Die persoon uit de commerciële wereld heeft nog eens nadrukkelijk ernaar gekeken zo heb ik onlangs gemerkt en moest op zijn schreden terugkeren waar hij sprak over de omvang van bedrijven.

De dialoog met de directe omgeving blijft. Ik heb daar al in de commissievergadering uitspraken over gedaan. Ik weet in ieder geval dat het college van de gemeente Moerdijk met grote inzet voortdurend met de inwoners in gesprek is. Wij hebben dat proces ook gefaciliteerd via een aantal regelingen waarvan u de laatste onlangs heeft goedgekeurd.

Het Shell-terrein blijft maar doordenderen. De heer Van der Wel heeft er vragen over gesteld. We hebben uitgebreid geantwoord hoe de situatie daar zit. Ik wijs de heer Kerkhoff, die gemakkelijk allerlei hectares bij elkaar optelt, erop dat er verschil is tussen kwantitatief en kwalitatief aanbod. Dat verschil is erg groot. Je kunt niet zomaar een bedrijf ergens op een willekeurige locatie zetten. Bovendien, een aantal van die activiteiten die logistiek worden genoemd, zijn gelet op de maten niet op die kavels te plaatsen.

Voorzitter. Ik moet nog een oordeel geven over de amendementen van de Onafhankelijke Statenfractie maar ik heb ze nog niet kunnen lezen.

De **voorzitter**: De heer Smeets wil nog interrumpen en daarna zullen we u de tijd geven om de amendementen nog even door te nemen.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Ik heb ook een vraag gesteld over de leefbaarheids gelden, want het exploitatie- en leefbaarheidsplan wordt ook gekoppeld aan de opbrengsten voor de leefbaarheid in Moerdijk. Ik wil hierop graag een toelichting ontvangen van de gedeputeerde.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Ik kan daar vrij over kort zijn. Als het gaat over Moerdijk meer mogelijk, dat is zichtbaar in het exploitatieplan en in al de daarbij behorende stukken. U weet dat de provincie in het kader van de Moerdijkregeling heeft besloten 10 miljoen euro naar de gemeente te brengen. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om met die middelen de leefbaarheid te realiseren. Het Havenschap moet op termijn dat bedrag weer terugstorten naar de provincie. Uit mijn hoofd zeg ik dat die termijn loopt tot 2030. Zo wordt de cirkel gesloten.

De heer **Van der Wel** (PvdD): De commissie-MER heeft gezegd dat er heel veel open eindjes zijn bij de natuurcompensaties. De oplossing van het college is te gaan monitoren. Maar wat gaan wij nu precies doen? Gaan wij ervoor zorgen dat de dingen die openstaan op tijd en goed gerealiseerd worden? Of wordt als uit de monitoring over een jaar of twee drie blijkt dat het niet goed gaat, die stap dan gezet?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Wij blijven monitoren. Collega Van den Hout en ik zijn over de door de commissie-MER gemaakte kritische opmerkingen nadrukkelijk in gesprek gegaan met de natuurorganisaties om de effecten van deze ontwikkelingen met elkaar te bespreken. Het betreffende depositiegebied is voor 95% gedekt. Over de resterende 5% moeten wij nog nadere afspraken maken met Gelders Landschap en Staatsbosbeheer. Dat is nog niet klaar, maar met alle andere partijen zijn overeenkomsten gesloten. Dat monitoren wij om ervoor te zorgen dat de effecten gecompenseerd of gemitigeerd worden en de afspraken nagekomen worden.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Begrijp ik het goed dat alle open eindjes daarbij betrokken worden? Wanneer krijgen wij daarvan een verslag?

De heer **De Boer** (GS;VVD): U weet dat onder druk veel vloeibaar wordt. De betrokken partijen onderkennen de urgentie omdat de vraag naar deze terreinen groot is. Wij lezen dat ook steeds in de krant en de economische cijfers geven dat aan. De feiten die ik net noemde, komen zo snel mogelijk bij de Staten. Wij hebben die nog niet op papier kunnen zetten, maar ik breng die nu graag mondeling aan u over.

De **voorzitter**: De vraag zou kunnen zijn wanneer "zo snel mogelijk" valt dit jaar, maar wij laten het maar even hierbij.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Je moet risico nemen, maar hoeveel geld zijn wij nu kwijt? Er is nog geen bedrijf gekomen maar wij moeten nu al investeren. Dat is terecht maar om hoeveel geld gaat het?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Mijnheer Mondriaan, met alle respect ik ga de grondexploitatie op dit moment niet met u doornemen. U weet dat de getallen op tafel liggen. Wij moeten eerst investeren voordat de bedrijven zullen komen. Die voorinvestering wordt gedragen door de ontwikkelende partijen: commerciële partijen en overheidspartijen. Wij nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid om de eerste schop in de grond te kunnen steken en voor de daarbij behorende activiteiten. Er is nu al belangstelling voor 20 ha. Daarvoor hebben zich bedrijven gemeld. Die melden zich echter niet bij mij maar bij commerciële partijen die ook de grond in bezit hebben. De grondexploitatie is uitgebreid behandeld in de commissie.

De heer **Smeets** (D66): Ik heb ook gevraagd hoe het college met het LPM de werkgelegenheid in Moerdijk verder denkt te realiseren. Twee weken geleden heb ik daar enkele uren rondgekeken. Ik heb veel opslag van banden gezien, ik heb veel platte distributie gezien, ik heb de Ritchie Brothers gezien met 30 ha. Zij organiseren vier keer per jaar een veiling. Het is veel ruimtebeslag maar weinig werkgelegenheid, zeker voor de West-Brabanders.

De **voorzitter**: Komt u tot een punt, mijnheer Smeets.

De heer **Smeets** (D66): Hoe denkt het college op korte termijn met het LPM de werkgelegenheid in Brabant te bevorderen?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Het kan pas als het inpassingsplan onherroepelijk is. De heer Smeets kan mij niet vragen om commercieel actief te zijn. Dan had ik hier niet gestaan. Een ding is echter zeker: collega Pauli en ik trekken hierin samen op en waar wij zeggenschap hebben kijken wij nadrukkelijk hoe wij de werkgelegenheid kunnen borgen. Dat kunnen wij niet contractueel afdwingen, maar wij proberen wel met de bedrijven die zich melden afspraken te maken die borgen dat er in de toekomst voldoende werkgelegenheid gecreëerd kan worden, in kwalitatieve en kwantitatieve zin. De heer Smeets begrijpt dat ik deze garanties nu niet kan geven, maar ik kan hem wel verzekeren van de inzet van het college. Ik denk dat er al veel afspraken gemaakt zijn met deze bedrijven. Wij hebben daarbij zelfs ondersteuning gekregen van minister Kamp.

De **voorzitter**: Er wordt niet meer geïnterrupteerd. U kunt in tweede termijn reageren, mijnheer Van der Wel. De heer De Boer geeft een oordeel over de amendementen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Het amendement van de heer Kap is zeer gedetailleerd. Ik zou daar even goed naar willen kijken. Ik wil graag ambtelijk advies van degenen die het PIP (Provinciaal Inpassingsplan) hebben ontworpen.

De **voorzitter**: Ik kan dat zeer billijken. Er komt ook een tweede termijn.

Tegen degenen die amendementen willen indienen en die al klaar hebben, zou ik willen zeggen dat het handig als zij die iets eerder aanreiken want op deze manier houdt het de besluitvorming op.

De gedeputeerde heeft zijn bijdrage afgerond. Gelet op de tijd stel ik u voor meteen door te gaan met de tweede termijn. Ik inventariseer even of daaraan behoefte bestaat en begin met de fractie van de VVD.

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Voorzitter. Ik heb geen behoefte aan een tweede termijn maar ik wil wel iets zeggen naar aanleiding van de opmerking van de heer Van der Wel dat de konijnen uit de hoge hoed komen. Zo'n opmerking had ik juist van de Partij voor de Dieren niet verwacht!

De **voorzitter**: Dat de Partij voor de Dieren over konijnen praat, mag toch eigenlijk niet verbazen zou ik willen zeggen. Laten wij dat maar voor kennisgeving aannemen.

De heer **Van Agtmaal** (CDA): Voorzitter. Ook ik heb geen behoefte aan een tweede termijn, maar wil wel opmerken dat de heer Van der Wel zo veel spreektijd vraagt terwijl hij niet bij de commissievergadering aanwezig was.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik heb geen behoefte aan een tweede termijn alhoewel ik mij wel kan voorstellen dat de PvdD addertjes onder het gras ziet en daarover allerlei muizenissen in het hoofd heeft.

De **voorzitter**: De heer Van Griensven?

De heer **Van Griensven** (PvdA): Nee, dank u wel, voorzitter.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ook ik heb geen behoefte aan een tweede termijn, voorzitter.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Ik zou graag antwoord krijgen op de vraag wanneer de gelden voor leefbaarheid van Moerdijk beschikbaar komen.

De **voorzitter**: De heer Bouwman?

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Nee, dank u.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Ik hoef geen tweede termijn, voorzitter.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik zie voor het eerst de juiste antwoorden.

De **voorzitter**: Dan kan het een heel korte bijdrage worden.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Precies, voorzitter, zoals u van mij gewend bent.

Ik neem voor de verkiezing graag een moment om even op adem te komen. Mijn plaatsvervanger, mevrouw Surminski, heeft uitstekend werk gedaan in de commissie. Ik ben vol lof over haar inzet en prestaties.

De belangrijkste bijdrage kwam van mevrouw Prins van de VVD. Veel fracties hebben zich erbij aangesloten. West-Brabant is populair voor logistiek. Dat hebben wij niet kunnen horen in de bijdrage van de gedeputeerde. Wij hebben uitdrukkelijk gevraagd welke bedrijven het waren. Nu komt er inderdaad iets uit de hoge hoed. Wij hebben daar vragen over. De gedeputeerde spreekt over een deelname van 50%. Draagt HeBeMa dan ook 50% van de investering van 225 miljoen euro en ook 50% van de risico's, of gaan zij alleen de gronden ontwikkelen die nog in particuliere handen zijn?

Verder wordt gezegd dat Zadelhoff veel transacties registreert. Nogmaals, dat hebben wij nergens uit kunnen halen. Sterker nog, de SBBM (Stichting Behoud Buitengebied Moerdijk) uit Moerdijk laat al jaren zien dat dit juist niet het geval is. Ik vraag mij af hoe de VVD tot die constatering kan komen. Het gaat met name om de VAL-bedrijven. Die schitteren door afwezigheid.

Het multimodale waarover gesproken wordt, is in feite alleen een wegverbinding, niet aan het water gelegen, er is geen vliegverkeer zoals ooit gekcherend is gezegd, en het is ook niet gelegen aan het spoor. Op welke termijn wordt daar iets ondernomen? De interne baan is immers puur een vrachtwagenverbinding en niets innovatiefs.

Bij de negende tranche van de Crisis- en herstelwet werd gezegd dat het duurzaam moest zijn; dat was voorwaarde. Nu blijken de windmolens niet door te gaan. Wij kunnen twisten over de duurzaamheid ervan, maar zij waren in het plan opgenomen als een duurzaamheidsaspect. Ik ben blij voor de vleermuizen dat zij er niet komen. Hoe wordt het dan opgelost? Komen er zonnepanelen? Als er niet voldaan wordt aan de duurzaamheidseisen, is dit plan niets waard.

De heer **Van Hattem** (PVV): De conclusie die ik uit het debat trek is dat de windmolens er wel komen, maar niet in het park omdat dit vanwege de risico's voor de zich daar vestigende bedrijven niet mogelijk was, maar wel eromheen in de strook langs de A16 en de A17. Daar wordt ruimte voor de windturbines vrijgehouden. Zij worden in het programma van eisen wel meegenomen om de duurzaamheidsdoelstellingen te halen. Er zit een plan-MER bij voor de windturbines. Als zij niet nodig zijn, was die plan-MER niet nodig geweest. Ik wil graag duidelijkheid van de gedeputeerde dat er nog steeds windmolens in de plannen zitten; niet in het inpassingsplan maar wel in de plannen voor de duurzaamheidsdoelstellingen.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. De gedeputeerde zal die straks beantwoorden. Mijnheer Van der Wel, u hebt nog één zin om af te ronden.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Kan de gedeputeerde daarbij ook de vleermuizenproblematiek meenemen? Wij zijn absoluut niet voor die windmolens.

Mevrouw Prins sprak ook over de 65 bijlagen bij dit voorstel. In onze ogen betekent dit niet dat het zorgvuldiger gedaan is.

De **voorzitter**: Door het lid Kap wordt de volgende motie voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 februari 2015, constaterende dat:

- *het Inpassingsplan Logistiek Park Moerdijk vandaag voorligt waarbij 142 hectare bedrijventerrein uitgegeven kan worden,*

overwegende dat:

- 142 hectare uitgeefbaar terrein geen gering oppervlak is;
- de brand bij Chemie Pack in 2011 en de brand bij Shell in 2014 het imago van Moerdijk geen goed hebben gedaan;
- enkele toonaangevende bedrijven zoals Adidas, Shell, Tetra Pak, Forever Direct etc. inmiddels helaas besloten hebben om Moerdijk te verlaten;
- het gewenst is om het imago te verbeteren,

besluiten:

- samen met relevante partners zoals de gemeente Moerdijk, Havenschap Moerdijk, werkgeversorganisaties etc. een plan van aanpak te maken om het imago van Moerdijk in de logistieke sector te verbeteren en te bezien op welke wijze LPM succesvol in de markt gezet kan worden, en gaan over tot de orde van de dag."

Deze motie maakt onderdeel uit van beraadslaging. Zij krijgt nr. M1.

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. Ik zal het opnieuw bondig doen. Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording in eerste termijn.

Ik vond het toch noodzakelijk om een motie in te dienen. Ik begrijp dat logistiek past in West-Brabant en neem direct aan dat daarvoor belangstelling bestaat. Ik zie echter een tegendraadse beweging, namelijk dat enkele logistieke bedrijven Moerdijk verlaten. Volgens mij heeft een van de leden van het college zich al eens zorgen gemaakt over het imago van het LPM. Volgens mij is dat terecht. Kunnen wij er samen met de relevante partners niet voor zorgen dat het imago een beetje opgepoetst wordt? Dat is de strekking van mijn motie.

De **voorzitter**: Heeft de fractie Kerkhoff nog behoefte aan een tweede termijn?

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Nee, dank u wel, voorzitter.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. De gelden voor leefbaarheid komen beschikbaar na vaststelling van het gebiedsplan voor de kern Moerdijk.

De heer **Smeets** (D66): Ik dank de gedeputeerde voor dit antwoord. Wanneer is het gebiedsplan gerealiseerd?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Dat zal ik aan de gemeente Moerdijk moeten vragen. Die gaat over de kern Moerdijk. Zij is daarin autonoom. Ik weet dat daaraan op dit moment heel hard wordt gewerkt in overleg met de bewoners. Het college heeft dit moment eens in de veertien dagen rondetafelgesprekken met de kern. Van daaruit wordt het gebiedsplan ontwikkeld. Als dat gereed is, zullen de gelden beschikbaar komen.

De heer **Smeets** (D66): De gedeputeerde kan geen termijn noemen?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Ik kan namens de gemeente geen termijn noemen. De gemeente heeft mij daarover niet geïnformeerd.

De heer Van Hattem van de fractie van de PVV had nog een vraag over windmolens. Hij vraagt een beetje naar de bekende weg. De afspraak met het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft ertoe geleid dat wij onze Structuurvisie vorig jaar partieel herzien hebben.

Daarin was het gebied getekend waar wij de windmolens het meest kansrijk achtten. Wij hebben daarover gesprekken gevoerd met de gemeente. De energiedoelstellingen via windenergie kunnen op die manier worden gehaald want die zijn in de Structuurvisie geborgd, dus ook in de omgeving. Wij zijn ook heel druk bezig met fotovoltaïsche cellen op de daken van de bedrijven om zo ook aan de energiebehoefte te kunnen voldoen. Veel ondernemers willen dat ook graag. Op die manier kan het mes aan twee kanten snijden.

Amendement A1 van de OSN is naar de mening van het college overbodig waar het de commissie Vestiging betreft. Wij vragen al advies aan de veiligheidsregio en dat is ook geborgd in een van de artikelen van het Inpassingsplan. Wij ontraden dit amendement.

De heer **Kap** (OSN): De veiligheidsregio gaat over de externe veiligheid. Het advies van de veiligheidsregio is puur aan de gemeente gericht. De commissie Vestiging heeft een breder platform. Ik denk dat het vanuit die informele hoek heel verstandig kan zijn om die commissie wel een rol daarin te geven. Andere bedrijven zullen zich misschien zorgen maken als zij naast een risicovolle inrichting terechtkomen. Ook vanwege informatievoorziening uit een informele hoek zou ik daar toch voor willen pleiten.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Het is natuurlijk altijd handig om zo veel mogelijk informatie te hebben. Ik denk dat uw opmerking hout zal snijden als ik uw motie zo meteen bespreek, mijnheer Kap. Met motie M1 roept u het college op om met relevante partners te kijken naar het imago. Naar mijn mening willen alle commerciële partijen en de overheden graag werken aan het imago om dit waar het slecht is te verbeteren en te behouden waar het goed is. Wij hebben geen bezwaar tegen deze motie.

Dan amendement A2. Wij danken de heer Kap voor zijn opmerkzaamheid. Hij heeft een omissie ontdekt. Wij hebben geen bezwaar tegen dit amendement.

De **voorzitter**: Het past in de goede traditie om de OSN te danken voor het scherp meelesen. Dank u wel, mijnheer Kap.
Wij gaan stemmen.

In stemming komt amendement A1

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Tegen.

De heer **Van Agtmaal** (CDA): Tegen.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Tegen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De heer **Smeets** (D66): Tegen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Tegen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de PvdD, de OSN en de Fractie Kerkhoff voor dit amendement hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.

In stemming komt amendement A2.

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Voor.

De heer **Van Agtmaal** (CDA): Voor.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voor.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De heer **Smeets** (D66): Voor.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS):

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit amendement met algemene stemmen is aangenomen.
Nogmaals dank aan de oplettende indiener van dit amendement.

In stemming komt het geamendeerde besluit 01/15

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Voor.

De heer **Van Agtmaal** (CDA): Voor.

Voorzitter. Negen leden van mijn fractie stemmen voor dit besluit en een lid stemt tegen.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voor.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De heer **Smeets** (D66): Tegen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Tegen.

Voorzitter. Wij zijn voor het LPM, maar tegen de plaatsing in de oksel van de A16 en de A17.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA, de SP, de PvdA, 50PLUS en de OSN voor dit besluit hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

In stemming komt motie M1

Mevrouw **Prins-Afman** (VVD): Voor.

De heer **Van Agtmaal** (CDA): Voor.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voor.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De heer **Smeets** (D66): Voor.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

Voorzitter. Wij zijn voor het verbeteren van het imago van Moerdijk maar niet voor het succesvol in de markt zetten van het LPM.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV en de PvdD tegen deze motie hebben gestemd en die van de andere fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Gelet op de tijd en de klok en op de afspraak waarnaar ik reeds verwees, namelijk dat Omroep Brabant in deze zaal opnamen gaat maken met de lijsttrekkers voor de aanstaande verkiezingen, stel ik voor dat wij nu schorsen voor de lunch.

De vergadering van wordt 12.55 uur tot 13.30 geschorst.

PS 03/15: Notitie Herijking Governance Havenschap Moerdijk

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Voorzitter. Eerder deze vergadering is het inpassingsplan LPM aangenomen. Na vele jaren van overleg kan ter versterking van de werkgelegenheid in West-Brabant de schop de grond in. Het is een belangrijke stap in de Havenstrategie 2030 zoals die in juli 2014 is besproken. Bij deze vastgestelde havenstrategie past ook een goede en toekomstbestendige inrichting van het bestuur van het havenschap. Die beslissing ligt nu voor ons, althans het voorstel om een scenario te gaan uitwerken. Wij als VVD-fractie zijn tevreden met de voortvarendheid waarmee GS dit hebben aangepakt en dit precies zoals wij dat afgelopen juli hebben gevraagd. In de commissie hebben we goed en uitgebreid over deze herijking van de governance gesproken en op de vragen die daar zijn gesteld zijn duidelijke antwoorden gekomen, inclusief een goede memorie van antwoord. Daar bovenop, deze week is bovendien naar aanleiding van een raadsvergadering en een daar aangenomen motie een goede toelichting gegeven. Wat de VVD betreft staat de motie over de governance zoals op 3 juli door PS aangenomen, als een huis. In deze motie staat dat de overheid in de toekomst een meerderheidsaandeel moet houden in de nieuwe governance. Als dit voorlopig de gemeente en de provincie zijn, kunnen we daar op dit moment prima mee uit de voeten.

Zoals in de memorie van antwoord staat te lezen verwachten GS nieuwe partners met zeggenschap. Dit zijn partners die de strategische agenda delen, zoals de gedeputeerde terecht in de commissievergadering noemde. Bij zeggenschap past uiteraard een evenredige financiële bijdrage. Wij delen die gedachte van GS hierover. Wie bepaalt betaalt.

Andersom geldt het wat de VVD fractie betreft ook. Wie betaalt bepaalt. Bedrijven, ondernemers, zij moeten in de toekomst zorgen voor de inkomsten van het havenschap. Dan kom ik terug op het concurrerend vermogen van het havenschap. Dit concurrerend vermogen – en daarmee bedoel ik het internationaal concurrerend vermogen – is voor de VVD een essentiële randvoorwaarden om verder aan het bestuursmodel van het havenschap te werken. Zonder een goede prijsstelling voor vestiging van nieuwe bedrijven en de tarieven zal de Havenstrategie 2030 een wassen neus blijken te zijn. Daarom zijn we als VVD ook blij dat we elk jaar hiervoor een dergelijke benchmark krijgen aangeleverd zodat we dat op een goede manier kunnen blijven monitoren. Wij zullen als VVD fractie dan ook blijven hameren op dit concurrerend vermogen. Ook dat hebben we afgelopen juli met elkaar afgesproken.

De VVD zal instemmen met het voorgestelde scenario. De gemeenschappelijke regeling in combinatie met de NV achten wij op dit moment reëel om nader uit te werken. Ook hier kan de schop de grond in, ook al is dat in tegenstelling tot het logistiek park in spreekwoordelijke zin.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voorzitter. Bij het vaststellen van de havenstrategie hebben we met elkaar besloten dat er ook een voorstel zou komen om een nieuwe governance-structuur uit te werken omdat de huidige in één opzicht niet meer volledig voldoet. Dat is vooral om andere partijen, andere partners te interesseren en vooral ook om de verdien capaciteit te vergroten. Wij vinden het model zoals het nu wordt voorgesteld heel verstandig. Enerzijds behouden wij de WGR waardoor er voorlopig voldoende

financiële zekerheid is en anderzijds kunnen wij door het NV-model wat meer de boer op, zo zou het bijna letterlijk en figuurlijk willen zeggen. Wij zijn het dan ook volledig eens met dit voorstel.

De heer **Heijmans** (SP): Wat bedoelt u met letterlijk?

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Er wordt al gesproken over de schop in de grond en daarom wilde ik een beetje bij agrarische termen blijven. We zijn dan ook nog gezegend met een gedeputeerde met de naam De Boer die heel duidelijk zijn inzet heeft laten blijken.

De **voorzitter**: Volgens mij kunt u nu beter doorgaan met uw betoog.

(Hilariteit)

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voorlopig vinden wij dan ook dit dubbele model de beste constructie. Ik zeg voorlopig maar het zal wel voor lange tijd zijn. Vandaar dat wij bij voorlopig denken aan onbepaalde tijd. Wij hebben in de commissievergadering gezegd dat wij twee dingen heel belangrijk vinden. Enerzijds gaat de uitwerking van dit model een à twee jaar duren. Wij vinden het heel belangrijk dat de Staten dicht bij de uitwerking staan en dat erop wordt teruggekomen wanneer fundamentele keuzes aan de orde zijn. Anderzijds vinden wij dat als de governance is gevestigd, ook buiten de natuurlijke momenten van terugkoppeling het besef moet bestaan dat dit zo'n belangrijk project is dat steeds moet worden teruggekoppeld naar de Staten en dat er heel transparant wordt geopereerd. Daar vertrouwen wij ook op.

Een groot voordeel van het NV-model is dat er ook een raad van commissarissen komt. Wij hebben in de commissie gezegd dat wij het heel belangrijk vinden dat daar een stukje deskundigheid en professionaliteit wordt toegevoegd. Met z'n allen vinden wij dat daarin de drie P's moeten worden vertaald. Wij hebben in de commissie voldoende toegezegd gekregen dat dit zal worden opgenomen in het profiel van de totale samenstelling van de raad van commissarissen, want wij zijn er niet voor commissarissen specifiek aan een van de P's te verbinden. Een mens verenigt nu eenmaal in totaliteit vaak meer eigenschappen in zich. Wij vinden dat de totale raad van commissarissen heel breed georiënteerd moet zijn en daar vertrouwen wij ook op. Ook daarover komen de Staten weer te praten in het presidium en bij het opstellen van de profielschets.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter. Bij de behandeling van de havenstrategie is de nieuwe governance-structuur aan de orde geweest. We hebben toen als SP een motie ingediend die door de Staten is aangenomen met steun van nagenoeg alle partijen. We hebben daarin toen gesteld dat de meerderheidspositie van de overheid geborgd dient te worden. Met name ook om er naast de profit ook voor te zorgen dat de people en planet aspecten niet onderbelicht raken. Het verheugt ons dat de gemeente Moerdijk dit ook in haar motie van 29 januari jongstleden heeft vermeld.

U stelt dat de huidige gemeenschappelijke regeling beperkingen met betrekking tot de benodigde slagkracht, scheiding van rollen en verantwoordelijkheden, toezicht en mogelijkheden van samenwerking kent. Laat ik zeggen dat wij als SP ook onze kanttekeningen hebben bij de bestaande gemeenschappelijke regeling. Voor ons is dat echter niet doorslaggevend om de gemeenschappelijke regeling volledig overboord te gooien en helemaal over te stappen naar de structuur waarin de nadruk wordt gelegd op profit. Wij zijn dan ook blij dat in de voorkeursvariant weliswaar naast een NV toch de gemeenschappelijke regeling nog steeds bestaat. De overheid blijft nog steeds betrokken en de zeggenschap en invloed blijven behouden als meerderheidsaandeelhouderschap. Op verzoek van de SP in de commissie zou nog een overzicht worden verstrekt van de governancestructuur van Zeeland Seaports

en Groningen Seaports. In de memorie van antwoord is dit verstrekt waarvoor onze dank. U stelt dat hun model vergelijkbaar is met het voorkeursmodel voor het havenschap Moerdijk, namelijk een overheids-NV in combinatie met een gemeenschappelijke regeling. Om elk misverstand te voorkomen en elkaar goed te begrijpen, mede ook omdat het woord overheid tussen haakjes staat, willen we weten of de NV-die we oprichten een overheids-NV is van provincie en gemeente Moerdijk. Dit is in Zeeland en Groningen wel het geval. Daar zit er geen private partij in. Uiteraard onderschrijven we dat we bij de uitwerking gebruik dienen te maken van kennis en inzichten van deze bestaande havens.

In de memorie van antwoord geeft u ook inzicht in de risico's voor de overheid in geval van participatie van private partijen. In de commissie hebben we daar ook al vragen over gesteld, evenals andere partijen. U antwoordt dat mocht er onverhoopt een situatie ontstaan waarin er sprake is van ernstige financiële risico's, van alle deelnemers dus ook de nieuwe partijen mag worden verwacht dat zij hun aandeel nemen. U spreekt van verwachting terwijl we het hebben over risico's die naar onze mening gedekt zouden moeten worden. Als een private partij niet zijn aandeel levert – en dat is de vraag die in de commissie werd gesteld – dan komt het risico bij de overheid te liggen. Klopt dit of niet? Dat willen we graag van de gedeputeerde horen.

U stelt dat extra kapitaal inbreng de extra risico's voor de huidige deelnemers vermindert. Dat klopt. Als een nieuwe partij toetreedt zal dat het geval zijn. Toch betwijfelen we dit. Immers, doordat de overheid in de huidige structuur participeert, bestaat de kans dat de kapitaalbreng van een grote private partij wordt gefinancierd met een lening en daarmee zijn eigen onderneming in problemen kan brengen. De kans een lening te krijgen als je weet dat ook de overheid garant kan staan voor die investering, is groot.

De **voorzitter**: Mijnheer Altundal, komt tot een afronding. Uw spreektijd is om. Ik krijg nog tijd voor één zin.

De heer **Altundal** (SP): Wij zouden graag van de gedeputeerde horen of hij de motie van de gemeente Moerdijk inzake het statutair vastleggen van de profit en planet-aspecten al dan niet steunt. Wij overwegen hierover in tweede termijn een motie in te dienen maar wij willen eerst graag de reactie van de gedeputeerde horen.

De heer **Bouman** (PvdA): Voorzitter. Het uitgangspunt is een governance die bestaat uit een gemeenschappelijke regeling in combinatie met een NV, waarbij de Brabantse overheid een meerderheid blijft behouden. Dat geeft ruimte voor een slagvaardige bedrijfsvoering en de financiering wordt daarmee veiliggesteld. De fractie van de PvdA vindt dat voor Moerdijk de samenwerking niet alleen met Rotterdam maar vooral met Antwerpen van groot belang is. Het is in die vorm een versterking van de economie in de Vlaams-Nederlandse Delta. Natuurlijk, Rotterdam kan haar overloop van de haven naar Moerdijk brengen en Rotterdam kan ook nautische ondersteuning geven voor de laatste mijlen naar Moerdijk waar een schip nu zonder verkeersleiding naartoe gaat. Dat is allemaal prachtig, maar Antwerpen kan de goederenstromen van noord naar zuid mede intensiveren. Binnen niet al te lange termijn kan een binnenvaartuig van Antwerpen naar Parijs varen. Het is natuurlijk prachtig als wij daarop inspelen en de transitie in de noord-zuidverbinding zodanig maken dat de schepen daar vandaan naar de Rotterdamse spoor- en waterwegen kunnen om het achterland en het Ruhrgebied te bedienen. Ik vraag de gedeputeerde inspanning om die samenwerking met Antwerpen, die niet vanzelf gaat – daar heb ik onderzoek naar gedaan – zo veel mogelijk boven water te krijgen en te activeren. Ik wens de mensen van de haven Moerdijk van harte succes.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. De plannen voor het megalomane Logistiek Park Moerdijk zijn in 2014 via een second opinion op een zeer overtuigende wijze onderuit gehaald. Het

realiteitsgehalte van de aannames, bijvoorbeeld over werkgelegenheid, moet nog steeds zeer in twijfel worden getrokken. De PVV heeft eerder gewezen op de onverantwoorde risico's die de havenstrategie en het daaraan gekoppelde LPM met zich mee brachten en heeft ook aangegeven dat het niet acceptabel is dat de kosten van de nadere uitwerking, de beheersing, de exploitatie en de monitoring nog steeds niet duidelijk waren. Aan die risico's is niets veranderd en aan die onduidelijkheid over de kosten ook niet. De redenering die het college in het voorliggende stuk opvoert is dat de risico's van havenstrategie vereisen dat er een NV-structuur komt zodat de toetreding van financiers mogelijk wordt.

Met het optuigen van een andere governance-structuur wordt het risico niet kleiner en de potentiële schade voor de belastingbetaler al helemaal niet. De risico's vereisen geen omtrekkende beweging met een andere governance-structuur om daarmee een schijnzekerheid te creëren, maar ze vereisen een pas op de plaats. Bovendien loopt het college vooruit op zaken die nog helemaal niet aan de orde zijn. Of weet het college soms meer dan het ons vertelt en staan geïnteresseerde financiers te popelen om hun geld te investeren?

Met deze NV-structuur fantaseert het college ook nog eens een aai over de bol vanuit Brussel erbij. Maar wat Brussel wil is al lang duidelijk. Het EU-beleid is er enkel op gericht, alleen nog maar bovenregionale initiatieven en organisaties financieel te ondersteunen. Verdeel en heers heet dat. Wat de PVV betreft is er geen millimeter ruimte voor EU-bemoeienis met onze havens. Voor de hardhorenden onder u zal ik het nog eens herhalen. Met enige regelmaat hoort u Europa wanneer wij spreken over EU. Wat de PVV betreft is er geen millimeter ruimte voor EU-bemoeienis met onze havens. De Brusselse wurgende en betuttelende bemoeienis richt zich op het herverdelen van maritieme handelsstromen, de financiering van havens, de organisatie van havendiensten en het weghalen van de maritieme grenzen binnen de unie. Wat onze Nederlandse en dus ook Brabantse havens betreft is er maar één insteek die wenselijk is en dat is dat zij voor de volle 100% in Nederlandse publieke handen blijven.

De PVV zal niet instemmen met de keuze voor het voorkeursmodel van het college en wil het college dan ook geen opdracht geven voor een verdere uitwerking daarvan.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Werken we dan alleen voor Nederland met die havens of gaan er ook nog spullen naar de rest van Europa? Is dat helemaal afgesloten? Ik ben nogal hardhorend.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): U zult mij nooit hebben horen zeggen dat wij niet voor samenwerking met andere havens zijn. U hoort de PVV ook nooit zeggen dat wij geen handel willen drijven. Sterker nog, dat willen wij heel graag en dat gebeurt ook al eeuwen, maar daar is geen EU voor nodig die zich met onze havens gaat bemoeien.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Ik ben wat ouder en dat is af en toe wel lastig, maar ik kan mij nog herinneren dat ik uren stilstond bij Venlo om de grens over te gaan. En dat was echt niet zo gemakkelijk. Ik denk dat we toch een behoorlijke samenwerking en overeenkomsten moeten hebben om met elkaar handel te drijven. Het is een beetje naïef om mensen hardhorend te noemen. Ik vind dat een beetje raar.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voorzitter. Vandaag is het warme truiendag. Met warme kleding kan de verwarming omlaag zonder kou te lijden. Als het aan D66 ligt hoeft het straks niet meer want wij willen alle woningen in Brabant energieneutraal maken. Wij blijven echter met de vraag zitten of de herijking van de governance-structuur van het havenschap ons als provincie straks niet in de kou zal laten staan. Wij weten dat er vandaag geen uitsluitsel op deze vraag zal komen. Veel wordt namelijk bepaald door de verdere invulling van het gekozen governance-principe. In de commissievergadering is al gebleken dat we onder andere moeten regelen dat de gekozen langetermijnstrategie goed overeengekomen wordt met de NV, dat we alleen aandeelhouders toelaten die ook de nodige expertise inbrengen, dat we goede

functieprofielen opstellen voor de raad van commissarissen en wellicht ook voor de directie zodat people planet en profit voldoende gewaarborgd worden in goede balans en dat we geen afvalputje worden van Rotterdam.

D66 heeft op dit moment dan ook maar een vraag aan de gedeputeerde. Kan hij ons spoedig een uitgewerkte proces voorstel voor de komende jaren doen toekomen, met daarin in het bijzonder de momenten waarop en de zaken waarover PS worden geïnformeerd en gehoord worden en formeel zullen besluiten. Het mag duidelijk zijn dat wij geen principiële bezwaren hebben tegen de voorgestelde governance-structuur.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Eigenlijk is dit een voorstel waarmee we overgaan tot privatisering op termijn. De langetermijnagenda van dit voorstel is om er een NV van te maken. In de tussentijd kan het een GR+ zijn. Wij vragen ons af of dat moet en met alle twijfel denken we toch dat we langzaam maar zeker die kant uit dobberen, alhoewel de ervaringen in Zeeland en Groningen niet overdreven positief blijken te zijn. Dat is al door anderen gezegd.

Bij de behandelingen vooraf bleek dat de NV-wens vooral van externen afkomt.

De **voorzitter**: Mijnheer Bouwman, komt u tot een afronding.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ja. De rollen van de leden GS en van PS lijken ons transparanter te worden in het GR+ model. De borging van publieke belangen komt beter tot haar recht in die tussentijd. De drie P's zijn van belang.

Tot slot stel ik dat dit voorstel eigenlijk voorbarig is. Zolang het voorgaande voorstel voor de LPM niet is behandeld door de Raad van State zouden we ons eigenlijk niet moeten uitlaten over de governancestructuur.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voorzitter. Laat ik kort zijn over dit voorstel. Dit model en deze structuur gewoon doen maar wel met uitgangspunten en doelstellingen als vermeld op pagina twee onder argumenten en die ook echt waar te maken. Dan noem ik met name dat het havenschap snel en in nauwe samenwerking met de provincie daadkrachtig en assertief de markt opgaat want dat is hard nodig om de ontwikkelingen in het havengebied op het bestaande haventerrein concreet gestalte te geven. Nogmaals, niet wachten, snel aanpakken en slagvaardigheid. Dat wordt bij deze structuur zeker vergroot want je geeft andere partijen de kans toe te treden. Dus concrete plannen op basis van een zakelijke aanpak en geen inhoudelijk vage brochures meer zoals de Port of Moerdijk 2030.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Voorzitter. Laat ik eerst de Statenleden bedanken voor hun positieve inbreng. Het college heeft getracht u zo goed mogelijk te informeren, ook via de memorie van antwoord en direct al te reageren op de motie van de raad van Moerdijk die wij zoals van de week al is aangegeven van harte ondersteunen. Het is een belangrijk moment omdat we door middel van die nieuwe governance-structuur twee belangen heel goed kunnen behartigen. Dat is allereerst het ongelooflijk imposante bestuurlijke belang. Dat doen we in de gemeenschappelijke regeling vanuit de provincie Noord-Brabant samen met de gemeente Moerdijk waarbij we uiteindelijk via de voorzittersstoel als het tot staken van stemmen komt een doorslaggevende betekenis hebben en waarmee we alles, vooral u en de gemeenteraad van Moerdijk, kunnen vastleggen wat we voor hebben met deze samenwerking, vooral een hele mooie mix van people, planet en profit waar een aantal van u terecht veel aandacht voor heeft gevraagd. Daarnaast is er de overheids-NV waarvoor we strategische aandeelhouders zoeken, dus geen financials, die ons in staat moeten stellen om de havenstrategie sneller, beter en gemakkelijker en met veel

minder risico's te realiseren. Daar hoort uiteraard ook een prijs bij die moet worden ingebracht. Met die prijs kunnen we de investeringen mede mogelijk maken.

Ik wil nog op een paar aspecten ingaan, allereerst rond people en planet. Er zijn veel momenten waarop we dat stevig gaan vastleggen, allereerst in onze gemeenschappelijke regeling. De raad van Moerdijk en deze Staten denken daar hetzelfde over. Ik denk dus dat het amper tot discussies zal leiden in de gemeenschappelijke regeling. Verder komt het in het bestuur en dan denk ik specifiek aan de raad van commissarissen. Bij het vaststellen van het profiel zullen we er ongelooflijk goed rekening mee houden dat daarin ook de belangen van people en planet maximaal worden behartigd. Daar gaan de Staten overigens zelf over want de profielschets wordt in het presidium voorgelegd voordat we überhaupt gaan werven. Uiteindelijk kijken de Staten mee naar de kandidaten en maken hun wensen en bedenkingen kenbaar bij de voorgestelde kandidaten.

Nog veel belangrijker is dat op het moment dat het een overheids-NV is, wat het geval zal zijn op het moment dat strategische aandeelhouders worden gekozen zoals bijvoorbeeld het havenbedrijf Rotterdam, het havenbedrijf Zeeland of de overheid in Den Haag, door de juridische wetgeving op dit gebied er veel meer zeggenschap ligt bij de aandeelhouder. De Staten krijgen dan ook voorgeschoteld de langetermijnplannen, de jaarplannen en dat soort zaken meer. Daarin komen voor de derde maal alle aspecten van people en planet uitgebreid terug.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter. In de stukken en in de toelichting staat dat het overal terugkomt en dat onderschrijven wij. Maar in de motie van de gemeente Moerdijk staat heel duidelijk "In de NV statutair, dus in de statuten, vast te leggen dat people en planet in de portefeuille worden geborgd bij het bestuur"; dus niet in een functieprofiel, want profielen kun je aanpassen en wijzigen. Over drie jaar kan een strategische keuze een andere zijn waarvoor je een andere raad van commissarissen nodig hebt. Deelt de gedeputeerde deze opvatting zoals vastgelegd in die motie?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Voorzitter. Statutair slaat op de raad van commissarissen. Volgens de juridische principes bestaat het bestuur uit een directie en een raad van commissarissen. Ik herhaal dat statutair en in de profielschets van de raad van commissarissen wordt vastgelegd dat er een heel zware borging zit bij de selectie van people en planet.

De heer **Altundal** (SP): De gedeputeerde zegt dat het statutair wordt vastgelegd. Begrijp ik het goed dat het dan gaat om de raad van commissarissen?

De heer **Pauli** (GS;VVD): In alle statuten van een bedrijf dat een verplichting heeft om commissarissen aan te stellen, wordt vastgelegd hoeveel commissarissen er moeten zijn en aan welke criteria zij moeten voldoen. Het wordt dus statutair geregeld. Mijnheer Altundal, voor de derde keer zeg ik: people en planet, omdat zowel de raad van Moerdijk als deze Staten dat ongelooflijk belangrijk vinden.

De **voorzitter**: Dit punt is voldoende gewisseld. Ik vraag de gedeputeerde zijn betoog te vervolgen.

De heer **Pauli** (GS;VVD): De risico's liggen naar mijn idee vast in de memorie van antwoord. Het risico van een NV is altijd beperkt tot het geld dat in die NV zit. Als er echter veel externe financiering moet komen, kan een bank vooraf zeggen dat men van mening is dat het onvoldoende geborgd is in de NV en vragen of daarover met aandeelhouders gesproken kan worden. Als zich dat überhaupt zou voordoen, is het aan de Staten om vooraf te bepalen of zij daarmee akkoord gaan. Het is een theoretische situatie. Dat speelt eigenlijk niet.

De heer Bouman sprak over de betrokkenheid van Antwerpen en Rotterdam. Ik heb al gezegd dat dit voor ons uitgangspunt is. Rotterdam is een grote speler maar wij willen niet afhankelijk zijn van één partij. Onze eigen strategie van Moerdijk zal altijd uitgangspunt blijven. Wij zien echter ook dat er veel Brabantse machinegieters en ondernemers zitten in de haven van Antwerpen. Wij vinden het van belang om beide partijen er goed bij te betrekken.

Mevrouw Spierings vraagt een procesvoorstel. Dat zeg ik van harte toe. Het zal nog zeker anderhalf jaar vergen. Wij komen met een stappenvoorstel. Wij zijn natuurlijk altijd afhankelijk van de duur van de onderhandelingen. Wij zullen exact aangeven op welke momenten de Staten betrokken worden bij het proces en een besluit moeten nemen.

Ik vrees dat mevrouw Van der Kammen en ik het niet met elkaar eens worden. Zij betreft er van alles bij. Het grote verschil is dat de aanpak die zij voorstelt, staat voor een gehavend beleid en onze aanpak staat voor een strategisch verantwoord havenbeleid. Laat ik het daarbij houden.

Ik dank nogmaals alle sprekers in eerste termijn voor hun inbreng.

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde hartelijk voor zijn antwoorden in eerste termijn. Ik zag deze week op social media een mooi plaatje. Nederland werd daarop omgedraaid en als een mooie delta getoond. Sprekend over Moerdijk, Antwerpen en Rotterdam ben ik van mening dat daar sprake is van perfecte randvoorwaarden.

Wij hebben er vertrouwen in dat nu en in de toekomst alle deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling inderdaad goed zullen letten op de verhouding tussen people, planet en profit; de ene partij zal iets meer letten op de ene p en wij in ieder geval op de p van profit.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter. De toezegging van de gedeputeerde is voldoende.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voorzitter. Heel kort van mijn plaats een reactie op de opmerkingen van de VVD. Het is vooral de balans tussen de drie p's die wat ons betreft het succes bepaalt.

De **voorzitter**: Wij kunnen nu overgaan tot besluitvorming. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

In stemming komt Statenvoorstel 03/15

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Voor.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voor.

De heer **Altundal** (SP): Voor.

De heer **Bouman** (PvdA): Voor.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voor.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de PVV tegen dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

PS 25/14: Omvorming Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM)

De heer **Koevoets** (VVD): Voorzitter. Ik zou bijna zeggen: aflevering 3 van de West-Brabantse feuilleton vandaag.

Het is alom bekend: de tuinbouw heeft, net als veel andere sectoren, moeilijke jaren achter de rug. De economische crisis, het EHEC (Enterohemorragische Escherichia coli)schandaal en de boycot van Rusland hebben diepe wonden getrokken in de tuinbouwsector. Er zijn parallellen met andere sectoren die ook erg hebben geleden de afgelopen magere jaren.

Net zoals bijvoorbeeld bij de woningmarkt heeft dit ertoe geleid dat de laatste jaren nauwelijks is geïnvesteerd in nieuwbouw. Hierdoor zijn de ambities die we hadden om bedrijven te concentreren in Deurne en bij het Agrofoodcluster bij Dinteloord/Nieuw Prinsenland niet gehaald.

De Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij, kortweg TOM, heeft nog geen bedrijven ertoe kunnen bewegen zich te vestigen bij Deurne en hoewel bij Dinteloord wel een aantal moderne bedrijven is neergestreken, loopt de uitgifte van de grond ver achter op de gestelde verwachtingen.

De TOM heeft ruim 200 ha grond in eigendom, gefinancierd met een lening van de bank. Over deze lening dient de TOM een stijgend percentage aan rente te voldoen. Deze en enkele andere verplichtingen zullen er op korte termijn toe leiden dat de TOM in betalingsmoeilijkheden komt als er geen actie wordt ondernomen.

Het laten komen tot verkoop bij executie van de gronden die de TOM in eigendom heeft, is geen goed idee. Daarmee geven we de regie uit handen en moeten we onherroepelijk een fors verlies nemen van enkele tientallen miljoenen. Dit zal ook niet nodig zijn. Experts zien perspectief voor de tuinbouwsector en ook de banken die de afgelopen jaren erg terughoudend zijn geweest met betrekking tot financieringen, zien mogelijkheden voor kwalitatief goede bedrijven.

De sector was voor de crisis al bezig met vernieuwing van verouderde naar moderne bedrijven. De crisis heeft dit proces in wezen onderbroken. De noodzaak is echter nog steeds aanwezig en dit biedt kansen.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): De heer Koevoets zegt dat experts goede kansen zien en wijst ook op onderzoek. Waar doelt hij op?

De heer **Koevoets** (VVD): Ik heb het over publicaties van o.a. ABN AMRO en van de Rabobank. Ik wilde net een rapport gaan aanhalen, namelijk het Topsectorrapport, en daar staat het ook in. U krijgt meteen antwoord op uw vraag, mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): De twee banken noemt de heer Koevoets ook experts?

De heer **Koevoets** (VVD): Absoluut, die hebben ook experts in dienst.

Zodra de rendementen in deze sector verbeteren, wordt een inhaalslag verwacht. In het Topsectorrapport "Bron voor groene economie" lezen we onder meer: "In 2020 is de sector wereldmarktleider in duurzame oplossingen voor voedselzekerheid en voedselveiligheid, gezondheid en geluk met minder ruimte, water, energie en mineralen". Wat de VVD betreft is daarom nu juist het AFC Dinteloord/Nieuw Prinsenland bij uitstek een locatie waar dit soort moderne bedrijven zich kunnen en zullen vestigen.

West-Brabant ontwikkelt zich tot het centrum van de bio-based industrie en een van de belangrijkste spelers op dit gebied. De Suiker Unie is gevestigd aan de rand van het AFC. Dit biedt excellente mogelijkheden om gebruik te maken van restwarmte in de kassen, samen te werken op gebied van waterzuivering en het elektriciteitsnetwerk. Inmiddels is al een bedrijf gevestigd op het AFC dat van plantenresten uit de kassen hoogwaardige gevelbekleding gaat maken. Een mooi voorbeeld van de synergie die in en met een bio-based-benadering mogelijk is.

Volgens de VVD is de kracht van Brabant investeren in de toekomst door slim te verbinden en het bieden van kansen voor ondernemers die op een duurzame manier willen bijdragen aan de economie van Brabant, zeker indien het gaat om een door het kabinet aangewezen economische topsector.

De **voorzitter**: Mijnheer Koevoets, komt u tot een afronding?

De heer **Koevoets** (VVD): Dat wilde ik net gaan doen, voorzitter.

Dit vinden we terug in het als gevolg van de bespreking in de commissie TSP (Themacommissie voor Transitie Stad en Platteland) van 16 januari gewijzigde voorstel. De VVD kan daarom instemmen met dit voorstel en ziet de ontwikkelingen in het AFC Dinteloord/Nieuw Prinsenland met vertrouwen tegemoet.

De heer **Van Vught** (CDA): Voorzitter. Wij bespreken dit voorstel voor de derde keer. Tijdens de twee besprekingen in de TSP was er brede steun voor het voorstel dat thans voorligt. Het is goed om bij zo'n belangrijke voorstel hier in de Staten nog eens de hoofdpunten met elkaar te delen.

Zoals de heer Koevoets van de fractie van de VVD reeds opmerkte, de tuinbouwsector heeft er de afgelopen jaren gruwelijk van langs gekregen. Ik zal niet alle oorzaken daarvan noemen, maar de Russische boycot was misschien wel de mokerslag. Toch is de tuinbouwsector een heel innovatieve sector met veel nieuwe producten en manieren van teelt die wereldwijd veel respect afdwingen. Nogmaals, het is een sector die de aandacht van de provincie verdient.

Het is gelukkig niet allemaal kommer en kwel, want wij zien ook dat diverse branches binnen de tuinbouwsector het afgelopen jaar zeer goede resultaten hebben bereikt. Als voorbeeld noem ik de potplantensector die in 2014 zeer goede resultaten heeft gehad. Ook bij onderdelen van de voedingstuinbouwsector gaat het de goede kant op.

Er was de laatste jaren geen geld om nieuwe kassen te bouwen en dat geld is er nu nog niet. Het zal een paar jaar duren voordat de bedrijven weer wat vet op de ribben of vlees op de botten hebben. Wij denken echter wel dat het goed zal komen. Wij steunen het voorstel van het college om voor het maximumbedrag van 75 miljoen euro te financieren. Het alternatief is immers niet rooskleurig, want dat betekent dat de stekker eruit getrokken wordt en het verlies wordt genomen. Dan hebben wij er geen fluit meer over te zeggen, om het maar plat uit te drukken. Dat is niet wat mijn fractie wil.

In het voorstel staat dat de ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie) voor 14 miljoen euro garant zal staan. Dat stellen GS als voorwaarde. Die voorwaarde stellen wij ook. Wij willen graag weten of dit werkelijk het geval is?

Deurne staat er een beetje los van maar heeft toch wel met de TOM te maken. Wij zijn overigens blij dat de naam gehandhaafd blijft, want die is immers ingeburgerd. Deurne staat op hold. Wij zijn het ermee eens dat wij daarin op dit moment niet investeren, want het risico daarvan is te groot. Wij vragen echter

wel van GS dat er een actief beleid gevoerd als zich in Deurne mogelijkheden voordoen om grond uit te geven.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voorzitter. Ik heb namens de SP door de jaren heen al vaak gepleit voor een fundamenteel andere visie op de glastuinbouw en ik heb ook gewaarschuwd voor scenario's zoals die nu zich aftekenen. Er moet nu nodig een drukverband worden aangelegd om de slagaderlijke bloeding te stoppen die door verkeerde keuzes van jaren geleden is ontstaan. Dit voorstel is volgens ons de enige manier om te voorkomen dat de patiënt zowat leegbloedt. Dat heb ik ook in de commissie aangegeven. Om te proberen dit soort scenario's in de toekomst te voorkomen, zouden we zelfs eens moeten gaan nadenken over een Brabantse Zorgvuldigheidsscore Glastuinbouw, maar daar gaat dit voorstel niet over. Wel moet me aangaande dit voorstel nog een zorg van het hart. Vorige week werd ik gebeld door een journalist van een agrobld die vertelde dat hij had gehoord dat de Rabobank op grote schaal bezig is met een harde sanering in de glastuinbouw. Eergisteren berichtte de actualiteitenrubriek Brandpunt hetzelfde. Op het toonaangevende Foodlog wordt hierover deze week een zeer sceptische discussie gevoerd. Overigens hoorde ik van boeren uit de varkenssector soortgelijke geluiden over de Rabobank. De Rabobank is dus in een rap tempo bezig met damage control en met het veiligstellen van zijn investeringen. Dat gaat blijkbaar met de botte bijl, zelfs, zo verneem ik, als het gaat om nog in essentie gezonde bedrijven. Is het college hiervan op de hoogte en gaat het deze realiteit en de mogelijke consequenties ervan betrekken bij de provinciale beleidsontwikkeling voor de glastuinbouw, zowel voor AFC/Dinteloord als voor Deurne, waarover de heer Van Vught sprak, en bij het beleid inzake de TOM?

De heer **Wagemakers** (PvdA): Voorzitter. Met Nieuwjaar kreeg ik een kaartje van Tine van de Weyer waarop zij een achtbaan had getekend. Dat had te maken met haar plaats op de lijst. Zij staat namelijk op nummer acht. Zij raakte met deze tekening wel een snaar bij mij en ook bij andere leden van mijn fractie. Ik had het gevoel in die achtbaan te zitten. Ik weet niet, voorzitter, of u ooit in zo'n achtbaan hebt gezeten, maar je komt van ene rare moment in het andere. Dat gevoel had ik ook bij dit dossier rondom de TOM.

De **voorzitter**: Het heeft altijd wel een voorspelbare afloop.

De heer **Wagemakers** (PvdA): Daar gaat het om, voorzitter. Ik hoop geen herhalingskaartje meer te krijgen voor deze rit. Wij hebben een beeldvorming gehad en dat leek op een volledige commissievergadering. De documenten waren zeer verwarrend. Wij hebben enige moeite moeten doen om die te ontcijferen. Dat hebben wij ook besproken in de commissievergadering. De VVD heeft er uitgebreid melding van gemaakt; waarvoor dank! Wat blijkt nu? Na de commissievergadering hebben wij een memorie van antwoord gekregen, een herzien besluit, een bijlage 1, een bijlage 2. U begrijpt dat het gevoel van in een achtbaan te zitten weer bij mij opkwam.

Wat gebeurt er daarna? Er komt een artikel in het blad Groenten en Fruit. Ik heb dat artikel gelezen hoewel ik niet op dit blad geabonneerd ben. Het is ook niet mijn gewoonte om artikelen als uitgangspunt te gebruiken, maar er stonden wel enkele zaken in die ik even wil noemen en waarover ik vragen wil stellen. Er werd o.a. gesuggereerd dat de provincie de Rabo heeft uitgekocht met ons voorstel 1B waarover wij al eerder gesproken hebben. Ik kan mij dat niet voorstellen maar ik wil dit graag bevestigd hebben door het college.

De risico's van de waardebepaling van de grond worden door de provincie opvallend voorzichtig ingeschat. Het betreft hier de resultaten van 0,3 miljoen winst. Het risico is maximaal 39,5 miljoen euro en minimaal 6,9 miljoen euro. Wij kennen die cijfers allemaal, maar wat is er eigenlijk aan de hand? Is het college niet vergeten ons iets mee te delen, met name over de positie en de rol van de Rabobank die bij de glastuinbouw extra rente gaat rekenen omdat het risico zo groot is? Is dat onderdeel van dit besluit?

Zitten er verborgen risico's in dit besluit? Anders gezegd: weet het college iets meer dan wij als het gaat over de TOM?

Het college vraagt ons in te stemmen met drie besluitpunten. De eerste twee zijn duidelijk, maar voor het derde vraagt het college expliciet geheimhouding. Niemand hier heeft er iets over gezegd, maar wij hebben daar wel ervaring mee in deze provincie en in deze Staten. Het lijkt mij gek om daar expliciet "ja" tegen te zeggen. Het gaat om heel veel mensen. Is die geheimhouding nog echt nodig? Als wij "ja" zeggen, wat is dan onze positie als andere mensen het wel weten?

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voorzitter. De provinciale Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij bestaat 12½ jaar, maar reden voor een feestje is er niet. Dit jubileum gaat de Brabantse belastingbetaler maar liefst 75 miljoen euro extra kosten oftewel ruim 30 euro per persoon. De PVV vindt derhalve dat het tijd is voor een evaluatie. Wat heeft de TOM de afgelopen 12,5 jaar gepresteerd?

De doelstelling van de TOM was voor de komende tien jaar:

- Het ruimte bieden aan circa 20 Brabantse glastuinbouwbedrijven die om planologische redenen moeten verplaatsen. De TOM heeft één verplaatsing tot stand kunnen brengen oftewel 5%.

De heer **Koevoets** (VVD): Voorzitter. Ik stel vast dat mevrouw Kardol kan rekenen als zij 75 miljoen euro verdeeld over bijna 2,5 miljoen Brabanders. Zij zegt dat het de Brabander 30 euro per persoon extra gaat kosten. Kan zij uitleggen hoe zij erbij komt dat dit ons gaat kosten?

Mevrouw **Kardol** (PVV): Het is extra. Bij de oprichting van de TOM hebben wij 4,5 ton betaald en de ZLTO de andere helft. Er zit een hoog risico aan. Die 75 miljoen euro betekent omgerekend 30 euro per Brabander. Misschien kan de heer Koevoets even wachten op het vervolg van mijn betoog waarin ik spreek over het behoorlijk risico dat aan dit voorstel zit?

De heer **Koevoets** (VVD): Ik begrijp wat mevrouw Kardol zegt. Ik neem aan dat zij het stuk ook gelezen heeft. Het gaat om een lening aan de TOM, een investering wellicht, maar het is geen kostensituatie. Is zij het met mij eens dat het alternatief ook risicovol zal zijn?

Mevrouw **Kardol** (PVV): Ik ben een andere mening toegedaan dan de heer Koevoets. Zoals uit de rest van mijn betoog zal blijken, vinden wij dat dit plaatje een hoog risico meebrengt. De PVV is van mening dat een ander scenario een betere optie is.

Voorzitter. Ik had het over de doelstellingen van de TOM.

- Het herontwikkelen van duurzame glastuinbouwlocaties. Slechts 27% is behaald.

- Het saneren van 50 kassen waarvan de teller momenteel op 35 staat, zijnde 70%.

Kortom, de doelstellingen en financiële winst zijn tot op heden niet behaald. De PVV dringt dan ook aan op een vervroegde evaluatie. Graag reactie van de gedeputeerde hierop.

In 2011 heeft de TOM verzocht om een financiële injectie en zijn de doelstellingen bijgesteld. Slechts 3½ jaar later heeft de TOM nog meer geld en nog meer tijd nodig. Met het voorliggende stuk wil het college de lening van de Rabobank overnemen en de volledige financiering op zich nemen ter waarde van 75 miljoen euro, oftewel het college vraagt een bijdrage van meer dan 30 euro van elke Brabander. Totaal 75 miljoen euro om Brussel te behagen en te voldoen aan de Europese regeltjes en de provinciale energie duurzaamheidsdoelstellingen. Vraag is echter wat gaat de Brabander van deze waanzin terug zien? De financiële risico's van voorliggend document zijn hoog: totaal bijna 40 miljoen. Daarnaast is er een garantie verstrekt aan de gemeente Deurne tot afname van glastuinbouwgrond. Tot op heden is er echter geen kavel verkocht en in het ergste geval verliest de provincie vanwege deze garantie daar ook nog eens 18,4 miljoen euro, oftewel het verlies kan oplopen tot maar liefst 60 miljoen euro!

Dus waar baseert het college zich op met zo'n betrekkelijk rooskleurig beeld over de ontwikkeling in de glastuinbouw dat het college een risico van 60 miljoen euro durft aan te gaan? De gedeputeerde zei tijdens de commissiebehandeling dat de provincie haar investering niet baseert op andere rapporten zoals van McKinsey, waarin een negatief beeld geschetst wordt van de huidige glasgroentesector. Het college baseert zich op de stukken van de Rabobank en ik citeer de gedeputeerde De Boer: "Waar wij ons mede op baseren is de stukken van de Rabobank. Die een groot belang heeft omdat zij daar financieren en daarmee natuurlijk ook hun budget voor deze sector hebben geïnvesteerd. Samengevat komt dit hierop neer, ik hoef dat niet in memorie van antwoord te doen u kunt dat in de openbare stukken gewoon vinden bij de betreffende organisatie. Waarin zij zeggen platgezegd "Snoeien om te bloeien"". Einde citaat. Diezelfde Rabobank, welke een rol had in deze tuinbouwcrisis trekt zich terug uit dit prestigieuze project van het college. De fractie van de PVV had dit document dan ook graag willen lezen om het inzicht van het college te kunnen begrijpen en heeft hier meermaals om verzocht. Echter wat blijkt uit de Groente & Fruit Actueel? Zo'n document van de Rabobank bestaat niet en de bank volgt geen sectorstrategie. Waarom heeft gedeputeerde De Boer onjuiste informatie verstrekt over zijn broninformatie? En waarom negeert de gedeputeerde de rapporten van experts? Graag een reactie van de gedeputeerde.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Op 21 november 2014 heeft de commissie Transitie Stad en Platteland (TSP) zich in meerderheid uitgesproken voor de uitwerking van scenario 1B: voortzetting van de TOM in afgeslankte vorm en beperkt tot het gebied Nieuw Prinsenland in Dinteloord. Deze uitwerking van scenario 1B is op 16 januari 2015 in de commissie TSP behandeld.

D66 heeft op twee punten een reactie van het college van Gedeputeerde Staten gevraagd in een memorie van antwoord. De memorie van antwoord voorziet hierin. Zij bevat een uitgebreidere motivering van het voorstel en ook de termijn van evaluatie is aangegeven; waarvoor onze dank.

In de memorie van antwoord is op verzoek van D66 opgenomen dat PS over vier jaar opnieuw de ontwikkeling van Nieuw Prinsenland gaat evalueren. De keuze die wij als Staten vandaag moeten gaan maken, maakt deel uit van een herstel van de glastuinbouw in de komende vier jaar en het verder doorontwikkelen van het glastuinbouwgebied Nieuw-Prinsenland in Dinteloord. D66 is voorstander van concentratie van glastuinbouw op een duurzame en innovatieve wijze en het stimuleren van de regionale economie in West-Brabant. Dat zijn de belangrijkste redenen waarom D66 nu kiest voor voortzetting van de TOM. Mocht onverhoopt de ontwikkeling van de glastuinbouwsector en het glastuinbouwgebied Nieuw-Prinsenland anders verlopen dan voorzien, dan moet deze gebiedsontwikkeling met de bijbehorende risico's tijdig met PS besproken worden.

Voorzitter. D66 kan instemmen met het voorliggende voorstel.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voorzitter. GroenLinks heeft veel bedenkingen tegen de investering van 75 miljoen in de TOM. Eindelijk, aan het einde van deze bestuursperiode, ligt dit voorstel er dan. Had dit niet eerder geagendeerd kunnen worden? Waarom komen GS er nu pas mee? Krijgen we alle hoofdpijndossiers in de laatste maanden? Ruimte voor ruimte was er zo een en nu de TOM. GroenLinks heeft de afgelopen jaren keer op keer gevraagd met een oplossing te komen voor projecten van de TOM en de glastuinbouw. Waar staan we nu? Solitaire kassen tot 3 ha blijven toegestaan. Geen inspanningen meer om deze te concentreren. Hebben GS hun interesse hierin opgegeven omdat deze sector geen slagkracht heeft om te kunnen investeren? Nee, dan Deurne. Dat is een projectlocatie van de TOM waar veel geld in is gestoken. Daar lukt het ook niet en lijkt de provincie haar geld kwijt te zijn. Het gaat om bijna 19 miljoen. Nu wordt voorgesteld om de TOM om te vormen en zich alleen bezig te houden met AFC Nieuw Prinsenland. Dat is een gebied dat bestemd was voor tuinders uit het Westland waarvan er velen zich al elders hebben gevestigd. Wederom een risicovol project zonder enige deugdelijke onderbouwing maar alleen mooie woorden. Een bedrijfsplan is er niet. Er is alleen een optelling gemaakt

van scenario's die moet dienen als onderbouwing. Hoe kunnen wij afwegen dat deze investering zichzelf gaat terugverdienen zoals aangegeven in het voorstel?

GroenLinks gelooft hier echt niet meer in. Wij vinden het onvoorstelbaar dat partijen op basis van deze flinterdunne onderbouwing ja zeggen tegen deze plannen. Hoe vaak heeft de TOM de afgelopen jaren haar plannen niet laten slagen? Licht het aan de slechte economische condities voor de glastuinbouw de afgelopen jaren? Ja, deels. Licht het aan de TOM? Ja, waarschijnlijk deels. Het is lastig er achter te komen waar het precies aan ligt. Voor de gevraagde investering van 75 miljoen euro zijn er een aantal vertrouwelijke stukken waar ik niets over mag zeggen. In de commissie heeft gedeputeerde De Boer gezegd dat hij zich baseert op cijfers van de Rabobank voor de plannen. Waarom hebben wij deze niet gekregen? Dit is heel actueel deze week in een uitzending van Brandpunt over de glastuinbouwers die door de plannen van de Rabobank volledig aan de grond zijn geraakt. Dat zijn de cijfers van de Rabobank. Moeten wij een investering van 75 miljoen euro baseren op de cijfers van de Rabobank? Moeten we dan helemaal niets met de glastuinbouw? Dat hoort u ons niet zeggen, maar waarom is er hier geen scenario gepresenteerd in fasen. We hebben het hier wel over een bedrijf dat het niet goed doet. Waarom kan het bij het Brabant C-fonds wel in fasen en waarom kan dit niet in fasen worden gepresenteerd?

Er wordt voorgesteld pas over vier jaar te evalueren. Gezien het grote risico is dit niet verstandig en niet uit te leggen. PS moeten de vinger aan de pols kunnen houden. Het gaat hier om veel geld en een sector waar het helaas niet goed mee gaat.

Omdat wij verwachten dat dit voorstel de meerderheid krijgt gehoord de vorige sprekers, dien ik een motie in om de evaluatie over twee jaar te krijgen en niet over vier jaar.

De **voorzitter**: Door het lid mw. Brunklaus wordt de volgende motie voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 februari 2015, besprekende het Statenvoorstel 25/14, Omvorming Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij, constaterende dat:

- *Provinciale Staten gevraagd wordt 75 miljoen euro beschikbaar te stellen voor de omvorming van de TOM en de investering in het AFC-Nieuw Prinsenland,*

overwegende dat:

- *de business case voor de investering niet erg is uitgewerkt;*
- *de glastuinbouw veel te verduren heeft van de economische crisis,*

verzoeken het college van GS:

- *op korte termijn criteria voor de voortgangsrapportage voor te leggen aan Provinciale Staten;*
- *over twee jaar te komen met een tussenrapportage van de investering, en gaan over tot de orde van de dag."*

Deze motie maakt deel uit van de beraadslagingen en krijgt nummer M2.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Kort samengevat is het: samen uit en alleen thuis, kosten 75 miljoen euro. In het Westland zijn heel veel kassen te koop voor iedereen. De Rabobank hoeft niet verder te investeren en dat nemen we dan over. De Rabobank is een particuliere firma en heeft risicovol kapitaal geïnvesteerd. Waarom moeten wij dat dan allemaal overnemen? Waarom moeten wij dat risico overnemen? Om ons verlies te beperken? Wie weet, misschien verliezen we alles. Hoe zeker is die garantstelling van 14 miljoen euro van de ZLTO gelet op wat daar allemaal gebeurt, wat een hoop geld kost. Hebben ze daar genoeg geld voor?

Voor de rest is alles al gevraagd. Ik luister.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Het Statenvoorstel komt bij de Partij voor de Dieren over als een spelletje quitte of dubbel. We hebben alles ingelegd en nu wordt gevraagd het nog een keer te proberen. De reden waarom de projecten bij de TOM mislukken wordt vooral gezocht in de externe omstandigheden. Die overkomen je tenslotte. Er wordt in het voorliggende voorstel nergens geëvalueerd of er andere factoren zijn die binnen de Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij of de provincie Noord-Brabant eigenlijk waarneembaar zouden moeten zijn in 12 jaar tijd. Dat roept bij ons de vraag op of er wel goed gewerkt wordt. De scenario's in de bijlage zijn gekozen op percentage van wel of niet slagen. Er is geen enkel inzicht waarop die kansen zijn gebaseerd en dat is in onze ogen geen goede aanpak. Het project Deurne is gewoon een mislukking; laten we eerlijk zijn. Er is niets verkocht en er is veel te gemakkelijk in het verleden door de provincie met garanties gestart. Het verkopen van hectares tot 2025 is een gok. Het is niet onderbouwd maar verondersteld.

ABN AMRO en de Rabo zien verbeteringen zo wordt verondersteld in de glastuinbouw, maar intussen stapt de Rabobank wel uit om haar investeringen veilig te stellen. Het lijkt mij toch een teken aan de wand. Tot slot, er wordt 62 miljoen euro extra ingelegd om 7,2 miljoen euro of 18,4 miljoen euro verlies te voorkomen. Dat is in onze ogen gebaseerd op zwakke veronderstellingen. Wij kiezen ervoor nu een snelle afbouw te doen en verliezen in de toekomst te voorkomen.

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. Onbegrijpelijk vindt de Onafhankelijke Statenfractie het ontwerpbesluit dat nu voorligt. Wat heeft de provincie eigenlijk in de glastuinbouw te zoeken? Waarom moest de provincie eigenlijk grond kopen in de agrarische ontwikkelingsgebieden? Laat ondernemers ondernemen en laat overheden ondernemers faciliteren en bijvoorbeeld hobbels in de regelgeving wegnemen. Laat de overheid ook terughoudend zijn met het verstoren van vraag en aanbod. Laat het met andere woorden aan de markt over. Wees dus zeker in tijden van afnemende financiële armslag terughoudend als het gaat om het pompen van belastinggeld in constructies als de TOM. Nu is de aanleiding dat het rendement in de glastuinbouw omlaag gaat. Dat is een bedrijfsrisico. Het kan nooit de bedoeling zijn dat er veranderende economische omstandigheden die in beginsel voor rekening van de ondernemers moeten blijven, nu tot het bijlappen van 75 miljoen euro belastinggeld leiden. Voor de TOM hebben de gewijzigde omstandigheden meegebracht dat zij na 2008 slechts 65 ha grond heeft kunnen uitgeven. Haar voorraad grond bedraagt nu 253 ha waarvan 231 ha in eigendom. Het is een hopeloze score die ook hier moet leiden tot realiteitszin. Wat nu met deze mooie naam van Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij? Er wordt bijna niets ontwikkeld. De tuinbouw stagneringsmaatschappij zou een betere benaming zijn.

Gezien het voorgaande neemt onze fractie een principiële standpunt in: afbouwen deze verliesgevende handel waar de provincie nooit in had moeten participeren, ook in Deurne. Misschien is het op het eerste gezicht een dure oplossing maar nog altijd veel goedkoper dan het scenario van pappen en nathouden waarbij een lening van 75 miljoen euro wordt verstrekt. Daarbij komt dat bij het scenario van het ontwerpbesluit in 2025 nog diverse omstandigheden tot een groter verlies kunnen leiden.

Ook voor deze onvoorziene zaken is een principiële keuze in de optiek van de OSN gewenst. Wij kunnen het onze burgers niet aandoen om langer in deze sector te investeren. Laten we ons herbezinnen op belangrijke provinciale hoofdtaken en nu een beperkt verlies nemen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Ik wil beginnen met een aantal misvattingen recht te zetten die ik voortdurend hoor noemen door een aantal fracties. Zij beschouwen het uitgeven van 75 miljoen euro ongeveer als: we boeken een reis naar Ibiza en als we terugkomen is het geld verdampt en hebben we alleen mooie herinneringen. Ik denk dat de heer Kap het in zijn bijdrage precies zei: het is een investering die wordt gedaan naar de toekomst toe. Welke toekomst dat is, heb ik in de commissievergadering in

Breda indertijd uitgebreid aan u mogen vertellen en u hebt toen ook heel goed begrepen en onderschreven dat het belang van de glastuinbouw niet alleen is dat we een aantal agrarische ondernemers kunnen helpen maar dat het een duidelijke beleidskeuze is die het provinciebestuur toentertijd heeft gemaakt en graag in de toekomst wil omdat zoals ik al zei glastuinbouw meer betekent dan alleen maar een aantal agrarische ondernemers helpen. Het is die investering die het college op basis van deze cijfers graag op deze manier aan u wilde presenteren met de cijfers zoals die zouden kunnen voorleggen. Laat ik in ieder geval aangegeven dat de Rabobank niet op basis van een exit strategie omdat het te risicovol zou zijn, verdwijnt. Nee, het is omgekeerd. Wij hebben het besluit genomen om van deze bank los te komen en onze eigen koers te kunnen varen en niet van de bank op dit punt afhankelijk te zijn. Het feit dat de bank haar percentages verhoogt is duidelijk maar dat doet ze ook in andere gevallen. Ik denk dat de bank aan de ene kant een inhoudelijk beleid voert en aan de andere kant een financieel beleid. We merken dat die panelen aan het schuiven zijn gegaan en dat de banken mede onder invloed van Basel III andere keuzes maken in de financieringen en de daarbij behorende rentepercentages en risico-opslagen. Dat betekent dat wij niet alleen als basis de cijfers die de Rabobank heeft gepresenteerd en de vooruitzichten die ze hebben gecommuniceerd, hebben. Mijnheer Wagemakers, we weten niet meer dan we hebben opgeschreven; er is geen andere waarheid die wij zouden achterhouden. Alles wat wij op dit moment weten hebben we op tafel gelegd. Mevrouw Kardol refereerde ook aan het rapport van McKinsey. Ik heb gezegd dat het een dagkoers is. Het is ook geen rapport. Het is een onderzoek dat ze hebben gedaan, met daarbij een aanbeveling voor de LTO-Glaskracht.

Mevrouw **Kardol** (PVV): U heeft het over cijfers en vooruitzichten die de Rabobank heeft gepresenteerd. Waar zijn die dan en waarom wilt u ze niet aan de Staten overleggen? U geeft ook aan dat de provincie de Rabobank uitkoopt. In de stukken lees ik toch ook een heel ander verhaal. Kunt u dat uitleggen?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Ik heb niet gezegd dat de provincie de Rabobank uitkoopt. Dat zijn uw woorden. Ik praat over een financiering die wij overnemen en dat is geen uitkopen. Verder, ik heb ook alles laten zien en u kunt alles terugvinden. Als u het app'je download op internet dan kunt u precies zien dat hetzelfde geldt voor ABN AMRO inside en voor Rabobank kennis. Daar staan alle artikelen in en daarin kunt u zien, hoe zij kijken naar de verschillende sectoren, land- en tuinbouw, bouw et cetera. Alle sectoren waarin zij actief zijn worden op die manier wekelijks en soms maandelijks geactualiseerd. Dat is het basisprincipe waarop wij ons richten.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voorzitter. De gedeputeerde verwijst nu naar informatie op internet en app'jes, maar de Statencommissie heeft de gedeputeerde meermalen gevraagd die informatie gewoon via een memorie van antwoord beschikbaar te stellen aan de commissie zodat we over dezelfde informatie spreken. Telkens geeft de gedeputeerde dit antwoord en telkens komt hij niet met de stukken over de brug. Waarom wil hij dat niet doen? Hij zegt steeds dat de informatie via een app'je te krijgen is. Geef ons die informatie dan.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Het is wat kinderachtig om mij in de mond te leggen dat ik naar app'jes verwijs. Ik verwijs naar gedegen stukken en ik noem alleen het kanaal waarlangs u die informatie kunt bemachtigen. Nogmaals, u hebt het zelf kunnen lezen en niet alleen in Groente en Fruit maar ook in Nieuwe Oogst. Er zijn voldoende bladen en het McKinsey onderzoek – geen rapport – geeft aan dat op dit moment de glastuinbouw in zwaar weer zit. Dat ontkent niemand en dat is voor mij de reden om de motie die is ingediend, te ontraden. Een periode van twee jaar is veel te kort om een goede analyse te maken. Ik denk dat het wel juist is om u via de commissie vanuit GS regelmatig te blijven informeren over de stand van zaken. Daar waar het gaat over de informatie en analyses, alles wat wij daarover hebben,

zowel van de ZLTO zelf als van de TOM zelf en van de vakorganisaties, is op tafel geweest. Ik kan een hele stapel overhandigen maar het zijn op dit moment koersen die bijna dagelijks veranderen. De teneur is steeds dezelfde: op dit moment gaat het in de glastuinbouw niet rooskleurig. Dat weet iedereen; de heer Koevoets heeft dat ook duidelijk uitgelegd. Voor de toekomst zien we een duidelijk herstel.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voorzitter. Wij hebben in de commissie en daarin wil ik de PVV toch een beetje bijspringen uitdrukkelijk gevraagd waarop de gedeputeerde dit toekomstscenario heeft gebaseerd. De gedeputeerde heeft een berekening gemaakt voor de onderbouwing van die 75 miljoen euro. Hij zegt daarbij dat hij zich baseert op onder andere met name cijfers van de Rabobank. Ik heb toen ook in de commissie gevraagd waarom wij de cijfers niet mogen zien. Waarom vraag ik dat nu? Dit Statenvoorstel dateert uit 2014. We behandelen het nu pas. De gedeputeerde heeft dat scenario ook opgebouwd. Wij willen nu weten op welke cijfers hij zich met dit voorstel heeft gebaseerd.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Mevrouw Brunklaus beklagt zich erover dat het zo lang duurt. Ik denk dat het college er goed aan heeft gedaan dit met u te bespreken in drie vergaderingen, waarvan dit de derde is. Op de vraag waarop ik mij baseer, moet ik antwoorden dat de cijfers van de Rabobank geen keiharde cijfers zijn maar analyses. Dat geldt ook voor de ABN AMRO en voor de LTO-Glaskracht en voor Nieuwe Oogst. Al die bronnen hebben wij gebruikt onder leiding van de TOM om die analyses te maken en daarmee een risicoprofiel op te zetten. We hebben geprobeerd dat risicoprofiel duidelijk te maken in analyses in de varianten 1A, 1B en 2.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Ik beklag me niet; ik constateer alleen dat het voorstel al eerder is geschreven en nu pas hier voorligt, terwijl we er al heel lang om hebben gevraagd. Maar dit even terzijde. De gedeputeerde doet dit voorstel en vraagt 75 miljoen euro, maar we moeten zelf maar een beetje achter de onderbouwing aangaan. Toen hij dat voorstel schreef en die 75 miljoen euro op papier zette, heeft hij bepaalde cijfers gebruikt. De verschillende partijen vroegen gewoon naar die cijfers.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Er zijn twee dingen. Allereerst alle onderzoeken. Die zijn ook de Staten aangereikt. Op enkele van die onderzoeken hebben wij ons beleid in de glastuinbouw hebben gebaseerd, onder andere het rapport van Poederoijen.

Op de tweede plaats hebben wij steeds de actualiteit gevolgd. Die is te vinden op de nieuwssites en in analyses die worden gemaakt door de vaksector. Op grond daarvan hebben wij een analyse gemaakt met het daarbij behorende risicoprofiel. Dat hebben wij eerlijk op papier gezet.

Er is ook gezegd, bijvoorbeeld door de PvdD, dat het geld gewoon overboord wordt gekieperd. Nee, het wordt geïnvesteerd in wat wij als een kansrijke sector zien, zeker ook gelet op de koppeling waarop de heer Koevoets wees met de biobased economy. Als we het overboord gooien, gooien we nog veel meer overboord. Wij proberen het toekomstperspectief te analyseren met kennis en kunde uit onder andere het Westland, van Greenport overheden Holland, een groot instituut dat zich met allerlei analyses bezighoudt. Maar niemand kon op dat moment de keiharde cijfers leveren; alleen vergezichten. Ook McKinsey heeft zich daarop gebaseerd in zijn onderzoek. Het grappige is dat de hele glassector zegt dat die marktproductcombinaties de toekomst zijn en dat deze marktproductcombinatie zich precies in West-Brabant aan het ontwikkelen is. Ik mocht onlangs nog met een aantal Tweede Kamerleden bij een aubergineteler langsgaan om dat met eigen ogen te zien. Dat is denk ik de basis, plus het vertrouwen dat erbij hoort voor de toekomst.

De **voorzitter**: Ik denk dat de gedeputeerde zijn antwoord nu wel heeft gegeven.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voorzitter. Ik vind dat de gedeputeerde hiermee geen antwoord heeft gegeven. Hij is heel lang aan het woord maar hij geeft geen antwoord. Hij noemde zo-even een mij onbekend rapport en hij spreekt over analyses. Is de gedeputeerde bereid dat rapport en die analyses straks aan de Staten te laten zien? Dan kunnen wij zien of we die nog in onze besluitvorming kunnen meenemen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Mevrouw Kardol, u vraagt het nu zes keer en de zevende keer zeg ik: oké. Ik zal u alle app'jes en alle uitdraaien die erbij horen en die in mijn bestand zitten, aanleveren. U had die zo kunnen vinden. Dat was in ieder geval mijn uitgangspunt. Die analyses zijn de meest actuele basis. Sinds wij verleden jaar met dit voorstel zijn gekomen, is daar geen draad in veranderd want de analyses blijven hetzelfde. Voor het eerste jaar is het vooruitzicht voor de sector in ieder geval niet een halleluja, maar voor de toekomst wel, gecombineerd met wat we in Brabant aan het doen zijn met die biobased economy. Ik wil mevrouw Kardol heel graag al mijn uitdraaien aanleveren zodat zij ook kan zien dat onze analyses daarop zijn gebaseerd. Wij doen dat samen met de TOM en met LTO-Glaskracht en niet hier in een achterkamertje.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Ik ben heel blij met de toezegging van de gedeputeerde dat hij eindelijk de gevraagde informatie wil leveren. Dank u.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Informatie die publiek toegankelijk is via internet.

De heer **Koevoets** (VVD): Voorzitter. Ik wil alleen even reageren op de vragen van mevrouw Kardol. Het zijn herhalingen van zetten. We hebben het in de commissie ook op deze manier besproken. Het is mij gebleken dat de informatie gewoon via internet voorhanden is. Ik begrijp niet waarom we hier in het rond blijven draaien.

De **voorzitter**: Dat gaan we dus ook niet meer doen. De gedeputeerde gaat verder met zijn betoog.

De heer **Wagemakers** (PvdA): Voorzitter. Het draait om het risico. De voorspelling van het risico, geen zekerheden geven over het risico, dat kennen we allemaal. In bijlage twee staat echter ook een overzicht op welke onderdelen het risico kan toenemen en kan afnemen. Ook dat is helder. In het besluit wordt gevraagd of wij kunnen instemmen met een reservering van 75 miljoen euro. Dat zijn geen uitgaven; daar zijn we het ook over eens. Zou het zo kunnen zijn dat als in die hele rij van factoren onder 1B in bijlage twee...

Ja, voorzitter, ik krijg veel spullen thuis.

De **voorzitter**: Ik zit alleen maar te wachten op uw vraag.

De heer **Wagemakers** (PvdA): We houden elkaar wel bezig. De gedeputeerde zegt dat het helder is, maar zouden wij als Staten met een zekere regelmaat hierop terug kunnen kijken? De kern van de vraag zoals ik die hier hoor, is namelijk of wij niet risico lopen. De gedeputeerde zegt eerder nee dan wij ja zeggen. Hij zou toch in een tussentermijn kunnen aangeven in welke mate het al of niet ontspoot. Dan krijgen we ook wat helderheid over de besluitvorming in bijlage twee.

De **voorzitter**: Het punt van de onderbouwing is al een paar keer gewisseld. De gedeputeerde heeft aangegeven wat hij daarmee wil. Daarmee zult u het moeten doen. Ik wil de gedeputeerde nu echt vragen door te gaan met zijn betoog.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Dat betoog is bijna afgerond. Ik maak wat bezwaar tegen de opmerking van de heer Wagemakers die begon met de negatieve connotatie: daar waar het ontspoorde. Ik zou willen zeggen: volg het op de voet.

Over motie M2 heb ik al aangegeven dat ik deze motie ontraad om de doodeenvoudige reden dat we over vier jaar een grote evaluatie doen volgens de dan vast te stellen criteria. Dat doen we dan in de commissie. Wij bekijken wat relevant is om te weten en hoe het te meten. Het is evident dat we de voortgang van dat proces in de commissie, hoe die in de volgende periode ook mag heten, steeds moeten kunnen volgen om te zien welke ontwikkelingen zich in de glastuinbouw voordoen. Het is overigens door meer partijen gevraagd en het is ook meermalen door het college toegezegd het op die manier te doen. Op de vraag van de PvdA over geheimhouding is het antwoord ja. Er zijn commerciële belangen in het spel en wij willen voorkomen dat anderen daar hun voordeel mee kunnen doen. Een bepaald risico vinden wij aanvaardbaar voor West-Brabant. Wat uw positie naar buiten toe is bepalen de Staten zelf. Daar ga ik niet over. Als u hier voorstelt en met elkaar afsprekt om tot geheimhouding over te gaan – en dat zou ik ook willen voorstellen – betekent dat dat uw positie daarbuiten ook terughoudend is, maar dat in de commissie daarover kan worden gesproken volgens de richtlijnen.

De heer **Wagemakers** (PvdA): Het is helder. Maar wij hebben die geheime stukken niet ingezien. Als je ze als volksvertegenwoordiger inziet, kun je er echter niets mee doen. Je kunt erop worden aangesproken, maar je hebt geen antwoord. Wij hebben het niet gedaan, maar de gedeputeerde vraagt ons wel in te stemmen. Mochten wij instemmen dan stemmen wij ook in met dat derde deel in. Het blijft een rare constructie.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Ik snap de redenering van de heer Wagemakers. We moeten misschien eens met de Staten van gedachten wisselen over de vraag hoe met geheimhouding om te gaan. U hebt in ieder geval gelegenheid gehad de stukken in te zien en u hebt er bewust voor gekozen dat niet te doen. Desalniettemin vinden wij dat wij gelet op de commerciële belangen en om het risicoprofiel niet verder te vergroten, die geheimhouding van u moeten vragen.

De **voorzitter**: Ik heb genoteerd dat de gedeputeerde heeft toegezegd dat onderliggende stukken en app'jes aan de Staten te doen toekomen.
Wij gaan door met de tweede termijn.

De heer **Koevoets** (VVD): Voorzitter. Ik ben blij met een aantal opmerkingen van de gedeputeerde en ik ben ook blij met de inbreng van de andere Statenleden want het is altijd goed ook een ander inzicht te horen.

Het is al gezegd, in de glastuinbouw is een sanering gaande van verouderde bedrijven naar nieuwe bedrijven. We zien het ook in het Westland. Daar zijn veel verouderde bedrijven en dat is wat daar eigenlijk aan de hand is. We zien ook in de tuinbouw – en dat is een goede zaak – dat de sturing gaat van aanbod naar vraag. Die productmixcombinatie is van belang. Ik wil de partijen die ervoor pleiten de stekker er nu uit te trekken, en dat zijn toch partijen die ik ken als partijen waar de duurzaamheid hoog in het vaandel staat, erop wijzen dat je dan afscheid neemt van gronden die al in eigendom van de TOM zijn. Die zullen bij executie worden verkocht en we hebben dan geen regie meer over wat daar gaat gebeuren. Het is gewoon grond waar glastuinbouw op gepleegd gaat worden en de manier waarop hoeft niet zo duurzaam te zijn als wij met de TOM zouden kunnen bereiken. Dat wil ik graag meegeven. Wat betreft de opvolging en eventuele problemen bij financiële issues, wij hebben nog niet zolang geleden de verordening deelneming aan verbonden partijen aangenomen. Daarin staat klip en klaar dat het

college naar ons toe moet komen op het moment dat zich financiële risico's voordoen. Ik ga er dus van uit dat dat gebeurt.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik merk dat de heer Koevoets een zekere tegenstrijdigheid creëert. Hij zegt dat als we het loslaten er bedrijven komen die niet duurzaam zijn. Maar ik dacht dat juist duurzaamheid voordelen levert, ook kostenvoordelen. Waarom komen die dan niet?

De heer **Koevoets** (VVD): Dat is absoluut zo, maar er werd gesproken over andere locaties en je ziet dat op andere locaties juist bedrijven die het niet zo nemen met duurzaamheid, neerstrijken omdat de grondprijs daar gewoon een stuk lager is. Dat zijn massaproducten. We hebben het ook in andere situaties gezien. Zij gaan voor de prijs. Je zou kunnen zeggen dat dat de prijsstunters zijn. Als je deze grond bij executie gaat verkopen, geef ik u op een briefje dat er prijsstunters op afkomen, mensen die die grond zo goedkoop mogelijk willen gaan verkopen en dan hebben we geen controle meer op wat daar komt. Als u duurzaamheid wilt in de glastuinbouw en ik hoor u daar altijd over spreken, mijnheer Van der Wel, dan doet u er goed aan dit voorstel wel te steunen.

De heer **Van Vught** (CDA): Voorzitter. Ik sluit me aan namens het CDA bij de opmerkingen die de heer Koevoets zo-even heeft gemaakt.

Ik heb op twee vragen nog geen antwoord gekregen. De eerste betrof de ZLTO en de tweede Deurne.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voorzitter. Wat experts betreft, ik heb het tegenwoordig zo geregeld dat zij mij bellen. Ik hoop dat ze dat straks blijven doen.

Dan nog even die evaluatie waar GroenLinks om vraagt. In feite heb ik dat daar straks ook gesuggereerd en al in de commissie aangegeven dat het goed is om naar de omvorming van de TOM te kijken en naar Deurne, de AFC en de glastuinbouw in het algemeen. Ik herinner mij ook dat later het jaar een evaluatie van de glastuinbouw in Brabant in het algemeen op de agenda staat. Ik weet niet wanneer dat is maar het is wel erg goed dat dit gebeurt. Ik vraag de gedeputeerde wat het probleem is om eerder dan over vier jaar tot een evaluatie te komen. Het wil niet zeggen dat we de wij de zaak overhoop moeten gooien. Maar de situatie en de ontwikkelingen in de glastuinbouw zijn heel dynamisch omdat die heel sterk zijn gekoppeld aan de wereldmarkt en we weten ook dat er op dit moment door Brussel met Washington wordt onderhandeld over het TTIP-handelsverdrag (Transatlantic Trade & Investment Partnership). Dat gaat enorme gevolgen hebben, positief of negatief, linksom of rechtsom, voor de glastuinbouw in Nederland, dus ook voor Brabant. Daarom lijkt het mij toch goed eerder dan over vier jaar te kijken hoe het ervoor staat. Dan kunnen we zien of er misschien moet worden bijgestuurd dan wel dat het goed gaat.

Tot slot, waarom richten we geen boerenleenbank op?

De heer **Wagemakers** (PvdA): Voorzitter. Voor de derde keer in deze procedure heeft de gedeputeerde een helder verhaal. Wij zouden kunnen overwegen om een gesproken boek van de gedeputeerde te gebruiken of een dvd. Dan begrijpen wij er meer van dan uit al die stukken: chapeau!

Ontsporen is inderdaad heel zwaar, maar als de provincie van mening is dat de wissel verzet moet worden, zou zij dat kunnen meedelen. Met andere woorden: hier moet ruimte zijn voor koerswijziging. Aan de deskundige opmerkingen van de heer Koevoets kunnen wij niet veel meer toevoegen. Ik wil echter opmerken dat als de provincie grond koopt en daar dus voor betaalt, de provincie zelf bepaalt wie zich daar mag vestigen en hoe daarmee moet worden omgegaan. De heer Van Gruijthuijsen zei het daarstraks al: wie betaalt bepaalt!

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voorzitter. De PVV heeft geconstateerd dat er géén gedegen onderzoek ten grondslag ligt aan voorliggend besluit te investeren. Dat is schrikbarend! Volgens de PVV is de rooskleurige voorstelling van zaken die wordt geschetst op basis van een fictief Rabobank-rapport en analyses, nodig om te voorkomen dat het college moet toegeven dat dit majeure project heeft gefaald. Dit college gaat behoorlijk ver door de ontwikkelingen van het Brabantse glasgebied over te nemen en hiervoor 75 miljoen euro uit te geven. Dit gaat te ver. De PVV vindt dat het college zich niet moet bemoeien met de marktontwikkeling van de glastuinbouw en de keuze voor vestiging. Geef ondernemers de vrijheid. De PVV dient een motie in om de grote evaluatie van de TOM te vervroegen, zodat in ieder geval in de volgende Statenperiode dit dossier grondig besproken kan worden en niet last minute aan het eind van een bestuursperiode of begin van een nieuwe bestuursperiode. Daarnaast zou mijn fractie graag zien dat tussentijdse evaluaties aan de Statencommissie worden voorgelegd.

De **voorzitter**: Door het lid mw. Kardol wordt de volgende motie voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, t in vergadering bijeen op vrijdag 6 februari 2015, behandelend het

Statenvoorstel 25/14 inzake Omvorming Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM),
constaterende dat:

- *de TOM een majeur project is;*
- *het functioneren van de TOM in 2010 is geëvalueerd door de aandeelhouders;*
- *in de tweede helft van 2018 de ontwikkelingen van de TOM worden geëvalueerd,*

overwegende dat:

- *ervan uit wordt gegaan dat in 2 jaar de markt aantrekt;*
- *een grondige evaluatie de bron is voor bijsturing;*
- *de resultaten van deze evaluatie in de volgende periode aan PS of aan de dan bevoegde Statencommissie aangeboden dienen te worden,*

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *de geplande evaluatie te vervroegen en uiterlijk eind 2017 / begin 2018 het TOM grondig te evalueren, zodat deze resultaten nog in de volgende Statenperiode kunnen worden besproken, en gaan over tot de orde van de dag."*

Deze motie maakt onderwerp uit van beraadslaging. Zij krijgt nr. M3.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Wij willen de suggestie doen om bij de jaarrekening van verbonden partijen te kijken of er een wat uitgebreidere rapportage over de TOM kan komen dan alleen de financiële rapportage en dat met name gekeken wordt of de doelen en de beoogde effecten worden bereikt.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voorzitter. Ik voel mij aangesproken door de opmerking van de heer Koevoets van de fractie van de VVD. Ik denk dat hij misschien mijn kant uitkeek. Wij willen absoluut niet de stekker er uittrekken en geld overboord gooien. Dat zou heel dom zijn. Wij vinden echter wel dat er heel verstandig geopereerd moet worden. Ik heb in de commissie ook gezegd dat ik blij was dat dit dossier aan de orde kwam, want er moet iets gebeuren met de TOM. Dat is duidelijk. Dat hebben wij ook gezegd. Eindelijk lag het dossier er. Ik heb er jaren om gevraagd. Nu kunnen wij er tenminste over beslissen. Wij hebben die zorgen ook en vinden dat er iets moet gebeuren. Wij vinden dat de glastuinbouw geconcentreerd en duurzaam moet zijn. Dat zijn wij met elkaar eens. Wij hebben echter heel grote zorgen,

want wij vinden het onverstandig om nu in een keer 75 miljoen euro aan dit plan te geven. Vandaar ook onze motie. Ik wil echt iedereen oproepen om die te steunen. Mevrouw Slegers sprak over een onderzoek dat nog zou moeten plaatsvinden, maar dat heeft al plaatsgevonden. Dat is heel stilletjes aan ons voorbijgegaan. Ik heb er wel iets over gezegd in deze Staten, maar voor de rest is het gewoon zijn eigen gang gegaan. Ik vind dat PS moeten kunnen blijven volgen wat er met die TOM gebeurt. Het is een heel moeilijk dossier. Ik vraag het college on daarin mee te nemen. Daarom vraag ik niet om een evaluatie maar om een tussenevaluatie en om met ons de criteria te bekijken zodat wij daarop invloed kunnen uitoefenen.

De heer **Koevoets** (VVD): Ik weet niet goed wat precies het standpunt van GroenLinks is. Ik hoor mevrouw Brunklaus zeggen dat zij niet de stekker eruit wil trekken. Ik hoor haar ook zeggen dat zij dit voorstel nu niet kan steunen, maar wat dan? Alleen een tussenevaluatie? Intussen is de TOM dan wellicht ter ziele.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Ik heb in mijn betoog gevraagd waarom er geen gefaseerde aanpak wordt voorgesteld. Waarom zouden wij het niet in stukken doen en niet in één keer die 75 miljoen vrije ruimte uitgeven? Alle vrije ruimte die wij nog hadden, wordt nu opgesoupeerd. Ik vind dat het in fases moet gebeuren. Dan is het ook meer te behappen. De gedeputeerde heeft hierop niet gereageerd. Ik vind niet dat je nu 75 miljoen euro moet geven en dan zeggen: over vier jaar zien wij wel weer.

De heer **Koevoets** (VVD): Dan verbaast het mij toch dat ik geen voorstel zie van GroenLinks voor hoe dat dan vervolgens gedaan moet worden in die fases, los van de vraag of wij daarmee akkoord zouden kunnen gaan.

Uit de stukken hebben wij gezien dat de TOM op dit moment geholpen moet worden. Dat is de realiteit. Er zal nu geld bij moeten anders gaat de TOM over de kop. Het scenario heb ik u geschetst.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Dat is nu precies waarom ik het zo erg vind dat dit voorstel zo laat is gekomen. Als wij het eerder hadden gehad, hadden wij misschien wel met andere voorstellen kunnen komen en niet pats boem 75 miljoen om de TOM te redden. Ik vind het erg zonde. Ik heb daarover ook genoeg gezegd hier in de Staten.

De **voorzitter**: Het punt is helder, de gedachten zijn gewisseld.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voorzitter. Ik moet de heer Koevoets een beetje bijvallen. Zeker gezien de steeds groter wordende dynamiek in de glastuinbouw vind ik het griezelig om het voorstel van het college nu niet te volgen. Tegelijkertijd wil ik wel mevrouw Brunklaus steunen in haar verzoek om op korte termijn een tussenevaluatie te maken. Ik denk dat het allebei is en niet of of.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Als bijval voor GroenLinks en als reactie op de opmerking van de VVD wijs ik erop dat zowel GroenLinks en de PVV het college verzocht heeft een ander scenario uit te werken. Maar dat was niet mogelijk. Wij zijn wel degelijk voor andere mogelijkheden, maar die moeten wel uitgewerkt worden.

Ik heb mevrouw Slegers in haar eerste termijn heel veel kritiek horen leveren op het proces en op de stand van zaken in de glastuinbouw en toch stemt zij in met dit voorstel. Ik vind het ongelooflijk.

Mevrouw **Slegers** (SP): Volgens mij heb ik hier vandaag al twee keer uitgelegd waarom wij dat doen. Dat heb ik ook gedaan in de commissievergadering. Dus dat hoeft niet zo verrassend voor mevrouw

Kardol te zijn. Maar het zij zo, dat gebeurt wel vaker. De SP is altijd – in ieder geval de twee periodes dat ik hier heb gezeten en ook tijdens die van mijn voorganger – zeer kritisch geweest op de TOM. Wij waren in het begin niet voor de TOM. Mevrouw Kardol sprak over voortschrijdend inzicht. Wij zitten nu in deze situatie en die moet worden opgelost. Zoals een bestuurder ooit zei: Ik was ooit tegen de euro maar betaal niet meer met een gulden. Weet je nog? Dat is eenzelfde situatie.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voorzitter. Mevrouw Slegers was inderdaad heel duidelijk in de commissie. Ik begrijp ook dat het zitten in de coalitie offers vergt en dat dit er een van is.

Mevrouw **Slegers** (SP): Het is moeilijk om te luisteren, mevrouw Kardol. Ik heb in mijn eerste termijn gezegd dat als wij niet ingrijpen zoals door het college wordt voorgesteld, de TOM en de glastuinbouw leegbloeden. Als wij nu dat doekje niet aanleggen, stoppen wij de slagaderlijke bloeding niet. Ik wil daarvoor geen verantwoordelijkheid nemen. U blijkbaar wel, mevrouw Kardol.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Ik vraag mij werkelijk af waarom wij dit voorstel nu pas krijgen en niet veel eerder. Het was er gewoon. Nu staan wij met onze rug tegen de muur. Ik pas ervoor om op deze manier te beslissen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Ik moet nog twee vragen van het CDA beantwoorden. Ik kan kort zijn, mijnheer Van Vught. De NCBO heeft een bestuursbesluit over die garantie genomen en staat erachter. De tweede vraag ging over Deurne. Hoewel Deurne op dit moment om een aantal redenen niet de grootste aandacht heeft van het college is het absoluut niet de bedoeling om de glastuinbouw daar een wiegendood te laten sterven. Het heeft nog steeds onze aandacht. Wij van mening zijn dat glastuinbouw een sterke sector voor Brabant zou kunnen zijn, echter onder de voorwaarden die wij in deze Staten hebben gesteld in het kader van duurzaamheid en werkgelegenheid.

Mevrouw Kardol leest haar tweede termijn gewoon voor. Ik had liever gehad dat zij er naar had gekeken, want zij spreekt over een fictief rapport. Ik heb gewezen op analyses die zijn gemaakt en over een onderzoek van McKinsey. Ik heb nooit gesproken over een fictief rapport. Zij is echter nog steeds die mening toegedaan, ondanks het feit dat ik gehoopt had dit in eerste termijn te kunnen weerleggen.

Ik heb al een reactie gegeven op M2 van de fractie van GroenLinks, maar er is nog een aanvullende opmerking gemaakt in de tweede termijn. Motie M3 van de fractie van PVV heeft in wezen dezelfde strekking. Ik begin met de meest verstrekkende motie, motie M3. Het college ontraadt deze motie. Allereerst staat in de overweging dat: "een grondige evaluatie de bron is voor bijsturing". Verder staat er dat: "ervan wordt uitgegaan dat in 2 jaar de markt aantrekt". Dat is een voorspelling. Als deze voorspelling inderdaad binnen twee jaar uitkomt, betekent dit dat de glastuinbouwmarkt dan voorzichtig aantrekt. Wordt er dan een grondige evaluatie gehouden, dan weet ik de uitkomst al. Deze motie is te bizar om aan te nemen.

Ik heb in mijn eerste termijn gezegd dat ik motie M2 zoals die nu is opgesteld, wil ontraden. Mijnheer Smeets heeft een goede handreiking gedaan om de vinger aan de pols te kunnen houden op grond van de juiste documenten en om wissels te kunnen omzetten. Wij hebben afgesproken dat wij elkaar voortdurend zullen informeren en zeker bij dit soort majeure investeringen.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik heb net even geïnformeerd bij de indiener van de motie. Zij zou zich erin kunnen vinden als in het dictum de woorden "evaluatie" en "tussenevaluatie" vervangen worden door "voortgangsrapportage". Zou dat ook voor het college acceptabel zijn?

De heer **De Boer** (GS;VVD): Dan hebben mevrouw Brunklaus en de heer Heijmans mijn woorden en de opmerking van de heer Smeets juist geïnterpreteerd.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voorzitter. Ik wil graag mijn motie toelichten want ik denk dat de gedeputeerde die niet helemaal goed heeft begrepen. In de beantwoording van de technische vragen staat dat er na vier jaar een evaluatie zal plaatsvinden. Omdat wij dan aan het einde van een bestuursperiode zitten of aan het begin van een nieuwe periode vraag ik het college met deze motie om die evaluatie te vervroegen, zodat wij niet net als nu achter de feiten aanlopen maar goed geïnformeerd zijn en indien nodig kunnen bijsturen.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. Ik blijf bij mijn oordeel over deze motie. Ik begrijp niet goed waarom de PVV het vervelend vindt om aan het einde van een Statenperiode een evaluatie te hebben. Als het aan het begin van een Statenperiode is, kan ik mij daar iets bij voorstellen. Wij spreken in Nederland over continuïteit van bestuur. Je moet evalueren op het moment dat het redelijk is om te evalueren. Als je evalueert volgens de door de Staten opgestelde spelregels, kan een evaluatie na twee jaar niet aan de orde zijn. Daarvoor is het instrument te zwaar. Ik heb in de commissie toegezegd dat er na vier zal worden geëvalueerd. Die toezegging herhaal ik hier graag. Ik heb de interventie van de SP ook gehoord, mevrouw Brunklaus heeft die onderschreven en het college staat graag achter zo'n voortgangsrapportage.

De **voorzitter**: Kunt u de wijziging wat explicieter maken, mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): In het dictum wordt "evaluatie" vervangen door "tussenrapportage". De rest blijft staan.

Verder heb ik de gedeputeerde nadrukkelijk gevraagd waarom hij er niet over gedacht heeft om die 75 miljoen euro in delen aan te wenden.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Dat heeft te maken met de bedrijfseconomie. Als wij dat in delen zouden doen, zouden wij de herfinanciering ook in delen moeten bespreken met de Rabobank. Wij willen niet afhankelijk zijn van rentepercentages die in Utrecht worden bepaald, wij willen volledige sturing houden op wat de heer Koevoets zo duidelijk heeft verwoord. Daarom kan het niet in delen en dat willen wij ook niet.

Als in motie M2 zowel bij het eerste als het tweede gedachtestreepje van het dictum "evaluatie" vervangen wordt door "tussenrapportage" heeft het college geen bezwaar tegen deze motie.

De **voorzitter**: Ik zie mevrouw Brunklaus bevestigen knikken. Het dictum luidt nu als volgt:

"verzoeken het college van GS:

- op korte termijn criteria voor de voortgangsrapportage voor te leggen aan Provinciale Staten;*
- over twee jaar te komen met een voortgangsrapportage van de investering."*

Ik heb genoteerd dat de gedeputeerde de door hem in de commissie gedane toezegging dat er over vier jaar een evaluatie zal plaatsvinden, hier heeft herhaald.

Wij gaan stemmen.

In stemming komt Statenvoorstel 25/15

De heer **Koevoets** (VVD): Voor.

De heer **Van Vught** (CDA): Voor.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voor.

De heer **Wagemakers** (PvdA): Voor.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Tegen.

De heer **Smeets** (D66): Voor.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De heer **Kap** (OSN): Tegen.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA, de SP, de PvdA, D66, 50PLUS en de Fractie Kerkhoff voor dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties er tegen, zodat het is aangenomen.

In stemming komt motie M2

De heer **Koevoets** (VVD): Tegen.

Voorzitter. De reden dat wij tegen deze motie stemmen is dat wij zien dat GroenLinks tegen het voorstel blijft ondanks het feit dat deze motie daarop wordt ingediend.

De heer **Van Vught** (CDA): Tegen.

Voorzitter. Wij vinden dat GS het voorstel met voldoende argumenten heeft onderbouwd.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voor.

De heer **Wagemakers** (PvdA): Voor.

Voorzitter. Wij vinden het bijzonder raar dat GroenLinks tegen het voorstel is maar wel de motie in stemming brengt. Het garandeert ons wel die tussenevaluatie.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voor.

De heer **Smeets** (D66): Voor.

Voorzitter. Wij zijn voor transparantie van bestuur.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD en het CDA tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt motie M3

De heer **Koevoets** (VVD): Tegen.

De heer **Van Vught** (CDA): Tegen.

Mevrouw **Slegers** (SP): Tegen.

De heer **Wagemakers** (PvdA): Tegen.

Mevrouw **Kardol** (PVV): Voor.

De heer **Smeets** (D66): Tegen.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Tegen.

Voorzitter. Wij vinden natuurlijk wel dat er geëvalueerd moet worden. Nu onze motie is aangenomen, doet deze motie niet meer ter zake.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Tegen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

Voorzitter. Wij zullen na de geplande voortgangsrapportage ook zelf proberen om het in de Staten te evalueren.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Tegen.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV en de OSN voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

De vergadering wordt van 15.30 uur tot 15.45 uur geschorst.

PS 02/15: PHS Meteren-Boxtel: aangaan bestuursovereenkomsten tussen Rijk, provincie en de gemeenten Boxtel, Haaren en Vught - uitnodiging tot kenbaar maken wensen en bedenkingen

Mevrouw **Tsoutsanis-van der Koogh** (VVD): Voorzitter. Het voorliggende voorstel over het aangaan van bestuursovereenkomsten tussen Rijk, provincie en de gemeenten Boxtel, Haaren en Vught in het kader van het PHS (Programma Hoogfrequent Spoor) Meteren-Boxtel is driedelig. Het voorstel raakt de verschillende bevoegdheden van GS en PS en laten wij dat vooral altijd plenair behandelen hier in de zaal.

Provinciale Staten mogen wensen en bedenkingen kenbaar maken over het aangaan van deze bestuursovereenkomsten door Gedeputeerde Staten. Dat is onze bevoegdheid. Vervolgens moeten wij een afzonderlijk besluit nemen over het dekkingsvoorstel indexering van de provinciale bijdrage en wij moeten besluiten of wij bereid zijn de betrokken gemeenten desgewenst een lening te verstrekken onder nu vast te stellen voorwaarden.

De afgelopen jaren heeft het PHS Meteren-Boxtel heel veel aandacht gekregen van alle betrokken partijen: de betreffende gedeputeerde, de gemeentebesturen, de bewoners etc. zij allen hebben zich erover gebogen en niet voor niets is er een regionaal pakket maatregelen gekomen om de nadelige gevolgen voor veiligheid, leefbaarheid en de barrièrewerking van het spoor binnen de gemeenten Vught en Boxtel en in mindere mate in Haaren en Den Bosch tot een aanvaardbaar niveau terug te brengen. Het is prima dat er met de nu voorliggende bestuursovereenkomsten duidelijke afspraken liggen over het proces van planuitwerking en planrealisatie van het regionaal maatregelenpakket.

De VVD heeft geen enkele bedenking, laat dat duidelijk zijn. Zij heeft wel een wens: laat alle partijen de betrokkenheid van bewoners gedurende die zeer lange uitvoeringsperiode om een en ander te realiseren echt goed op het netvlies houden. De gedeputeerde is daar al alert op en dat moet beslist zo blijven. Nog even een zijspoor. Het PHS en barrières van spoorwegen binnen gemeenten hebben natuurlijk ook de aandacht van andere gemeenten. Ik doel op de spoorse doorsnijdingen en de provinciale bijdrage daarbij. Ga daar vooral mee door.

Er zijn nog twee voorstellen van financiële aard en die horen ook hier plenair behandeld te worden. De hangen samen met de bestuursovereenkomsten. In het kader van de begroting 2015 en de Najaarsbrief 2014 over de 124 miljoen euro voor het Regionaal Maatregelen Pakket gaat het nu om de indexering van een en ander. Gezien de lange uitvoeringsperiode en de kaderstelling daarbij is dat een logische en heel belangrijke vraag. Wij zijn daarmee geheel akkoord alsmede met het dekkingsvoorstel van GS.

Dan het laatste besluit. Zijn GS bereid gemeenten een lening te verstrekken als zij dat vragen? In het kader van de verhouding GS-PS moet daarover worden nagedacht. GS komen terug met de daadwerkelijke leenbedragen, maar PS stellen vandaag de kaders voor die besluiten vast. Wij vinden dat het heel zorgvuldig is geformuleerd. Er staat namelijk dat PS nu bij het uitspreken van de bereidheid kunnen vastleggen voor het lange uitvoeringstraject dat komen gaat, wat de voorwaarden zijn als er bij de provincie wordt aangeklopt. Sturen met kaders vindt de VVD belangrijk evenals een goede en zorgvuldige uitvoering van het regionale maatregelenpakket en van de bestuursovereenkomsten. Wij wensen iedereen veel succes daarbij.

Mevrouw **Aarts-Engbers**(CDA): Voorzitter. Het CDA is heel blij met de voorliggende bestuursakkoorden. Het CDA is het eens met het dekkingsvoorstel en ook met de leningen die verstrekt gaan worden aan de verschillende gemeenten en met de voorwaarden waaronder dat gebeurt.

Ik wil nog een opmerking maken over het proces dat wij met elkaar hebben doorlopen. Ik vind dit een ontzettend mooi voorbeeld van een fijn project voor Brabant waarmee het goederenspoor wordt ontlast en het personenvervoer wordt geïntensiveerd. Ik moet vooral de inwoners van Vught en Boxtel prijzen maar

ook de gedeputeerde die constant aanwezig was en zijn invloed heeft doen gelden en de leden van PS, die het Rijk hebben weten te overtuigen deze extra investering te doen, waardoor van het oorspronkelijke kwaliteitsverlies eigenlijk geen sprake meer is. Alle lof, vooral voor de gedeputeerde dat hij dit voor elkaar heeft gekregen en verder voor iedereen die hieraan heeft meegewerkt.

Mevrouw **Arts** (SP): Voorzitter. Vandaag sluiten wij in de Staten de eerste fase rond het project van de PHS Meteren-Boxtel af met het uiten van wensen en bedenkingen bij de bestuursovereenkomsten voor dit hele project. Bijna 3 jaar geleden, op 15 maart, had ik een "keukentafelgesprek" thuis bij de voorzitter van een aantal bewonersverenigingen verzameld onder Samen voor Vught. Het woord "keukentafelgesprek" had toen nog niet de beladen betekenis die het tegenwoordig heeft, maar we zaten aan een heuse keukentafel en er waren echte zorgen. Aanleiding waren de ongekend goed bezochte vergaderingen in motel Vught over de plannen van het Rijk en de NS met de PHS door Brabant; plannen die overigens de hartelijke instemming van de provincie hadden. Want naast betere verbindingen per spoor met de Randstad betekenen PHS en de boog bij Meteren ook een ontlasting van de spoorlijn Boxtel-Tilburg-Breda. Voor de op 15 maart aanwezige bewoners was duidelijk wat er op de gemeentes aan het traject Den Bosch-Boxtel af zou komen. Vanwege de toename van het treinverkeer gaat onder andere Vught op slot en wordt min of meer onleefbaar. Zij dachten dat daar iets mee moest gebeuren, want het is ook nog de A2 en de N65 waarmee we te maken hebben. Het is duidelijk dat de gemeentes en de bewoners zich samen met het Rijk en de provincie enorm hebben ingespannen om tot een goede oplossing te komen, een oplossing die het programma hoogfrequent spoor en extra goederenverkeer mogelijk maakt maar de omwonenden tegen al te veel overlast kan beschermen en de leefbaarheid in stand houdt. En dus hulde en chapeau voor die inzet en ook voor het aandeel van de provincie daarin.

De SP-fractie steunt het voorliggende voorstel waarmee de provincie een flinke financiële bijdrage levert aan de plannen en wij steunen ook de indexering. Verder steunen wij het aanbod dat de provincie indien nodig doet. De betrokken gemeentes een lening verstrekken kan namelijk ook op onze steun rekenen.

We maken ons echter nog wel zorgen. We vingen vanuit Vught signalen op dat het lastig samenwerken zou zijn met ProRail. ProRail gaat namelijk namens het ministerie de kar van dit project trekken.

Omwonenden hebben volgens ons in dit proces tot nu toe laten zien dat zij in staat en bereid zijn constructief mee te denken. Wij willen graag van de gedeputeerde de verzekering dat de provincie erop toe blijft zien dat in het vervolgtraject dat nog vele jaren gaat duren, en zeker voor omwonenden flinke overlast zal brengen, alle betrokken partijen dus ook omwonenden de kans krijgen hun inbreng te leveren en dat er ook echt naar hen geluisterd wordt, ook naar bewoners met overlast op andere plaatsen langs de route door toename van het goederenverkeer. Ook willen wij van de gedeputeerde weten of er bij de provincie aandacht kan blijven voor de fietsroutes die bij of over het spoor lopen en voor de kruising met de N69. Het zou een gemiste kans zijn als er nu in een vroeg stadium niet wordt gekeken naar een goede oplossing voor bestaande fietsroutes en een mogelijk toekomstige aanleg van langeafstand-fietsroutes. Oplossingen achteraf kosten naar onze ervaring vaak veel meer geld.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie is blij voor Haaren, blij voor Boxtel en blij voor Vught want we gaan nu eindelijk die overlastsituatie door het spoor die al jaren bestaat en de komende jaren nog veel erger zal worden, oplossen. Het allermooiste van het voorstel is – mevrouw Aarts heeft er ook al aan gerefereerd – dat dit echt uit de samenleving komt. Ik ben een aantal jaren geleden in een Vughtse sporthal geweest die bomvol zat en waar de PHS-plannen van het Rijk enorm leefden. Ik moet Samen voor Vught echt ermee complimenteren dat ze dit voor elkaar hebben gekregen. Zij hebben geregeld dat deze versie is meegenomen in de plannen van ProRail en het ministerie. Wij zijn er later achter gaan staan. Onze complimenten daarvoor. Zo zie je dat Burgerinitiatief ook kan.

Mijn fractie is er ook trots op dat we dit met zijn allen in de Staten voor elkaar hebben gekregen. Toen we zagen dat het in Vught zo leefde, dat de gemeente het wilde en dat de inwoners het wilden, was mijn fractie blij dat er in de Staten een breed draagvlak was voor deze oplossing en een bijdrage ervoor. Toen werd het spannend want de vraag was of Den Haag ook mee zou gaan in deze extra investering die de provincie zou gaan doen en die ook voor het Rijk het nodige betekent. Het mooiste is dat staatssecretaris Mansveld uiteindelijk dat geld heeft toegezegd en meegegaan is in onze Brabantse plannen. Zo zie je maar, als wij in Brabant iets willen krijgen we het in Den Haag voor elkaar. Het is wel zo dat we er in Vught nog niet zijn.

De **voorzitter**: Komt u wel tot een afronding, want uw spreektijd is bijna om.

De heer **Smeulders** (PvdA): Daar ga ik voor zorgen. We moeten zorgvuldig zijn met de zorgen die er leven bij de omwonenden in Vught over verkoopbaarheid van huizen, overlast tijdens het bouwen enzovoorts. Daar moeten we gewoon begrip voor blijven houden. Wij hopen dat snel de schop de grond in kan.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Tijd voor een ander geluid; dat had u wel verwacht. Eerst even mijn teleurstelling over vanmorgen want het heeft mij geschokt dat de coalitiepartijen kennelijk niet in debat durven gaan, gewoon te laf zijn om in te gaan op een keiharde bezuiniging van 10 miljoen euro die echt ten koste gaat van de veiligheid en doorstroming op de N324 tussen Oss en Grave. Ik vind het echt te gek voor woorden. Inmiddels zijn er Statenvragen gesteld en is een nogal woedend persbericht uitgegaan.

De **voorzitter**: Dank u voor uw opluchting maar nu het onderwerp van nu.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ik kom terug op Vught. We hebben het er al vaak over gehad. Er ligt een alternatief plan voor Vught en dat is ook in de stukken aangegeven. Dat is 200 miljoen euro goedkoper dan wat we nu gaan doen. 502 miljoen euro wordt er in Vught uitgegeven. Het kan door het spoor op maaiveldhoogte te laten liggen en af te werken met mooie doorzichtige geluidsschermen wat nauwelijks impact heeft op Vught en een even goede geluidreductie geeft. Dat kan 200 miljoen euro goedkoper zijn. De N65 kan volledig verdiept worden aangelegd. Ook daarvan wordt het geluid flink gereduceerd. Het plan is er, we hebben het aangeboden en de Staten willen we het niet eens onderzoeken. Nu is de schop nog niet de grond in, nu kunt u nog keren maar u gaat het niet doen. U mag het aan de kiezer uitleggen dat u hier 200 miljoen euro over de balk gooit wat u ook aan spoordoorsnijdingen in Rijen, in Oosterhout et cetera en aan overlastbeperking in Breda, Tilburg, Geldrop et cetera had kunnen uitgeven. U gooit hier een gruwelijke hoop geld over de balk en u stort Vught voor vijf jaar in een grote puinhoop, inclusief de nodige financiële risico's. Een station moet worden verplaatst maar het is allemaal niet nodig, het kan allemaal veel simpeler. Ik vraag u en anders hoop ik dat er de komende Statenperiode mensen zitten die nog een keer de boel goed gaan bekijken en het alsnog anders gaan doen, dit echt te heroverwegen en die 200 miljoen euro die over kan blijven, nuttig in te zetten.

De heer **Kutlu** (D66): Voorzitter. Ik kan hierover heel kort zijn. Ook de fractie van D66 is heel tevreden over de wijze waarop het allemaal is gegaan, de reden ook voor dit project en de betrokkenheid van het begin af aan van alle partijen, genoeg inspraakmomenten en ook genoeg inbreng. Wat dat betreft natuurlijk alle lof.

Het gaat er vanaf nu om ook bij de uitvoering die zorgvuldigheid te betrachten. De bewoners moeten ook vanaf het begin af aan erbij betrokken worden om te zorgen dat ze zo min mogelijk last ondervinden van de uitvoering en dat ze wanneer het nodig is een inbreng kunnen leveren.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Ik sluit me aan bij alle prachtige woorden van vorige sprekers. Het gaat mij nog om een enkel punt, namelijk de fietspaden. In de opsomming van de inframaatregelen in Vught staan een aantal zaken genoemd. Er is een kruising tussen het spoor en de N65. Daar lopen op dit moment fietspaden langs. Het is al genoemd door mijn collega van de SP. Het gaat om de Rembrandtlaan en de Aert Heymlaan. Het spoor komt nu verdiept te liggen en de weg gaat er overheen. Het verzoek is de doorsnijding met fietspaden aan beide zijden of in ieder geval aan één zijde mogelijk te blijven maken. In november is er een wijziging van het voorstel gekomen en daarin zaten die fietspaden opeens niet meer opgenomen. Graag een antwoord op deze vraag en het liefst ook een toezegging dat daar door u maar ook door de werkgroep in Vught samen met ProRail aandacht voor blijft bestaan.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Dan hoor je weer een Vught, Vught, Vught, Vught, Vught, Vught, Vught en nog een keer Vught. Boxtel bestaat ook nog! Hebben die mensen inspraak gehad? Nee, want wat die mensen in Boxtel hebben uitgedacht is niet gekozen. Het gemeentebestuur daar heeft zijn eigen richting bepaald. Dat was misschien wel terecht maar ik wilde er toch op wijzen. Je zal daar maar wonen in Boxtel.

(Geluid van een passerende trein)
(Hilariteit)

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Even wachten tot de trein voorbij is. Dat duurt even. Dat is ongeveer 50 minuten per uur. Daar wordt niets aan gedaan! Daar komt ie weer. Ik wacht even tot die voorbij is.

(Nog steeds geluid van een passerende trein)

De heer **Heijmans** (SP): Doet u mij ook een cappuccino.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Geintje, ik zet 'm uit. Maar dit is wat er gebeurt in Boxtel. Er is een fietstunneltje geprojecteerd in de hoop dat de rest van de wegen wordt aangepast. Dat mogen ze dan zelf betalen voor 6 miljoen. Ze hebben wat extra gekregen van de gedeputeerde, waarvoor overigens dank. Binnen het speelveld dat er lag was dit waarschijnlijk het mooiste. Maar mensen die in het wijkje net na de eerste spoorwegovergang wonen, moeten straks met een trap omhoog om met de fiets Boxtel in te komen. Ik ben 68 en ik begin al moeite te krijgen met de trap in het station omhoog te klauteren, laat staan straks met de fiets.

De heer **Van den Berg** (PVV): U bent 68 maar volgens mij is die spoorlijn geopend rond 1868. De mensen die er voor die tijd woonden hebben echt een punt. De rest is er toch daarna komen worden en die hadden een keuze. Is voor 50PLUS niet ons idee voor Vught wat, dus met geheel doorlopende geluidsschermen en alle kruisende wegen er onderdoor? Dan houden we 200 miljoen euro over en dan kunnen we bij Boxtel de boel heel fatsoenlijk opknappen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Het is moeilijk te zeggen tegen de PVV maar ik denk dat jullie voorstel niet geheel onlogisch is, want ik ben bang dat de geluidsoverlast in zo'n tunnel niet zo spectaculair omlaag zal gaan. Maar men heeft ervoor gekozen en de prijs die we betalen in Brabant is ongeveer 200 jaar nachttreinen van de NS.

De heer **Van den Berg** (PVV): U spreekt over heeft gekozen maar u heeft de keuze nog.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Ze hebben die keuze gemaakt en ik denk dat we dat moeten respecteren. Ik vind dat Boxtel er nog steeds bekaaid afkomt en ik hoop dat de gedeputeerde als hij mag blijven toch nog wat geld weet te vinden om de problemen in Boxtel, al is het maar financieel, een beetje op te lossen. Het geluidsprobleem is gigantisch, ook dat van de N2 die er langs loopt. Momenteel wordt er ook wat meer op Eindhoven gevlogen. In die 10 minuten rust komt er ook nog een vliegtuig over. Dat heb ik me niet laten horen.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Dankjewel voorzitter. Het was geen gemakkelijke opgave om het dilemma rond de verbetering van spoorverbindingen naar de Randstad o.a. en verder naar internationale verbindingen te combineren met een verlegging van de goederenroute, waarbij de boog bij Meteren zorgt voor extra goederenvervoer op een traject waar het nu minder is en het aan de andere kant waar het traject nu veel is de Brabandrout, zal het minder worden.. Een verschuiving van een probleem levert dilemma's op. We hebben daarin de balans weten te vinden tussen wat we verantwoord vinden in voordelen en nadelen voor Brabant en hoe we de nadelen kunnen compenseren. Ik ben het met iedereen eens die zegt dat het in ieder geval een proces was waarin veel met elkaar is gesproken over het delen van deze dilemma's, het maken van afwegingen. De bewoners van Vught hebben zich uitermate constructief opgesteld en zich niet in de positie laten manoeuvreren om het tegen te houden. Zij zijn uitgegaan van de vraag hoe we dit probleem kunnen oplossen. Ik denk dat een aantal regio's in Brabant daar nog een voorbeeld aan kan nemen bij enkele andere grote projecten.

Ik ben het er geheel mee eens dat ook bestuurlijk de drie gemeentes zich behoorlijk hebben ingespannen en hun nek hebben uitgestoken om dat te doen. Burgemeester Buijs van Boxtel, wethouder Seuren van Vught en wethouder Van den Dungen van Haaren, samen met dit trio hebben we dit dilemma samen met de staatssecretaris en het ministerie kunnen oplossen. Ja, mijnheer Van den Berg, dat kost ons inderdaad geld. Het is een investering die wordt gedaan op goed afgewogen gronden en die met een goed en naar wij hopen uitstekend resultaat kan worden afgesloten. Wat mij betreft veel complimenten voor het team dat de laatste stukken heeft weten voor te bereiden want zo'n bestuurlijke afspraak met de staatssecretaris zijn een paar regels op papier en een paar getallen op hoofdlijnen maar er zit wel een wereld achter om jarenlang tot een goede uitvoering te komen. Dus ook mijn complimenten aan degenen die uiteindelijk de zorgvuldige weerslag van deze overeenkomst op papier hebben weten vast te leggen.

Aandacht die werd gevraagd voor de fietsers en fietskruisingen in Vught: Drie punten hierbij. Als het binnen het budget past vinden wij het op zich heel erg goed om te kijken of we het binnen de scope van het project kunnen brengen of houden als dat nodig is. Verder zal het primair aan Vught zijn het onderliggende wegennet en de verbindingen voor langzaam verkeer op orde te brengen en daar in ieder geval keuzes in te maken. Ik ben graag bereid aan de wens tegemoet te komen om samen met Vught nog eens te kijken naar een oplossing voor met name de kruising met de N65.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik wil de gedeputeerde vragen of het echt niet mogelijk is op een begrote post van 482 miljoen euro er twee fietsstrookjes bij in te proppen.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Dat hebben we heel duidelijk opgeschreven en daarom ben ik blij dat er goede bestuursovereenkomsten liggen. De verleiding is natuurlijk groot om als je een jaar of 6, 7 met elkaar bezig bent en elke keer dingen tegenkomt, te zeggen dat dit of dat ook wel kan, maar voor je het weet wordt die 482 miljoen euro 582 miljoen euro en dan hebben we met elkaar wel een groot probleem. Daar zitten we heel strak in. We hebben een variant gekozen, die variant wordt uitgewerkt en de budgetkaders zijn heel helder. Dat er binnen die budgetkaders en de uitwerking nog vraagstukken leven

zoals hoe het straks precies zit met de routes voor langzaam verkeer, is een kwestie van uitwerking. Uw aandachtspunt zal ik in ieder geval meenemen naar Vught, mijnheer Van den Berg.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik word toch even getriggerd door het woord 'budget'. Ik vind het prima want je moet altijd proberen iets binnen je budget te doen maar bij de tekeningen van de V3-variant waartoe we in juni van het afgelopen jaar hebben besloten, zaten die passages wel in. Oplettende lezertjes uit die werkgroepen, onder andere van de Fietzersbond, hebben gelokaliseerd dat die er na 10 november in het voorstel van ProRail niet meer in zaten. Het gaat dus eigenlijk om het handhaven van een besluit dat we hier hebben genomen. Daar vraag ik uw medewerking voor.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Die medewerking heb ik toegezegd. Wij zullen inderdaad zorgvuldig kijken of we ons aan datgene wat we hebben afgesproken in voorgaande stadia, kunnen houden. De opmerking van de Fietzersbond zullen we zeker meenemen.

De heer Van den Berg gaf nog aan dat die 200 miljoen euro ook aan andere zaken kunnen worden besteed. Ik wil nog aangeven dat het gaat om 110 miljoen euro van de provincie. U kunt dus wel over 200 miljoen euro praten maar dat is het niet.

U had even de neiging uw hart te luchten over het begin van deze vergadering. Die neiging had ik ook wel een beetje want ik zou u heel graag van repliek willen dienen over uw mening dat de bezuinigingen niet ten koste gaat van veiligheid enzovoorts, maar dit sparen we op voor de volgende commissievergadering. Dan kunnen we daarover nog eens met elkaar in debat gaan.

De laatste opmerking ging over Boxtel. Ik moet de heer Mondriaan toch enigszins geruststellen. In Boxtel is samen met de bevolking het afgelopen najaar en ook in het daaraan voorafgaande najaar een proces in gang gezet waarin het gemeentebestuur van Boxtel samen met de bevolking heel intensief met elkaar hebben gesproken over wel 30 verschillende varianten voor oplossingen binnen Boxtel. Er is samen met de bevolking een heel zorgvuldig proces samen doorlopen. De gemeenteraad heeft uiteindelijk ook in lastige afwegingen een goede keuze gemaakt. U zegt dan wel dat er nu geen verdiepte ligging komt. Misschien is dat ook niet verkeerd in Boxtel. Eén ding moet ik wel corrigeren. U hoeft niet met de trap over het station als u met de fiets van de ene kant van Boxtel naar de andere kant wilt want juist waar nu de overweg in de Tongersestraat is en waar je nu gewoon kunt fietsen, kun je straks ook gewoon blijven fietsen zonder dat je de trap op en af hoeft. Dat is in ieder geval een ding dat zeker is.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Ik had het over de rij woningen tussen de twee spoorlijnen in. Daar moet je straks via een trap een tunnel in om Boxtel in te komen. Wel degelijk moeten de mensen daar de trap op en af.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): De mensen zullen inderdaad een stukje moeten omfietsen.

De **voorzitter**: Dan is er nu gelegenheid voor een tweede termijn.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Dat het fantastisch wordt, geloof ik meteen als het een half miljard mag kosten. Het zou schandalig zijn als dat niet zo was.

Ik kom nog heel even terug op de N324. We hebben zojuist Statenvragen ingediend. Ik zou zeggen, geniet ervan.

De **voorzitter**: Het komt allemaal goed, maar u bent nu even buiten de orde.

Het woord is aan de heer Mondriaan. We wachten af welk geluidje u nu meebrengt, mijnheer Mondriaan. Het zal wel kdeng kdeng zijn.

De heer Mondriaan (50PLUS): Voorzitter. Er is inderdaad heel intensief contact geweest tussen de bevolking en het gemeentebestuur. Dat is echt zorgvuldig gedaan. Ik begrijp ook wel waarom men die keuze heeft gemaakt maar het is niet zo dat de bevolking dit gekozen zou hebben. Het was nu juist de enige keuze die ze niet gemaakt zouden hebben. Dat wilde ik nog even zeggen.

De voorzitter: Ik constateer dat de gedeputeerde geen behoefte heeft hierop te reageren. Dan gaan wij stemmen.

In stemming komt Besluit 02/15 B

Mevrouw **Tsoutsanis-van der Koogh** (VVD): Voor.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voor.

Mevrouw **Arts** (SP): Voor.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De heer **Van den Berg** (PVV): Tegen.

Voorzitter. Wij staan volledig achter de bestuursovereenkomsten met Boxtel en Haaren. Het moge duidelijk zijn dat wij Vught wat aan de dure kant vinden.

De heer **Kutlu** (D66): Voor.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de PVV tegen dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

PS 67/14: Zesde wijzigingsverordening Provinciale Milieuverordening Noord-Brabant 2010

De heer **Burger Dirven** (VVD): Voorzitter. Op 27 september 2013 hebben de Staten een motie vastgesteld waarin GS wordt gevraagd om een juridisch houdbaar voorstel te doen om via de PMV (Provinciale Milieuverordening) vrijwel het gehele grondgebied van Noord-Brabant aan te wijzen tot boringsvrije zone. Wat blijkt nu? Het Rijk is niet aan de regels uit de PMV gebonden. GS geven dat ook ruiterlijk toe in het voorstel door te wijzen op de rijkscoördinatieregeling en de Crisis- en herstelwet. GS verklaren in het voorstel dat op voorhand er geen garantie is dat dit voorstel bij eventuele juridische

procedures overeind te houden is. Het Rijk is bevoegd voor de winning van delfstoffen via de Mijnbouwwet. Die bevoegdheid geeft het niet uit handen. Als puntje bij paaltje komt staat de provincie Noord-Brabant met haar verbod op schaliegas in de PMV volledig buiten spel.

Het besluit komt nu over als een besluit voor de Bühne omdat het Rijk inzake het al dan niet boren naar schaliegas altijd het laatste woord heeft. Dat is ook de reden dat wij in de commissie Ecologie en Ruimte aan GS hebben verzocht het voorstel voor deze PMV wijziging aan te houden totdat de door de minister in gang gezette onderzoeken zijn afgerond. Dat verzoek is niet ingewilligd. Verder heeft de minister van EZ (mede namens zijn collega van I&M) in zijn brief van deze week (4 februari jl.) ook aangegeven dat de PMV-wijziging voorbarig is.

Nu geen uitvoering is gegeven aan de motie zouden wij dus eigenlijk tegen moeten stemmen. Maar dat zullen wij niet doen, omdat wij wel het signaal onderschrijven dat met deze wijziging van de PMV wordt afgegeven namelijk dat er in Brabant geen activiteiten mogen plaatsvinden in de bodem, die onveilig zijn of het drinkwater in gevaar brengen. Daar wil de VVD-fractie geen misverstand over laten bestaan. En om die reden zullen wij instemmen met deze PMV-wijziging.

De heer **Kuijken** (CDA): Voorzitter. Het CDA zet in op een toekomstgerichte en duurzame energievoorziening. Daar past schaliegas volgens onze fractie niet in. Niet voor niets heeft het CDA volmondig ingestemd met geld voor de energietransitie (71 miljoen euro) en een energiefonds (60 miljoen euro). Het CDA was dan ook initiatiefnemer van de motie van 27 september 2013 waarmee Brabant tegen schaliegas stemde. Het CDA nam dit initiatief omwille van leefbaarheid, veiligheid, milieu en duurzaamheid. De motie riep op, de PMV dusdanig aan te passen dat Brabant tot boringsvrije zone werd verklaard en te onderzoeken of het verankeren van de wens om niet te boren in de Verordening Ruimte succesvol kan zijn.

Het CDA beseft dat het Rijk ons, als Provinciale Staten, aan de kant kan schuiven als men wil gaan boren. Toch vinden wij dit niet een voorstel voor de Bühne getuige ook de brief van de heer Kamp. Als het voor de Bühne was zou hij zich daar niet zo druk om maken. Het is blijkbaar toch een goed signaal gebleken dat wij hier hebben afgegeven. Een verbod op het boren naar onconventionele fossiele brandstoffen vinden wij in ieder geval een goed signaal naar Den Haag.

Minister Kamp heeft ons als PS een brief gestuurd met als strekking: neem de acties die ik nu neem, onderzoek, in overweging. Wij nemen vooral de acties die Kamp niet neemt in Groningen in overweging en willen de ellende niet afroepen over Brabant. Daarnaast willen we de duurzame energievoorziening die we als Brabant ingezet hebben onverminderd doorzetten.

We denken dat GS met dit stuk aan de vraag van PS om een verbod op boren naar onconventionele fossiele brandstoffen, naar vermogen hebben voldaan, ondanks de beperkingen die er zijn. Het CDA stemt daarom van harte in met dit voorstel.

Mevrouw **Van Iersel** (SP): Voorzitter. Als u mij toestaat doe ik even mijn jasje uit. Daar blijft het bij, dus u hoeft niet bang te zijn.

(mevrouw Van Iersel draagt een t-shirt met het opschrift: Stop Schaliegas).

Mevrouw **Van Iersel** (SP): Voorzitter. Ik heb een boodschap: Minister Kamp, voor Groningen maar ook voor Brabant een ramp. Daarom is de SP Brabant van mening: beter te vroeg dan te laat!

De **voorzitter**: Ik dacht dat het iets met warmtetruiendag te maken had, maar dat is weer iets anders.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Ik houd mijn kleren aan, voorzitter, en denk dat ik daar heel veel mensen een plezier mee doe.

Wij hebben bijna Statenbreed een motie aangenomen waarin het college werd opgeroepen een soort verdedigingsparaplu over Brabant te formeren. Dat is gelukt. In de PMV (Provinciale Milieuverordening) zijn passages opgenomen waardoor er een soort beschermende deken over Brabant ligt. Een stukje ligt nog met de voeten bloot, namelijk de omgeving van Woensdrecht. Uit de discussie in de commissie heb ik begrepen dat het aanwijzen tot Natura 2000-gebied voldoende bescherming biedt voor die streek en het totale Brabantse grondgebied beschermd is. Kan de gedeputeerde dat hier bevestigen?

Wij zijn goed bezig in Brabant. Nog niet zolang geleden vond een rechter in de Randstad dat wij in het kader van onze BZV (Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij) niet goed bezig waren. Begin deze week vond een prominente heer in Den Haag dat wij onze gelden niet goed uitgaven en gisteren kregen wij een brief van twee ministers die vonden dat wij niet gemotiveerd bezig waren bij het aanpassen van deze verordening. Een beter compliment kan Brabant eigenlijk niet krijgen! Wij weten wat wij doen, wij staan en gaan daarvoor. Als er al twijfels waren of de bescherming afdoende was, geeft de enigszins pinnige brief van de twee ministers mij de geruststelling dat wij in Brabant gedaan hebben wat wij kunnen doen om te voorkomen dat er naar schaliegas geboord wordt. Daarvoor zijn complimenten voor de gedeputeerde op zijn plaats.

De heer **Van Hattem** (PVV): De PVV-fractie stelt ten aanzien van het boren naar schaliegas drie uitgangspunten: noodzaak, veiligheid en draagvlak.

Voor wat de noodzaak betreft heeft onze fractie in tegenstelling tot de duurzaamheidsdemagogen geen principiële bezwaren tegen het gebruik van fossiele brandstoffen, dus ook niet tegen het gebruik van schaliegas. Op dit moment is het echter absoluut niet noodzakelijk om in onze provincie naar schaliegas te gaan boren: de olie- en gasprijzen staan momenteel op een zeer laag niveau, waardoor het beter is deze bodemschatten voor de toekomst te bewaren. Bovendien zou dit kabinet de opbrengsten alleen maar potverteren en exploiteren voor hun eurofiele en linkse hobby's. Daarom nu zeker niet boren naar schaliegas, er is geen noodzaak.

Voor de PVV moet de veiligheid ook altijd geborgd zijn. Alle risico's moeten zorgvuldig onderzocht worden; de veiligheid en gezondheid van burgers mag nooit in het gedrang komen. Als er risico's zijn, moeten de bevoegde instanties het boren naar schaliegas niet toestaan.

Ten derde moet er sprake zijn van draagvlak onder de bevolking. Als het draagvlak ontbreekt, moet van het boren naar schaliegas worden afgezien. Draagvlak voor deze boringen is nu niet duidelijk aanwezig. Om dit draagvlak te toetsen, kunnen de bevoegde overheden het referendum als instrument inzetten.

De heer **Kuijken** (CDA): Ik ben onder dit indruk van dit glansrijke betoog van de heer Van Hattem van de fractie van de PVV en kan dat volledig ondersteunen. Mijn vraag is wel, waarom de PVV onze motie destijds niet gesteund heeft.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat wilde ik nu juist gaan uitleggen.

De voorliggende wijziging van de PMV is een uitwerking van de motie van 27 september 2013 om Brabant schaliegasvrij te verklaren. Deze motie was gericht op het gehele grondgebied van de provincie Noord-Brabant. Omdat de bevoegdheid over het boren naar schaliegas geen provinciale maar een landelijke verantwoordelijkheid is, heeft onze fractie destijds gesteld dat deze motie met die insteek symboolpolitiek is en de burgers van Brabant slechts schijnzekerheid biedt.

In het voorliggende voorstel is echter voor een andere insteek gekozen, waarbij het beschermen van drinkwater voor menselijke consumptie een duidelijk provinciaal belang is. Het beschermen van dit drinkwater en van de kwaliteit van grondwater van hoge ouderdom wat nog gevrijwaard is van menselijke

invloeden, is immers duidelijk beleid in het Provinciaal Waterplan. Wat de PVV-fractie betreft wordt het verbod op boren naar schaliegas dan ook terecht in de PMV opgenomen.

Belangrijk daarbij is dat het richting de rijksoverheid ook een juridisch houdbare en steekhoudende bepaling is en niet slechts schijnzekerheid. In de commissie heb ik daarover een punt gemaakt. Het moet duidelijk zijn wanneer en waardoor er sprake is van een mogelijke aantasting van het grondwater. Daarbij moet het verbod doeltreffend zijn vanwege de bescherming van de waterwinning, of zoals professor Verschuuren het in zijn advies verwoordt: het verbod moet goed worden onderbouwd vanuit het belang van waterwinning.

Uit het Statenvoorstel en het ontwerpbesluit komt niet direct duidelijk naar voren wat de schadelijkheid van de activiteit voor de drinkwaterwinning concreet inhoudt. De betreffende veiligheidsrisico's worden hierin niet exact benoemd. Dit gaat ten koste van de helderheid van de benodigde onderbouwing van het verbod. In de artikelsgewijze toelichting van de verordening zijn de nadere risico's echter wel exact omschreven, wat ons betreft was het helderder geweest als dit ook duidelijker in de argumentatie was weergegeven.

Hoewel de rijksoverheid de PMV nog altijd naast zich neer kan leggen, is nu in ieder geval duidelijk het provinciale belang van drinkwaterwinning aangeduid, waardoor het kabinet dergelijke beslissingen goed zal moeten motiveren. Het schept geen garanties, maar is op deze manier ook geen symboolpolitiek meer. De fractie van de PVV kan daarom instemmen met deze wijziging van de PMV in het belang van de bescherming van onze drinkwaterwinning.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voorzitter. Vanwege duurzaamheid en de bescherming van onze kinderen en kleinkinderen moeten wat D66 betreft alle pijlen gericht zijn op energiebesparing en duurzame energie. Proefboringen naar schaliegas leiden daarvan af. Het geld en de energie die minister Kamp zou willen steken in proefboringen kunnen wij wat ons betreft veel beter steken in duurzame ontwikkelingen. De alternatieven zijn er, zij zijn er allang, maar het oude karrespoor van olie en gas is diep en vertrouwd. Wat D66 betreft komt er een Brabants energieakkoord. Wij zijn blij dat de mensen in Brabant daar al hard aan werken en hopen dat wij dat in het collegeakkoord kunnen opnemen. Wij kunnen dan ook van harte instemmen met het voorliggende voorstel.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil Stijn Smeulders even citeren: "Als wij in Brabant iets willen, dan krijgen wij het voor elkaar." Ik ben heel blij met de woorden die hier net door een aantal mensen gesproken zijn. Onze Provinciale Staten achtten het in september 2013 onwenselijk om schaliegasboringen toe te staan. GS komen vandaag met het voorstel het boorverbod in onze provinciale wetgeving te verankeren; tegen de uitdrukkelijke wens van minister Kamp (zojuist geuit) maar in lijn met de wens van veel bedrijven en bewoners, bijvoorbeeld in Boxtel. Hulde daarvoor.

GroenLinks is er echter nog niet helemaal gerust op, want professor Verschuuren geeft in zijn bij het Statenvoorstel bijgesloten advies ook een aanbeveling om de winning van schaliegas expliciet ongewenst te verklaren vanuit de Structuurvisie ruimtelijke ordening. Daarmee zouden ook de gronden bij de zoutwateren rond de Schelde schaliegas vrij verklaard kunnen worden. Kan de gedeputeerde aangegeven of hij van plan is dit nog te doen?

GroenLinks wil hiermee bewerkstelligen dat heel Brabant daadwerkelijk schaliegasvrij wordt en blijft. Ik ben blij met de woorden over duurzame energie die hier veelvuldig gevallen zijn. Wij willen graag dat wij in de toekomst ons geld verdienen met slimme, duurzame energiewinning samen met burgers en burgercorporaties en niet met technieken die onze toekomst in gevaar brengen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Het gegeven dat de minister ons deze brief stuurt, geeft aan dat we met onze drinkwaterbeschermingsplannen een goed punt te pakken hebben. Brabant heeft fantastisch drinkwater. Daar moeten wij zuinig op zijn, maar het gaat om zoveel meer. Laten wij duidelijk zijn. De Partij voor de Dieren zit hier voor de Brabanders, ons leefmilieu en onze natuur. Wij willen graag onverkort vasthouden aan de wijziging in de PMV.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Voorzitter. Er is gevraagd hoe juridisch houdbaar de bepaling in de PMV is. Het Rijk kan inderdaad als het dat per se wil met een hoop procedures en een forse motivatie de provincie overrulen, net zoals de provincie elk bestemmingsplan van een gemeente kan overrulen als het per se moet. Niemand zegt dat gemeentelijke bestemmingsplannen niet juridisch houdbaar zijn, integendeel. Zij zijn vaak de basis waarop het hele ruimtelijke beleid vorm krijgt. In die zin ben hoopvol gestemd.

De heer **Van Griensven** (PvdA): De gedeputeerde zegt dat het Rijk ons met een hoop procedures en een forse motivatie kan overrulen. Denkt hij dat de brief van de beide ministers maakt dat wij sterker staan in dit proces of doet die brief daar niets aan af?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Die brief strijkt de Staten in ieder geval tegen de haren in. Ik ben bang dat de minister zijn doel niet haalt, want de Brabanders gaan hierdoor nog meer op hun achterste poten staan. Behalve de brief kreeg ik vanochtend ook nog een telefoontje waarin mij werd gezegd dat het ministerie ondanks deze brief altijd open blijft staan voor gesprekken met Brabant. Dat is hartstikke mooi! Mevrouw Roijackers vroeg of het niet op meer plekken bevestigd kan worden, bijvoorbeeld in de Structuurvisie ruimtelijke ordening. Uit het advies dat wij daarover hebben gevraagd, blijkt dat het zou kunnen maar dat het volstrekt symbolisch is als wij dat doen. Dat wisten wij eigenlijk ook wel, want een structuurvisie van de provincie Noord-Brabant bindt alleen de provincie Noord-Brabant en zegt niets over wat het ministerie moet doen. Het heeft geen enkele kracht of zeggenschap richting ministerie. Je kunt het erin opnemen, maar het voegt niets wezenlijks toe.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Zegt de gedeputeerde nu dat het hoe dan ook wel kan gebeuren ook als je het daarin opneemt? Hoe symbolisch is dit?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Het ministerie hoeft zich niet te houden aan onze verordening. De enige die zich moet houden aan de Structuurvisie ruimtelijke ordening is de provincie zelf. Als wij opschrijven dat wij geen schaliegasboringen willen hebben, kunnen wij alleen optreden op het moment dat een gemeente in zijn bestemmingsplan opneemt dat daar best naar schaliegas geboord mag worden. Dan kunnen wij tegen deze gemeente zeggen dat dit niet mag omdat het in onze structuurvisie staat. Als de minister echter zegt dat hij daar wil gaan boren, hoeft hij niet eens naar onze structuurvisie te kijken.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Gemeenten kunnen een grote economische noodzaak voelen om te zwichten voor een zak met geld.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Dat kan, maar dan wij hebben wij een milieuverordening die verbiedt om in die gemeente naar schaliegas te boren. Het voegt echt niets toe. Het instrument structuurvisie heeft helaas geen werking richting Rijk. D66 hoopt dat er snel een Brabants energieakkoord komt. Dat hebben wij van verschillende bronnen gehoord. U verneemt aanstaande dinsdag hoe het college daarin staat.

De heer **Van Hattem** (PVV): De gedeputeerde zei tegen GroenLinks: "Maar dan hebben wij een milieuverordening die verbiedt om in die gemeente naar schaliegas te boren." De vraag van GroenLinks ging echter juist over die gebieden in West-Brabant waar de milieuverordening niet van toepassing is. Kan daar de structuurvisie ingezet worden als mogelijk instrument? Die vraag komt mede voort uit de insprekreactie van Waterbedrijf Evides dat vraagt om vanwege de horizontale boringen rekening te houden met het feit dat men daar in de zoetwatervoorziening zou kunnen boren.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Het enkele feit dat 3% van het Brabants grondgebied niet valt onder dit verbod binnen de PMV maakt het niet minder symbolisch om het in de structuurvisie op te schrijven. Ook voor dat stukje bij Bergen op Zoom/Woensdrecht heeft de structuurvisie niets te zeggen over wat het ministerie kan doen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het gaat niet om het ministerie. Het ging om de opmerking van de gedeputeerde dat een gemeente dat niet in het bestemmingsplan mag opnemen, maar als het niet in de Provinciale Milieuverordening staat kan de provincie die gemeente niet terechtwijzen. Daar gaat het om.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): De kans dat de gemeente Woensdrecht in haar bestemmingsplan opneemt dat zij graag wil dat er schaliegasboringen plaatsvinden, acht ik minimaal.

De heer **Van Griensven** (PvdA): In de commissie werd door een van de leden geopperd dat het feit dit gebied een Natura 2000-gebied is, maakt dat dit voldoende bescherming biedt. Kan de gedeputeerde dat bevestigen?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Er is al een aantal beperkingen, los van de PMV, bijvoorbeeld een zo goed als verbod voor nieuwe inrichtingen in het buitengebied. Dat staat al in de Structuurvisie. Daaronder valt ook een boortoren. Het feit dat er sprake is van Natura 2000-gebieden of dat er Natura 2000-gebieden in de omgeving liggen, legt beperkingen op aan de economische activiteiten die in de omgeving mogen plaatsvinden. De bescherming komt dus van verschillende kanten. De PMV is het sluitstuk daarvan.

De **voorzitter**: Gezien het verloop van de discussie schat ik in dat wij het hierbij kunnen laten en er geen behoefte is aan een tweede termijn. Ik zie dat dit inderdaad het geval is.

In stemming komt Statenvoorstel 67/14

De heer **Burger Dirven** (VVD): Voor.

De heer **Kuijken** (CDA): Voor.

Mevrouw **Van Iersel** (SP): Voor.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voor.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

Mevrouw **Spierings** (D66): Voor.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit voorstel met algemene stemmen is aangenomen.

PS 14/15: Besluitvorming Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en uitvoering motie M43

De heer **Verhees** (VVD): Voorzitter. Eindelijk is het dan zo ver: het ontwerp voor de Programmatische Aanpak Stikstof ligt op dit moment ter inzage en zal begin dit jaar hopelijk in werking treden. De wetgeving omtrent dit onderwerp kent een geschiedenis die geen schoonheidsprijs verdient voor ons openbaar bestuur. Al meer dan twintig jaar tracht men Europese richtlijnen over natuurbeheer in wetgeving te gieten die enerzijds de natuur beschermt en anderzijds de economische belangen van ons land niet te grabbel gooit. We hebben in deze twee decennia al veel wetgeving voorbij zien komen zoals de Ammoniak reductie plannen, het toetsingskader Ammoniak en niet te vergeten onze eigen verordening Stikstof en Natura 2000. Geen van deze regelingen hield uiteindelijk stand bij de Raad van State, hoewel ze technisch wel aan de reductiedoelen voldeden, was de onderbouwing – zeg de bewijslast – uiteindelijk onvoldoende.

Hopelijk is deze PAS dan toch de ultieme oplossing. Wij hebben in de commissie ER (Ecologie en Ruimte) uitvoerig gesproken over het al dan niet instemmen van GS met de terinzagelegging van de PAS. Ook de commissie is met u van oordeel dat niet instemmen geen optie is en dat dit ook niet wenselijk is. We hebben wel graag duidelijkheid of de verplichtingen die we als provincie aangaan realiseerbaar zijn en de ontwikkelruimte ook daadwerkelijk beschikbaar komt. Daarvoor heeft de VVD op 24 november mede een motie ingediend om die zaken duidelijk te krijgen.

De VVD heeft tijdens die commissiebehandeling gevraagd aan de gedeputeerde om bij de natuurbeheersplannen nog een keer goed te kijken of de herstelplannen passen in het kader van de maatregelen die nodig zijn in het kader van de PAS. Is dit gebeurd en heeft dit nog tot aanpassingen geleid?

Verder vragen wij aandacht om waar nodig de hydrologische maatregelen en de noodzakelijke grond aankopen die voortvloeien uit de verplichtingen omtrent deze wet, te prioriteren in het provinciaal natuurbeleid. Het is duidelijk dat het hier gaat om belangrijke natuurdoelen en het is belangrijk dat de herstelmaatregelen gelijke tred houden met de andere ontwikkelingen. Dit is belangrijk omdat er natuurlijk enkele evaluatie momenten zijn ingebouwd. Op die momenten moet kunnen worden aangetoond dat men op koers ligt met de herstelmaatregelen. Wij willen daarvoor samen met de SP en het CDA een motie indienen om dat vast te leggen voor onze eigen provinciale koers maar ook naar derden toe, bijvoorbeeld de waterschappen die hierin ook hun rol hebben.

GS hebben aangegeven het huidige Brabantse ammoniakbeleid dat aanzienlijke hogere emissie-eisen stelt dan de landelijke wetgeving, te willen handhaven. Wij kunnen daar mee instemmen, maar stellen wel als voorwaarde dat de voorspelde ontwikkelruimte uit de PAS ook daadwerkelijk voor de Brabantse veehouders beschikbaar komt. Deze afspraken zijn destijds ook gemaakt met covenant partners en

moeten dan ook worden gewaarborgd. Kunnen GS aangeven dat de afgesproken 56 % van de gerealiseerde reductie ten goede komt aan bedrijven die hun bedrijf willen ontwikkelen? Gevoelsmatig moet er genoeg depositieruimte vrijkomen, maar een efficiënte verdeling is wel noodzakelijk. Wij moeten erop letten dat er niet weer een ingewikkeld systeem wordt opgetuigd met allerlei toeters en bellen, dat de verdeling van de depositieruimte alleen maar ingewikkeld maakt. Kan de gedeputeerde hierover duidelijkheid geven?

En dan zijn er nog de interimmers: bedrijven die niet over een geldende vergunning beschikken maar wel hebben uitgebreid na 2004. Worden deze bedrijven alsnog gelegaliseerd? In de voorstellen die er nu liggen, is dit in principe gereld maar de uitvoering ligt hier bij de provincie. Wij kunnen in het voorstel niet lezen dat dit eventueel nog problemen op zou leveren maar zien dit graag hier bevestigd.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Wat vindt de VVD zelf van de interimmers? Het is immers ook duidelijk dat er rond 2010 sprake is van een breuklijn. Bij de latere aanvragen kon men weten dat die effecten zouden hebben.

De heer **Verhees** (VVD): Natuurlijk. De bedrijven zijn afgegaan op de verordening van onze provincie waarin stond dat men geen vergunningen hoefde aan te vragen maar kon volstaan met een melding. De provincie zou volgens de verordening Natura 2000 zorgdragen voor legitimering van die uitbreidingen. Uiteindelijk heeft de provincie dat niet kunnen waarmaken. Het was een goed plan, maar qua bewijslast heeft het niet voldaan bij de Raad van State. Ik meen dat wij verplicht zijn om die bedrijven alsnog te legaliseren, want zij hebben altijd te goeder trouw gehandeld.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): De heer Verhees zegt zelf dat het dossier al zo'n 20 jaar loopt. Maar vanaf 2009/2010 is wel duidelijk welke richting het uitgaat. Wat ons betreft zit daar wel verschil. Wij komen er nog op terug.

De **voorzitter**: Door de leden Verhees, mw. Slegers en Kuijken wordt de volgende motie voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6-2-2015, behandelend het Statenvoorstel 14/15 inzake Besluitvorming Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en uitvoering motie 43, overwegende dat:

- *de in de PAS verplicht gestelde natuurherstelmaatregelen beogen een verslechtering van de natuur te voorkomen;*
- *een goede uitvoering van de PAS bijdraagt aan meer ruimte voor belangrijke economische ontwikkelingen in Brabant,*

constaterende dat:

- *de uitvoering van benodigde herstelmaatregelen in Natura2000 gebieden een resultaatverplichting betreft;*
- *hierdoor in Brabant binnen zes jaar ongeveer 1000 hectare aan natuur moet worden verworven en ingericht,*

dragen Gedeputeerde Staten op:

- *bij het opstellen en uitvoeren van plannen voor natuuraanleg en beheer prioriteit toe te kennen aan maatregelen die worden genoemd in de resultaatverplichting in het kader van de PAS, en gaan over tot de orde van de dag."*

Deze motie maakt onderdeel uit van beraadslaging. Zij krijgt nr. M4.

De heer **Kuijken** (CDA): Voorzitter. De stikstofdepositie moet terug. Wie dit niet gelooft, moet maar eens gaan kijken naar de heidevelden in Brabant, die zijn totaal "vergrast".

Het bedrijfsleven heeft ontwikkelruimte nodig. Wie dit niet gelooft moet het maar vragen aan de Brabants-Zeeuwse-Werkgeversvereniging, die minder bureaucratisch geneuzel wil om kansen in de markt snel te kunnen benutten.

De agrarische sector heeft ontwikkelruimte nodig om te verduurzamen. Wie dit niet gelooft, vraagt het maar aan boer Westerlaken uit Rijswijk die met glans de BZV doorliep, maar nog op een Nb-wetvergunning moest wachten. Het CDA is blij dat deze vergunning, na alle publiciteit, verrassend snel verleend kon worden.

Tegen deze kwalen is deze Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) nu even het beste middel. De PAS is al sinds 2009 in ontwikkeling. Het proces is al zes jaar aan de gang! Dit is wel logisch want de PAS is een zeer complex dossier en moet Raad van State proof zijn. De vele uitspraken van de Raad van State over de Nb-wet-vergunningen en over onze Verordening stikstof getuigen van de complexiteit van een en ander. De jongste uitspraak van de Raad van State is van 4 februari 2015. Daarin wordt gezegd dat beweiden en bemesten opgenomen moeten worden in de Nb-wet-vergunning. Deze uitspraak geeft geen duidelijkheid over hoe de activiteiten beweiden en bemesten beoordeeld zouden moeten worden. Welk effect heeft dit op het provinciaal NB-wet beleid en de PAS?

Alle desbetreffende uitspraken van de Raad van State hebben er mede voor gezorgd dat de vergunningverlening in Brabant totaal gefrustreerd en soms bijna lamgelegd is; een traagheid en frustratie waar het CDA zich met alle middelen tegen heeft verzet door middel van een initiatiefvoorstel, moties en onderzoeken.

Het CDA vindt dat met deze PAS een einde komt aan zes jaar noeste arbeid door vele kundige ecologen, juristen en beleidsmakers. Het CDA vindt ook dat met deze PAS het hele bureaucratische circus dat is gecreëerd, versimpeld kan en moet worden. En tot slot vindt het CDA dat de PAS een goede middenweg is tussen de tegenstrijdige belangen die er in Brabant spelen en stemt daarom in met dit voorstel.

Gedeputeerde Van den Hout constateerde terecht dat Brabant wel eens niet zou kunnen voldoen aan de resultaatverplichting aangaande de natuurherstelmaatregelen. Volgens die resultaatverplichting moeten wij o.a. 1000 ha natuur inrichten voor 2016. Inmiddels heeft de gedeputeerde weten te bewerkstelligen dat deze resultaatverplichting nu een gedeelde verantwoordelijkheid is met het Rijk. We willen hem complimenten geven voor zijn succesvolle inspanning in dezen. Wij hopen op eenzelfde inspanning en succes met het gladstrijken van NB-wet-vergunningverlening in Brabant.

Mevrouw **Slegers** (SP): De PAS is bedoeld om de stikstofbelasting op kwetsbare natuurgebieden te verminderen en tegelijkertijd bedrijfsontwikkeling mogelijk te maken. De SP staat achter dat doel. Of dat doel gaat worden bereikt met deze PAS, valt echter te bezien: De staatssecretaris wacht bijvoorbeeld nog op nieuwe gegevens over de ammoniakemissie door de veehouderij. Er is namelijk een discrepantie tussen de gemeten waarden en wat de modellen voorspellen, zo blijkt uit het rapport van de commissie die daarnaar heeft gekeken. De modellen komen gunstiger uit. Staatssecretaris Dijkema verwacht daarnaast pas in april gegevens over de nationale ammoniakuitstoot.

Daarnaast zijn de rekenmodellen per casus al echt bizar ingewikkeld, zij zijn bovendien ook nog eens cumulatief. De grote vraag is wat ons betreft, of die technocratische rekenmodellen ook nog maar iets te maken hebben met de reële ammoniakuitstoot uit industrie, verkeer en veehouderij, de stikstofneerslag daarvan op natuurgebieden en de nadelige effecten daarvan, waar het nota bene allemaal om begonnen is.

Is de PAS niet vooral geworden tot een manier om vooral het tweede doel mogelijk te maken, namelijk bedrijfsontwikkeling, en om in elk geval als een soort schaamlap in theorie aan te kunnen tonen dat er ook aan het eerste doel – bescherming van natuur – wordt gewerkt? Die politiek-ideologische keuze van economie vóór ecologie zien we in Nederland al heel wat jaren bij regeringen van verschillende samenstellingen (de commissaris had het daarover vanochtend) en ook in de rest van Europa. Wij zien het nu ook in IPO-verband, getuige het feit dat elf provincies al hebben aangegeven prima te kunnen leven met die PAS.

Daarmee zien wij ons in Brabant eigenlijk weer eens geconfronteerd met niet alleen de werkelijkheid van noodzakelijke inhoudelijke doelen maar ook met een politieke werkelijkheid die niet volledig aansluit bij die doelen en daarmee weer een bestuurlijke werkelijkheid creëert die ons als breed provinciebestuur voor een nogal onmogelijke keuze stelt: instemmen met een aanpak die waarschijnlijk maar half doet wat hij moet doen, of niet instemmen en dan helemaal met lege handen staan: het beruchte halve ei of de lege dop. Met de kans dat dit halve ei zo snotterig is dat we er collectief buikloop van krijgen en vroeger of later naar de dokter moeten, die dan moet erkennen: "Tja, mijn rekenmodellen werkten niet, dus nu moet ik maar échte medicijnen gaan voorschrijven."

Want eigenlijk is de PAS slechts een aspirientje waarvan de samenstelling zo complex is dat de werking ervan al bij voorbaat betwijfeld wordt. En zelfs de beste aspirientjes doen alleen aan symptoombestrijding. Als we werkelijk beide doelen van de PAS willen halen, moeten we vooral de bron aanpakken: de industrie stimuleren om emissiebeperkende maatregelen te nemen én zelf bestuurlijk de kraan dichtdraaien. Voor Brabant betekent dat bijvoorbeeld specifiek het aantal dieren in de overbelaste gebieden beperken. Met andere woorden: om ontwikkelruimte te stimuleren én natuur te beschermen zullen we ons ook in Brabant niet kunnen beperken tot de PAS maar moeten we breed en continu op alle provinciale aandachtsterreinen kijken hoe we dat evenwicht kunnen vinden tussen bescherming en ontwikkeling. Met altijd de gedachte in ons achterhoofd: "als we onze natuur en daarmee onze leefomgeving niet kunnen beschermen, wordt die onleefbaar. Waartoe ontwikkelen wij dan?"

Complimenten voor de gedeputeerde dat hij de passage over de gedeelde resultaatverantwoordelijkheid bij onbedoelde neveneffecten erin heeft gekregen. Dat neemt in elk geval één zorg bij de SP-fractie enigszins weg, namelijk die over de enorme financiële en maatschappelijke gevolgen voor Brabant indien de PAS-doelen niet zullen worden gehaald. Het is ook heel goed dat de afspraak gemaakt is dat bij de eerstkomende evaluatie van het Natuurpact in 2016 of indien nodig eerder als daar aanleiding toe is, wordt gekeken of er onbedoelde effecten zijn en welke oplossingen daarvoor mogelijk zijn, is een goede afspraak.

De **voorzitter**: Mevrouw Slegers, komt u tot een afronding?

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Mevrouw Slegers zegt dat deze regeling ons deels is overkomen, dat het om een moeilijke keuze gaat en dat wij ook op andere gebieden kijken hoe wij het ammoniakprobleem moeten aanpakken. Vanuit welke invalshoek zou mevrouw Slegers dan willen kijken? Wij hebben er al eerder over gesproken en geconstateerd dat dit heel moeilijk is.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voorzitter. Het verbaast mij echt dat de heer Van der Wel van de Partij voor de Dieren deze vraag stelt. Ik heb al aangegeven dat daarvoor op bijna alle provinciale beleidsterreinen invalshoeken zijn. Ik heb de suggestie gedaan om te kijken naar de cumulatie van overlast en emissie en depositie in de overbelaste veegebieden. Wij moeten ook kijken naar de economie, de industrie, de mobiliteit, etc. keuze te over!

De heer **Van der Wel** (PvdD): Wij hebben het nu expliciet over ammoniakuitstoot. Welke mogelijkheden ziet de SP om die omlaag te brengen? Wij hebben een beleid gevoerd met een depositiebank. Het blijkt dat er op lange termijn eigenlijk geen winst geboekt is. Wat kunnen wij dan nog doen?

Mevrouw **Slegers** (SP): Wij gaan eens kijken wat wij met die overmaat aan emissie in de Peel en de Kempen kunnen gaan doen. Bij TSP hebben wij het daar al jaren over. Volgens mij zitten wij daar op hetzelfde spoor. Wij moeten daarmee flink aan de slag. Ik geef als voorbeeld het voorstel dat het college vorige week heeft gedaan voor een Brabantwet en voor het inzetten van de Crisis- en herstelwet om te kijken of wij de veehouderij een andere kant op kunnen sturen om de emissie naar beneden te brengen. Het feit dat 11 provincies gaan instemmen, maakt het voor Brabant wel erg moeilijk om achter te blijven. Als wij dan later iets willen, zullen zij zeggen: toen wilden jullie niet en daarom moet je nu niet bij ons aankomen.

Ik sluit af, voorzitter. Welke emissiegegevens gaan de doorslag geven en meetellen: reële metingen of de berekeningen met de modellen? Is daar iets over afgesproken?

En de SP wil ook graag weten welke sturingsmogelijkheden er zijn overeengekomen met de staatsecretaris, mocht op enig moment blijken dat de doelen, en dan vooral de natuurdoelen, niet worden gehaald. Kan er dan worden geconcludeerd dat de PAS niet werkt en dat er iets anders moet gebeuren?

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): De PAS, voorzitter, gaat ons in Brabant helaas niet helpen de natuur te beschermen. De Partij van de Arbeid deelt niet de mening van GS en zou in het besluit een dergelijke stellige uitspraak niet hebben opgeschreven. De PAS zelf, zonder aanvullend beleid, gaat van ons Noord Brabant geen duurzame provincie maken waarin we ons allen bewust zijn van de effecten op het milieu en de aarde die wij achter laten voor onze kinderen en kleinkinderen. De Partij van de Arbeid is het dan ook geheel eens met de conclusies van tegenstanders uit de milieugroepen. Zij laten in correcte berekeningen zien dat de PAS hooguit een verbetering kan brengen van een enkel percentage ten opzichte van niets doen en dan moet alles nog meezitten. We begrijpen daarom ook heel goed de ondernemers die zich zorgen maken over de aanpak, juist omdat het veel administratie zou kunnen zijn met maar weinig effect. De manier waarop de PAS is uitgewerkt, is volstrekt onvoldoende om de problemen die we in Brabant hebben rondom de Natura 2000-gebieden en de landbouw op te lossen. De PAS kan zelfs ontwikkelingen in andere economische activiteiten dan de landbouw in de weg gaan zitten, zoals het vandaag besproken Logistiek Park Moerdijk. Ook daarin zijn wij het eens met de tegenstanders die ons oproepen de PAS niet te accepteren.

Maar, voorzitter, de omgekeerde redenatie is echter ook waar. Het gaat niet vanzelf beter als we de PAS tegenhouden. De overlast van de veehouderij in delen van Brabant is alleen geholpen met een afname van het aantal dieren. Met en zonder PAS zijn daar aanvullende maatregelen voor nodig en de extra passage die opgenomen gaat worden in de PAS is een goede uitwerking van motie M43 door GS. Er lijkt dus geen reden een blokkade op te werpen voor economische ontwikkelingen in Nederland.

We missen echter een essentieel voorstel van de gedeputeerde waaruit blijkt dat het belangrijk is om op een verantwoorde manier de PAS toe te laten in Brabant. Met geen woord, voorzitter, met geen woord wordt door GS gerept over provinciaal beleid voor de ontwikkelruimte in de sectoren. De PAS zonder eigen beleid geeft de ontwikkelruimte op volgorde van aanvraag weg en voldoet dan op geen enkele wijze aan ons beleid om een duurzaam en in de toekomst "volhoudbaar" Brabant te krijgen.

Wat gaan we als Noord Brabant doen als wij akkoord gaan? Het betekent niet dat we achterover moeten leunen. De provincie kan stevig beleid maken op de zogenaamde ontwikkelruimte. Wij willen dan ook graag dat die beleidsrijk wordt ingevuld. Wij hebben daarover de volgende vragen.

1. Bent u het met de PvdA eens dat de ontwikkelruimte die ontstaat in het kader van de PAS gebruikt kan worden om de transitie naar duurzaamheid in verschillende sectoren industrie, verkeer en landbouw te ondersteunen?
2. Bent u voornemens beleid te maken over de verdeling van de ontwikkelruimte over de verschillende sectoren (bedrijven, verkeer, veehouderij) en gebieden in Brabant?
3. Bent u bereid om bij de industrie beleid te maken zodanig dat alleen bedrijven die afspraken maken over versnelde energiebesparing en verduurzaming de ruimte krijgen?
4. Bent u bereid om bij de landbouw beleid te maken zodanig dat alleen bedrijven die voldoen aan de BZV en de hoogst haalbare technieken gebruiken, de ruimte krijgen?
5. Bent u bereid om alles in het werk te stellen om in de urgentiegebieden van Peel en Kempen kleine compartimenten te maken waar afname van vee kan plaats vinden en de ontwikkelruimte dus gebruikt wordt voor herstel van natuur en niet voor toename van het aantal dieren?
6. En wat gaat u doen aan de illegale uitbreidingen van bedrijven tussen 2010 en 2014 die niet als vanzelfsprekend ook geaccepteerd hoeven te worden?
7. En ten slotte: Bent u bereid het eigen beleid ter besluitvorming voor te gaan leggen aan Provinciale Staten nog voor de invoering van de PAS?

Wij vinden het eigen provinciale beleid van belang om akkoord te kunnen gaan met de PAS en horen graag uw reactie. De vragen zijn u al eerder deze week voorgelegd.

U zou het gemakkelijk kunnen afdoen met het antwoord dat het allemaal nog lang niet juridisch vaststaat hoe groot de eigen beleidsruimte wordt. Dat is inderdaad waar maar even waar is dát er ruimte komt. Dat is onlangs nog in de Tweede Kamer aan de orde geweest. Kortom, wij zien graag uw antwoorden op deze vragen vanuit uw intenties en voornemens en aan het onmogelijke kan niemand u straks houden.

Dank u voorzitter.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Is de PAS een toverdrankje of een wangedrocht? De PAS is een instrument met beoogde langetermijneffecten. Het is geen kortetermijnproject met concrete resultaten maar een programma-aanpak van langere duur waarvan de effecten misschien pas over tientallen jaren zichtbaar zijn. In Natura 2000-gebieden is sprake van een te hoge stikstofdepositie. De PAS is bedoeld om de achteruitgang van de biodiversiteit verbonden met stikstofgevoelige habitats een halt toe te roepen.

De uitgangssituatie van de PAS lijkt ons helder, maar wat is de stip op de horizon? Nogmaals, het is een instrument dat programmatisch wordt ingezet om bepaalde effecten te bereiken. D66 heeft kennis genomen van de reacties van onder andere de Brabantse Milieufederatie, het Alterrapport van de Universiteit van Wageningen, de Brabant-Zeeuws Werkgeversvereniging (BZW) en van de werkgroep Behoud de Peel.

D66 heeft bedenkingen bij dit Statenvoorstel. Met de huidige PAS lijkt vooral de intensieve veehouderij veel ruimte te krijgen. Daarmee doorkruist de PAS het streven van de provincie om tot een duurzame veehouderij te komen. Deze PAS ontnemt bovendien de ruimte bij sectoren zoals de industrie, om zich verder te ontwikkelen.

Wij hebben een aantal belangrijke vragen:

1. Hoe kunnen we borgen in Noord-Brabant dat de natuur en milieu erop vooruitgaan door de inzet van PAS?
2. Welke risico's zijn er met name bij bedrijven die worden vrijgesteld van de vergunningplicht?
3. Hoe wordt de vrije stikstofruimte ingezet?
4. Hoe ziet het besluitvormingsproces eruit na bespreking van dit Statenvoorstel?
5. Wanneer is het uitvoeringsprogramma beschikbaar en welke monitoring wilt u hierbij inzetten?

Duurzaamheid, innovatie en meer werk in Noord-Brabant zijn belangrijk voor D66. De PAS moet werkbaar blijven voor alle betrokkenen. Een werkbaar uitvoeringsprogramma is voor D66 daarbij een

randvoorwaarde, zodat duurzame groei en innovatie mogelijk zijn, ook voor de Brabantse bedrijven en ondernemers.

De **voorzitter**: Mochten er nog moties of amendementen worden ingediend in deze termijn, wacht daar dan niet te lang mee. Dat versnelt de mogelijkheid om de besluitvorming over dit onderwerp af te ronden.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voorzitter. GroenLinks Brabant is groot voorstander van heldere bestuurlijke stukken, maar de tekst "Niet instemmen met de PAS is geen optie", is politiek gezien toch even een slag in je gezicht als je streeft naar verbetering in plaats van verslechtering van onze mooie Brabantse natuur. Want dat is wat we willen: onze natuur herstellen, die al decennia lang aantoonbaar erg veel te lijden heeft van industrie, wegen en landbouw. Dat is de praktijk, dat is wat er gemeten wordt en niet de techniek en de rekenmodellen. Wij willen de natuur robuust maken, ook om de effecten van een grilliger wordend klimaat aan te pakken.

GS stellen dat de natuur gebaat is bij de PAS om verdere verslechtering te voorkomen. Maar is dat zo? Experts spreken dit tegen. Het Statenstuk waarschuwt ons dat maatschappelijke organisaties, waaronder milieuorganisaties, onbegrip zullen hebben als we vandaag niet instemmen. We zijn zeer bekend met de bezwaren van veehouders, maar op welke milieuorganisaties doelt de gedeputeerde? De organisaties waar GroenLinks contact mee heeft gehad beweren iets heel anders.

Ik zal hier niet ingaan op de hele zienswijze van Werkgroep Behoud de Peel. U heeft daar zelf kennis van kunnen nemen. Maar ons vallen daarbij twee dingen op. Ten eerste leidt de PAS maar tot een minieme daadwerkelijke stikstofafname. En ten tweede zullen onze Oost Brabantse Peelgronden, al ruim 300% meer stikstofverzadigd dan Europees is toegestaan, niet gebaat zijn bij de voorgenomen herstelmaatregelen zoals afgraven. Het waterpeil en de bodem zijn instabiel, forse verplichte ingrepen in de natuur maken het er bepaald niet beter op en zullen de komende jaren de natuurwaarden en robuustheid niet vergroten. Vraag aan de gedeputeerde: deelt u de zorgen van de werkgroep ten aanzien van de herstelwerkzaamheden in de Peel en hoe voorziet u verloop en effect van de deze werkzaamheden?

Het grootste bezwaar van GroenLinks tegen de PAS – maar die hadden we graag eerst kenbaar gemaakt in een commissievergadering – is de packagedeal tussen uitstootvermindering om de natuur te beschermen en de ontwikkelruimte voor wegen, industrie en veehouderij. De PAS is voor ons overduidelijk een manier om ontwikkelruimte te geven. Wij zijn van mening dat in het grootste deel van Brabant die ontwikkelruimte er helemaal niet is; zeker niet voor intensieve veehouderij vanwege de gevaren voor de volksgezondheid van de omwonenden, dierziekten, stank, de mestberg en de negatieve effecten voor ons water, onze lucht en onze bodem. Bovendien: als de PAS uitbreidingen van megastallen toestaat, hoe zit het dan met het stimuleren van alternatieve voedselketens, regionale streeklandbouw en innovatieve nieuwe manieren om Brabantse landbouw te bedrijven? Die bedrijfseconomische kansen krijgen geen stimulus als de PAS ontwikkeling van de intensieve veehouderij faciliteert.

Hoe rijmen GS de invoer van de PAS met natuurbescherming? Hoe rijmen GS de invoer van de PAS met een transitie naar gezonde Brabantse landbouw?

De heer **Verhees** (VVD): Mevrouw Roijackers ziet alleen maar negatieve zaken. Door de PAS zijn inderdaad ontwikkelingen mogelijk op het gebied van wegen, industrie en landbouw. Ik heb al gezegd dat 56% terug geïnvesteerd mag worden en dat 44% in principe wordt ingeleverd. Hoe denkt mevrouw Roijackers zonder de PAS die verbetering te halen?

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Ik kijk ook even zijdelings naar mevrouw Slegers, want deze berekeningen stroken niet met de realiteit. Die 56% zijn heel erg technisch. De daadwerkelijke stikstofafname is straks echt veel minder.

De heer **Verhees** (VVD): De realiteit is wel dat er maatregelen genomen moeten worden en investeringen moeten worden gedaan.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Ik betwist zeker niet de bedrijfseconomische realiteit van de veehouders, maar ik betwist wel dat wij met een instrument als de PAS naast het herstellen van natuur ook ontwikkelruimte moeten geven voor industrie, wegen en intensieve veehouderij.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, komt u tot een afronding. U hebt nog heel beperkte spreektijd.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voorzitter. Wij zijn benieuwd wat er bedoeld wordt met "onbedoelde financiële neveneffecten en met de financiële verantwoordelijkheid die de provincie dan mede gaat nemen", zoals in de tekst staat. In het belang van de belastingbetaler zouden wij hierover graag duidelijkheid krijgen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Wij hebben een lange historie van verzuren, vermesten en verdrogen van het platteland in Brabant. We zien dan ook een dramatische achteruitgang van de biodiversiteit in de agrarische gebieden. Maar nu lopen we ook administratief vast. En wat doen we dan? We passen de rekenmethodiek aan! We noemen het PAS. We leggen de voordelen bij de economie en de ondernemers en de risico's worden afgewenteld op de natuur en de belastingbetalers.

De natuur zou profiteren van de PAS, maar in de meeste Natura 2000-gebieden worden de kritische waarden fors overschreden, soms met een factor 3 of 4. De verwachte reductie onder het huidige beleid is ongeveer 8% in 2030, met toepassing van de extra bronmaatregelen van de PAS wordt dat hooguit 14%. Dat is bij lange na niet genoeg om ooit onder die kritische depositiegrens te komen. Bovendien blijkt de gemeten ammoniak in de lucht, en daarmee de daadwerkelijke depositie, veel hoger dan met huidig rekenmodel verwacht wordt. Er klopt nu al niets van.

We hebben sowieso de verplichting om onze Natura 2000-gebieden op de juiste wijze in te richten en te beheren. Een belangrijke maatregel is het vernatten van gebieden. In de praktijk is dat echter lastig en kost veel extra grond en dus geld. Daarnaast wordt ingezet op tijdelijke beheersmaatregelen zoals maaien en plaggen. Deze hebben als nadeel dat ze kostbaar zijn, slechts tijdelijk werken en bij veelvuldig gebruik juist schade aan de natuur veroorzaken. Er verdwijnen bijvoorbeeld belangrijke zaden uit de bodem, omdat insecten en andere kleine dieren massaal worden gedood en vogels worden gestoord.

Daar komt nog bij dat deze beheersingrepen vaak niet meer technisch uitvoerbaar zijn zodra een gebied serieus wordt vernat en de bodem zachter en kwetsbaarder wordt. Op papier is veel meer mogelijk dan in de praktijk!

De PAS vereenvoudigt de vergunningverlening en leidt tot lagere kosten en minder bureaucratie voor initiatiefnemers. Maar de problemen zijn niet veroorzaakt door de regelgeving, maar vanwege het feit dat onze provincie gewoon overbelast is en er niets meer te salderen valt: vol is vol!

De provincie zal niet worden gehouden aan het onmogelijke. We zien het debacle al aankomen en nemen nu al vast afstand van de consequenties! We incasseren de voordelen voor de economische ontwikkelingen en leggen de rekening neer bij de toekomst, de generaties na ons. Zelfs in Griekenland weten ze inmiddels dat dit model niet werkt.

De PAS kan mogelijk leiden tot een financieel tekort voor de uiteindelijke realisatie van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur). Hier wordt al duidelijk gemaakt dat dit hele sprookje op drijfzand berust. Bij

de eerstvolgende monitoring kan niet anders blijken dan dat onteigening natuurlijk veel te lastig is, dat we eigenlijk niet voldoende geld beschikbaar hebben en dus maar weer de regels moeten aanpassen. Vooral nog is de PAS niet meer dan een rekenmethodiek: we rekenen ons rijk en daarmee zijn wij niet geholpen.

De **voorzitter**: Ik geef nu het woord aan de gedeputeerde en vraag hem ook te reageren op de intussen rondgedeelde motie M4.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Voorzitter. Het moge duidelijk zijn dat de PAS, de Natuurbeschermingswet, ammoniak, stikstof en ontwikkelruimte ongelooflijk ingewikkeld zijn, niet alleen technisch maar ook politiek. Er zijn veel interpretaties mogelijk. Men kan op basis van hetzelfde stuk zowel heel positief als heel negatief zijn. Zo breed ligt het gewoon, dat moeten wij erkennen.

Er is door velen van u gesproken over het verschil tussen meten en berekenen. De PAS gaat uit van modellen, terwijl als daadwerkelijk gemeten wordt hoe het ervoor staat in de natuurgebieden en bij de ammoniakdepositie andere getallen tevoorschijn komen en men vraagt zich af hoe dat nu moet.

Modellen wijken inderdaad altijd af van metingen. Dat geldt voor ammoniak en stikstof. Dat geldt ook voor geluid. Wij moeten het doen met ingewikkeld berekende geluidscontouren rondom een vliegveld. Maar wat hoor je precies als je daar woont? Het is ongelooflijk ingewikkeld om die met elkaar te verenigen.

Er is zojuist ook gezegd dat er in april weer cijfers beschikbaar komen waarop de staatssecretaris zal reageren.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Het gaat heel veel over emissies, maar het meten van depositie is echt een probleem. De PAS loopt enorm vooruit op het vrijgeven van ontwikkelruimte, terwijl de natuurorganisaties zich juist zorgen maken over de deposities.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Dat klopt. Emissie is hetgeen dat uit een activiteit naar buiten komt en depositie heeft betrekking op de vraag waar dat spul dan blijft als het naar buiten komt. Dat is overigens niet nieuw. Dat doen wij ook al bij onze eigen stikstofverordening. Dat gebeurt ook bij het toekennen van Nbv-vergunningen. Bij elke uitbreiding of vergunning die een agrariër aanvraagt, wordt berekend wat de emissie van het betreffende bedrijf is en wat dit betekent voor de depositie op natuurgebieden in de omtrek. Dat wordt inderdaad berekend. Je kunt niet elke ammoniakuitstoot blijven volgen totdat het ergens neervalt en dan gaan turven. Wij zijn afhankelijk van berekeningen, maar dat op zich is niets nieuws. Wel min of meer nieuw is dat nu op basis van berekeningen blijkt dat de situatie flink verbeterd is, maar dat dit reuze tegenvalt als je daadwerkelijk gaat meten en grond schept in een natuurgebied. Op die discrepantie zal de staatssecretaris ook reageren in april. Mevrouw Slegers merkte op dat wij terug moeten naar de dokter als blijkt dat de PAS niet werkt. Dat is inderdaad het geval, maar die dokter hebben wij. In dit geval is dat de Europese Unie (EU). De Vogel- en habitatrichtlijn zegt iets over wat wij in natuurgebieden moeten doen maar niet hoe wij dat moeten doen. Mochten wij niet op tijd de achteruitgang van de Natura 2000-gebieden kunnen tegenhouden, dan zal de EU ingrijpen.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voorzitter. Hoor ik nu echt de groenste politicus van Nederland zeggen: mocht het tegenvallen, dan worden wij overruled door de Europese Unie en dan kunnen wij het hier gaan aanpakken?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Ja en nee. Enerzijds ben ik blij te worden overruled door Europa, maar anderzijds is dat in dit geval niet nodig want Nederland heeft de waarden van de Vogel- en habitatrichtlijn geïnternaliseerd. Daaruit komen het beleid en de PAS voort. Ook bij de PAS en al het andere daarmee

samenhangend beleid is de doelstelling hetzelfde als in de richtlijn: het verbeteren van de instandhoudingssituatie in kwetsbare natuurgebieden. Mochten de berekeningen en de daadwerkelijke metingen serieus uit de pas lopen, dan zal daarop geacteerd worden zowel door Nederland als door Europa want dan halen wij uiteindelijk de doelstellingen niet.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. De gedeputeerde zegt terecht dat er in de praktijk nu al sprake is van een verschil tussen wat wordt uitgestoten en de depositie. Wordt het dan niet hoogtijd om eerst die modellen goed te krijgen? Klaarblijkelijk wordt er al te veel uitgestoten.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Nu wordt het heel technisch. De discrepantie zit tussen berekenen en meten en niet tussen emissie en depositie. Emissie en depositie kun je zowel berekenen als meten. Daar zit het verschil. In de aanloop naar de PAS is een nieuw rekenmodel ontwikkeld. Dat was het lastigste onderdeel van de hele exercitie. Wij zijn de afgelopen twee jaar vooral bezig geweest met het finetunen van dat model: Aerius. Daarin worden alle ontwikkelingen die te maken hebben met de uitstoot van stikstof, dus alle uitbreidingen van infra, industrie en agrarische ontwikkelingen opgenomen. Daarin is berekend wat dit betekent voor emissies, voor depositie en voor de maatregelen die moeten nemen om te voorkomen dat de depositie op natuurgebieden toeneemt. Dat ingewikkelde model Aerius is de kern van de PAS. Wij moeten nog afwachten of het spoort met de werkelijkheid, of het berekeningsmodel inderdaad klopt met wat je vindt in natuurgebieden als je daar stikstof als het ware van de grond afschept.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Maar de gedeputeerde is het eens met mijn veronderstelling dat er te veel ammoniakdepositie is?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Daar is iedereen het mee eens. Daar doen wij dit voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Oké, dat is duidelijk. Is hij het er ook mee eens dat het veel meer is dan de PAS ooit kan compenseren?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Wij hebben het nu over de eerste zes jaar van de PAS. De doelstelling voor die periode is het stoppen van de achteruitgang van de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden. Dat is al een forse opgave omdat het er, zoals de heer Van der Wel zelf zegt, in sommige gebieden slecht voorstaat. Het stoppen van de achteruitgang is het doel van deze eerste zes jaar. Dat kan bereikt worden met de maatregelen die wij nu gaan nemen, dat hebben wij althans berekend. Het gaat zowel om bronmaatregelen als om herstelmaatregelen. Mocht over zes jaar blijken dat dit niet lukt, dan moeten wij er een tandje bij zetten. Daar hebben wij het dan over zes jaar over. Wij kunnen daarop niet vooruitlopen, al was het alleen maar vanwege het feit dat wij niet weten welke economische ontwikkelingen er over zes jaar plaatsvinden. Dat is ons niet gegeven.

De heer Verhees van de fractie van de VVD vraagt heel concreet hoe de herstelmaatregelen voor Natura 2000-gebieden sporen met de maatregelen in het kader van de PAS.

Eigenlijk zijn het dezelfde maatregelen. Alle PAS-maatregelen spelen zich af in Natura 2000-gebieden en zijn hetzelfde. Alles maatregelen die wij hier in Brabant bedacht hebben om te nemen in Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in de PAS. Die komen één op één met elkaar overeen.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Kan de gedeputeerde daarbij ook aangeven wat dit betekent voor de realisatie van de rijks-EHS?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Ook dat is bijna hetzelfde. De grenzen van de rijks-EHS lopen erg synchroon met Natura 2000. Dat is eigenlijk alles wat de heer Bleker ons heeft gelaten.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Als goede lezer van de stukken van GS herinner ik mij een kanttekening dat het college zichzelf ook afvraagt hoe deze PAS-verplichtingen zich verhouden tot het afmaken van de volledige rijks-EHS.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Nee, wij vragen ons af of het überhaupt financieel haalbaar is en ook of het financieel haalbaar is om alle maatregelen die wij in zes jaar moeten nemen, ook daadwerkelijk te nemen. Het betekent immers aankoop, inrichting en beheer van 1000 ha natuurgebied in de komende zes jaar. Dat is nogal wat. Ik vraag mij af of het allemaal kan en financieel haalbaar is. Wij gaan daarvoor ons best doen, maar juist daarom hebben wij in de PAS de passage kunnen laten opnemen dat, wanneer dat niet lukt of wanneer dat leidt tot onverwachte financiële neveneffecten voor de provincie, niet alleen de provincie maar ook het Rijk aan de lat staat om voor een redelijke oplossing te zorgen.

Met motie M4 wordt gevraagd om prioritering van natuurmaatregelen in de PAS-gebieden. Dat doen wij zeker en wij hebben derhalve ook geen bezwaar tegen deze motie. Het is eigenlijk staand beleid. In het natuurpact hebben wij destijds al afgesproken prioriteit te zullen geven aan de Natura 2000-gebieden en dat is hetzelfde als aan de PAS-gebieden. Overigens zijn deze voor ons ook het meest interessante, want het zijn de zwaarste en de mooiste natuurgebieden die wij in Brabant hebben. Wij geven daar graag prioriteit aan.

Hoe kunnen wij zekerstellen dat 56% van de ontwikkelruimte die gecreëerd wordt ook ten goede komt aan de landbouw? Dat is een van de onderdelen van de PAS. Zo wordt de ontwikkelruimte straks verdeeld. Er is door het Kamerlid mevrouw Lodders nog een motie ingediend waarin de regering gevraagd wordt om in de PAS te regelen dat die 65% ten goede komt aan de landbouw. Wat mij betreft gebeurt dit zeker. Het is het uitgangspunt van de PAS.

Wat te doen met interimmers? Zo gauw alle handtekeningen onder de PAS staan, wordt er in een beweging een streep gezet door de illegaliteit van interimmers. Ik ben het met mevrouw Knoet eens dat tot 2010 men het niet kon weten. Sterker nog, hun werd door ons verteld dat zij geen vergunning nodig hadden. Na 2010 tot en met vandaag de dag wordt er uitgebreid zonder dat er een Nb-wet-vergunning is verleend. Al deze ondernemers heten interimmers, zij worden over één kam geschoren en gelegaliseerd zodra de handtekeningen onder de PAS gezet zijn. Wij hebben geprobeerd daarin een nuance aan te brengen met 2010/2011 als scharnierpunt, maar dat is niet gelukt.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Volgens mijn informatie is het zeker nog niet gezegd dat de provincies geen ruimte krijgen om te bepalen wat zij doen met de periode 2010-2014. Ik wil graag van de gedeputeerde horen of hij, als de provincie ruimte krijgt om hiervoor beleid te maken, dat ook daadwerkelijk zal doen. Ik vind dat er echt een wezenlijk verschil zit tussen de periode tot 2010 en daarna.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Het wezenlijke verschil zit inderdaad in de vraag hoe te goeder trouw de ondernemers geweest zijn. Voor 2010 vertelden wij tegen de ondernemers dat zij geen vergunning nodig hadden. Die mensen zijn als het ware achteraf "geillegaliseerd". Die kunnen daar niets aan doen. Daarna had men beter kunnen weten. De provincie heeft niet de beleidsvrijheid om dat te veranderen. De PAS schaart alle interimmers tot de dag waarop de PAS wordt ondertekend over één kam.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Dat wijkt af van de informatie die ik heb gekregen. Daarom vroeg ik de gedeputeerde wat hij zou doen als hij die ruimte wel krijgt. Overweegt hij dan beleid daarvoor te maken?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Ik kom daarop terug bij de beantwoording van de vraag over de beleidsruimte van de provincie. Wij gaan daar inderdaad wel iets mee doen.

De heer Kuijken van de fractie van het CDA vraagt naar de gevolgen voor de provincie Brabant van de uitspraak van de Raad van State van 4 februari jl. Wij zijn over het algemeen behoorlijk snel met het inschatten van wat de Raad van State weer gedaan heeft, maar deze uitspraak hebben wij nog niet helemaal doorgerekend. Wij zullen u daarover schriftelijk moeten informeren. Met de Staten hoop ik op een veel snellere afhandeling van de vergunningsaanvragen in het kader van Nb-wet als de PAS eenmaal in gebruik genomen is.

Mevrouw Slegers merkt op dat het model heel erg complex is. Dat is inderdaad zo. Als een agrariër een Nb-wet-vergunning wil aanvragen, moet hij van alles uitrekenen. Niet alleen de emissie maar ook de depositie op misschien wel vijf verschillende natuurgebieden met verschillende afstanden. Zo ingewikkeld is het inderdaad en vervolgens maal 1,5 miljoen. Dan heb je het model van de PAS te pakken. Het is ongelooflijk gecompliceerd. De vraag in hoeverre dit nog een echte relatie heeft met de werkelijkheid is hier al een paar keer gesteld. Ik heb ook geen glazen bol, maar ik kan mij voorstellen dat met het toenemen van de complexiteit de afstand tot de realiteit groter wordt. Dat zullen wij zeker zien in de evaluaties op basis van echte metingen.

Op de vraag of natuurbescherming in werkelijkheid ondergeschikt is aan de PAS, merk ik op dat in de huidige vormgeving van de PAS een deel van de ontwikkelruimte ten goede komt aan de natuur. Anders zouden wij nooit de doelstelling om de achteruitgang te stoppen, halen. Door natuurmaatregelen wordt meer ontwikkelruimte gecreëerd die terugvloeit naar de natuur. Een deel komt ten goede aan industrie, infrastructuur en de agrarische sector. Een deel blijft over voor natuur en in Brabant nog iets meer dan in alle andere provincies omdat wij naast de PAS nog altijd onze eigen Verordening Stikstof houden. Die hebben wij niet ingebracht in de PAS. Alle winst die wij daar uithalen, gaat sowieso naar natuurontwikkeling.

Het is misschien goed om hier nogmaals voor het voetlicht te brengen dat grosso modo de helft van alle investeringen, dus van elke euro die naar natuurbeleid gaat op wat voor manier dan ook, uiteindelijk gaat naar het verlenen van vergunningen voor economische activiteiten: van elke euro gaat 50 cent naar het bedrijfsleven, naar infrastructuur of naar de agrarische sector. Met die ene euro maken wij het mogelijk vergunningen af te geven voor die economische activiteiten. Als u denkt wat geven wij toch veel geld uit aan natuur, moet u zich realiseren dan ten minste de helft daarvan niet ten goede komt aan de natuur maar louter aan economische ontwikkelingen.

Een aantal sprekers heeft gevraagd of de PAS-maatregelen en de gestelde doelen voldoende om van Brabant een volkomen duurzame provincie te maken. Dat is absoluut niet het geval, maar is ook niet het doel van de PAS. Het doel van de eerste zes jaar van de PAS is de achteruitgang te stoppen. Daarmee ben je echter nog geen duurzame provincie. Daarvoor is veel en veel meer nodig. Gelukkig doen wij ook veel en veel meer. Wij hebben extra eisen in onze Verordening Stikstof, wij hebben onze BZV en straks komt daarbij nog de mestverwerking bij. Mijn collega die over mobiliteit gaat, gaat niet alleen over het aanleggen van wegen maar ook over slimme mobiliteit en over het bezuinigen op energieverbruik. Ook daar werken wij aan een duurzamer Brabant. Hetzelfde geldt voor mijn collega van economie die vooral investeert in bio-based en in duurzame economische ontwikkelingen. Er is dus echt veel meer nodig dan de PAS, maar gelukkig doen wij ook meer.

Mevrouw Knoet van de fractie van de Partij van de Arbeid spreekt de vrees uit dat door de PAS de ontwikkelingen bij Moerdijk belemmerd kunnen worden. Ik kan haar geruststellen. Moerdijk staat op de

prioritaire lijst. De ontwikkelruimte die nodig is voor alles wat wij in Moerdijk willen doen, is opgenomen in het Aerius-rekenmodel en daarmee ook in de PAS. Daarvoor is dus ontwikkelruimte gereserveerd.

De PAS stelt de provincie in staat om eigen beleidsregels te formuleren voor de uitgifte van ontwikkelruimte. Voor de meeste ontwikkelruimte ligt vast hoe dat gebeurt. Dat gaat via de prioritaire lijst. Er gaat 56% naar de landbouw. Alles wat in segment 2 overblijft aan vrije ruimte kunnen wij behandelen op volgorde van binnenkomst: wie het eerst komt, het eerst maalt. Wij willen voorkomen dat een enkel bedrijf met een grote vergunningaanvraag aan het begin alle ontwikkelruimte opsnoept. Dat is een basisregel die wij zeker zullen invoeren. Daarnaast worden de beleidsregels inzake de interimmers voorbereid. De Staten worden nog daarover bijgepraat en kunnen er gelukkig iets van vinden. Het is natuurlijk niet helemaal eerlijk dat mensen die eigenlijk wisten dat zij een vergunning nodig hadden maar toch hebben uitgebreid, nu gelegaliseerd worden. De interimmers worden inderdaad gelegaliseerd, maar de komende zes jaar is er misschien geen ruimte voor deze interimmers om nog extra uit te breiden. Dat is niet zo schadelijk voor de betreffende bedrijven omdat die over het algemeen recent hebben uitgebreid. Het remt wel de aanspraken van de interimmers op de toch al beperkte ontwikkelruimte.

Daarnaast zijn ongeveer 200 veehouders fors gedupeerd door de uitspraak van de Raad van State van november 2013. Zij hadden al extern gesaldeerd en ook vaak reeds rechten daarvoor aangekocht. Zij kregen alsnog geen vergunning vanwege die uitspraak van de Raad van State. Voor die groep zouden wij een beleidsregel kunnen opstellen dat die prioriteit krijgt bij het uitgeven ontwikkelruimte.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voorzitter. Er gaat inderdaad 56% naar landbouw. Daar gaan anderen over. Dat hebben wij aan te nemen, maar daarbinnen kan de provincie beleid maken. Ik heb onvoldoende gehoord of dat ook gaat gebeuren.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Ja, dat gaan wij zeker doen. Die beleidsregels zijn al in voorbereiding. Ik zei al dat wij willen voorkomen dat alle ontwikkelruimte naar één bedrijf gaat. Wij willen ook prioriteit geven aan de ongeveer 200 veehouders die getroffen zijn door de uitspraak van de Raad van State van 13 november. Verder zullen wij bekijken of wij een beperking kunnen inbouwen voor interimmers die nu veel ontwikkelruimte krijgen omdat zij in één klap gelegaliseerd worden, zodat zij niet nog meer aanspraken kunnen maken. Daarnaast zullen er beleidsregels ontwikkeld worden voor duurzaamheid. Op alle terreinen staat duurzaamheid hoog in het vaandel, ook bij die van mijn collega's. Het zou dan toch raar zijn als wij dat bij de PAS niet zouden doen. Ik kan mij voorstellen dat beleidsregels voor duurzaamheid prioriteit krijgen bij de ontwikkelruimte.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Ik resumeer even om te voorkomen dat wij straks moties moeten indienen. De gedeputeerde zegt dus dat zowel bij de industrie als bij de landbouw die elementen van ons duurzaamheidsbeleid die gebruikt kunnen worden bij het uitgeven van ontwikkelruimte in beleid vertaald zullen worden?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Daarvoor stellen wij beleidsregels voor aan de Staten.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Dat vind ik helemaal prima.

De heer **Verhees** (VVD): De gedeputeerde heeft gesproken over de beleidsvrijheid die hij heeft bij het toedelen van ontwikkelingsruimte. Wij kunnen de genoemde argumenten onderschrijven, maar denken dat hij er één vergeet. Er moet ook efficiënt worden omgegaan met die ontwikkelruimte.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Dat lijkt mij een uitstekende aanvulling, maar wij gaan met zijn allen nog fors over die beleidsregels spreken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat er meer beleidsregels moeten komen, dus meer regels voor duurzaamheidsbeleid. Kan ik hieruit concluderen dat dit college dat altijd de mond vol heeft van minder regels, nu toch weer meer regels gaat maken en ondernemers daarmee gaat opzadelen?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Nee, wij gaan ondernemers niet opzadelen met meer regels, integendeel. De PAS zorgt juist voor een ongelooflijke vereenvoudiging van de vergunningaanvragen. Het lastigste van een aanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet is de ecologische onderbouwing. Bewijs maar eens als agrariër dat je geen significant effect hebt op een natuurgebied. Dat is zeer ingewikkeld. Dit wordt door de PAS in een klap van tafel geveegd. Daarvoor wordt het aanvragen van een vergunning heel veel eenvoudiger. Als de vergunningsaanvraag vervolgens hier op tafel ligt, zullen wij op grond van onze beleidsregels kijken welke prioritering die krijgt. Daar worden ondernemers niet mee lastig gevallen maar onze eigen ambtenaren.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar er komen wel meer nieuwe duurzaamheidsbeleidsregels bij waar de vergunningen aan moeten voldoen?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Terecht, dat ligt volstrekt voor de hand. De provincie spreekt overal uit dat zij gaat voor een duurzame provincie en dan is het logisch dat zij dat op alle beleidsterreinen doorvoert.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Om de natuur te beschermen hebben natuurorganisaties en milieclubs processen gevoerd tegen veehouders die wilden uitbreiden. Nu hoor ik dat mensen aan wie een vergunning was geweigerd prioriteit krijgen bij de vergunningverlening. Worden de natuurverenigingen ook betrokken bij het beleid voor het aanleggen van natuur? Zij staan met lege handen.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): De vraag is mij niet duidelijk maar ik zal proberen iets te zeggen. Nee, wij gaan geen prioriteit geven aan mensen die geen vergunning hebben gehad. Bij het uitgeven van de vergunningen leggen wij heel specifiek prioriteit bij een groep die serieus gedupeerd is door een uitspraak van de Raad van State. Deze groep aanvragers was volgens onze regels al wel met externe saldering begonnen en had al betaald voor emissierechten in de verwachting daarmee een vergunning te krijgen. Die verwachting was ook terecht totdat de Raad van State daar op 13 november 2013 een streep doorheen haalde. Die agrariërs hebben geld uitgegeven en zitten toch zonder vergunning. Zij kunnen nu een vergunning krijgen en zullen door ons geprioriteerd worden bij het afgeven van vergunningen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Zorgt de gedeputeerde ook voor een relatie tussen deze 200 mensen die geen vergunning hebben gekregen en de omgeving waarin zij zitten en waar natuurherstel plaatsvindt? Of maakt dat helemaal niet uit?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Precies, daar is de PAS voor bedoeld. Dat maakt niet uit. Die ontwikkelruimte voor die bedrijven is gegarandeerd. Die wordt als het ware gegeven. Zij mogen gratis een vergunning aanvragen. Wij kunnen prioriteit geven in het verdelen van de ontwikkelruimte en die ligt wat ons betreft bij die agrariërs die ook echt serieus al extern gesaldeerd hebben.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Ik constateer dat wij veel spreken over duurzame landbouw en transitie. Als ik goed luister naar de gedeputeerde is het nu zo dat er eerst prioriteit wordt gegeven aan veehouders die al een aanvraag hebben gedaan. Dat is volstrekt legitiem maar wij zullen de komende tijd zien dat er bedrijven ontwikkeld worden waarbij je vanuit een oogpunt van duurzame veehouderij en transitie naar een ander soort landbouw en geredeneerd vanuit de omgeving en de ecologie misschien vraagtekens kunt zetten.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Ik denk niet dat dit het geval zal zijn. Daarvoor hebben wij een uitstekende BZV ontwikkeld. Bedrijven die in aanmerking willen komen voor een licence to produce moeten voldoen aan onze bijzondere zorgvuldigheidsscore. Het moet echt een duurzaam bedrijf zijn anders komt het niet in aanmerking voor een vergunning. Dat regelen wij niet in de PAS, de regelt mijn college die zich bezighoudt met de BZV.

De **voorzitter**: De gedeputeerde rondt zijn betoog af.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Mevrouw Roijackers vroeg waar de financiële risico's waarover in het stuk wordt gesproken, vandaan komen.

Ik heb net geprobeerd dat uit te leggen: het risico dat wij die 1000 ha niet af krijgen en het risico dat wij bepaalde maatregelen niet kunnen nemen in Natura 2000-gebieden waardoor sommige vergunningen niet kunnen worden afgegeven omdat de veronderstelde ontwikkelruimte niet gehaald wordt. Ik geef een voorbeeld. De vergunning voor het grootste kunstmestbedrijf van Europa dat zich in Zeeland wil gaan vestigen, is afhankelijk van maatregelen die wij nemen in de Brabantse Wal. Wat gebeurt er als ons het niet lukt om die maatregelen te nemen omdat mensen niet willen verkopen? Ik kan honderd redenen verzinnen. Krijg ik dan dat bedrijf op de stoep? Ik heb mij immers verplicht tot het uitvoeren van de maatregelen. Of krijg ik Zeeland hier op de stoep met de opmerking: wij hebben die werkgelegenheid hier hard nodig, maar omdat jij de Brabantse Wal niet op orde krijgt, kunnen wij dat bedrijf hier niet vestigen. Op die financiële risico's hebben wij de staatssecretaris steeds gewezen. Er is te weinig onderzoek gedaan naar die kwetsbaarheid. Wij stonden hierin ongelooflijk alleen. Alle andere elf provincies dachten dat het wel mee zou vallen. Om daaraan enigszins tegemoet te komen, hebben wij de gezamenlijke resultaatsverantwoordelijkheid in de PAS kunnen opnemen. Mocht dat financiële risico zich inderdaad voordoen, dan is het niet uitsluitend het risico van de provincie en moeten wij met het Rijk in gesprek over de vraag hoe wij deze situatie oplossen. Dit risico is nu dus enigszins afgenomen.

De heer Van der Wel van de PvdD stelt dat veel van de beheermaatregelen die in de PAS genomen worden in Natura 2000-gebieden vaak theoretische maatregelen zijn. Ik kan hem geruststellen: daar is geen sprake van. Het is allemaal gebeurd in overleg met de eigenaren en beheerders van die terreinen. De in de PAS afgesproken maatregelen zijn beproefde maatregelen. Het gaat daarbij inderdaad vaak om maaien, plaggen, vernatten etc., alles wat je zoal kunt doen om een gebied robuuster te beschermen tegen de schadelijke effecten van stikstof. Er is niets theoretisch aan die maatregelen, het is allemaal proven technology.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Zo was mijn opmerking niet bedoeld. Wij maken ons zorgen over het feit dat die maatregelen vaak de natuur kunnen verstoren. Ik hoop dat de gedeputeerde in ieder geval gaat voor maatregelen zoals het vergroten van het gebied door aankoop van meer grond in plaats van vaker plaggen, want van plaggen wordt het niet beter. Dat bedoelde ik te zeggen. Ik neem aan dat de natuurdeskundigen van de provincie dat ook kunnen bevestigen.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Veel sterker nog, dat laat ik met liefde over aan Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap want die hebben daar verstand van.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Die vragen zijn ook door ons gesteld. Experts uit de Peel geven aan dat plaggen etc. de natuur de komende jaren echt niet ten goede komen. Deze zienswijze is aan de gedeputeerde kenbaar gemaakt. Wij zijn benieuwd naar zijn reactie.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Die zienswijze is net zo gebaseerd op veronderstellingen van die actiegroep als de discrepantie tussen model en meten in de PAS. Iedereen heeft zo zijn verwachtingen over wat maatregelen vermogen te doen. De PAS is daarover misschien wat optimistisch. De werkgroep Behoud de Peel is daar logischerwijs wat pessimistischer over. Ik denk dat wij nu maar aan de slag moeten met maatregelen in de Peel. Over zes jaar zien wij wat die hebben opgeleverd. Als het onvoldoende is, hebben wij ook echt een stok achter de deur. Dat is het goede hieraan. De PAS lijkt nu te gaan over vergunningverlening en ontwikkelruimte maar de PAS is uiteindelijk bedoeld om de instandhoudingsdoelstellingen van de natuur te verbeteren. Als dat niet lukt, zijn wij verkeerd bezig en zullen wij iets anders moeten verzinnen. Dat zal blijken bij de evaluatie na de eerste zes jaar.

De **voorzitter**: Ik wil graag een kort en krachtige tweede termijn.

De heer **Verhees** (VVD): Voorzitter. Het klopt dat in de Grote Peel de huidige kritische waarden drie keer worden overschreden. Ik wijs er wel op dat die waarden gehaald werden voordat de industriële revolutie in het Ruhrgebied op gang kwam. Later zijn die nooit meer gehaald en die zullen ook niet meer gehaald worden. De depositie is de afgelopen tien jaar met de helft gedaald; dat is een gegeven.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Ik wil het opnemen voor degenen die wonen en/of werken in dat gebied, veel liefde hebben voor de Peel en heel veel expertise hebben opgebouwd over dat gebied. Ik bestrijd dat het zaken zijn die lang geleden hebben plaatsgevonden; er is geen zweem van nostalgie. Het gaat over daadwerkelijke ecologische afname. Ik wil graag dat de heer Verhees respect toont voor degenen die hart hebben voor dat gebied.

De heer **Verhees** (VVD): Voor u staat iemand die ook veel liefde heeft voor de Peel en zich erg met dat gebied verbonden voelt. Ik heb gewoon feiten genoemd. Die waarden liggen inderdaad op 1/3 van andere natuurgebieden. Dat komt ook omdat hoogveen een aparte kritische depositiewaarde heeft. Daarom is dat een feit. Er wordt vaak gezegd dat het drie keer te hoog is. Dat klopt voor de Grote Peel maar voor andere natuurgebieden zeker niet. Die nuance wil ik graag aanbrengen. Het zijn gewoon de feiten.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Feit is ook dat bepaalde bloem- en plantensoorten en andere zaken van waarden zijn verdwenen uit diezelfde Peel waar de heer Verhees van houdt.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Ik sluit mij aan bij wat mevrouw Roijackers heeft gezegd. Als het te hoog is, mijnheer Verhees, is het eigenlijk niet relevant of het vroeger hoger was. Te hoog is gewoon te hoog en dus niet goed. Het is ook niet relevant waar het vandaan komt, het is gewoon niet goed.

De heer **Verhees** (VVD): Het is wel degelijk relevant. Wij willen iets bereiken met de maatregelen. Het doel met betrekking tot de kritische depositiewaarde is onhaalbaar. De A67 zal sowieso gesloten moeten worden als wij dat willen bereiken. De 3500 mol per ha. is teruggebracht naar 1600 mol. Dat is een

geweldige prestatie. Het van 1600 naar 500 brengen zal echter nooit lukken. Dat kan ik u op een briefje geven. Wij moeten realistische doelen stellen. Die is nu gebeurd in de PAS. De ammoniakuitstoot moet landelijk met 60% terug en wij hebben gezegd dat het voor onze provincie 80% moet zijn. Dat zijn maximaal haalbare doelen. Als je veel verder wilt gaan, praat je niet meer over uitstoot van de veehouderij. Die moet dan helemaal vertrekken. Dan praten wij ook over het sluiten van de snelweg en moeten wij met Duitsland in overleg om in het Ruhrgebied de helft van de fabrieken te sluiten. Over dat soort maatregelen spreken wij dan.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voor mij is duidelijk dat wij verder willen en voor mij is ook duidelijk dat het niet alleen de veeteelt is. Dat heb ik ook niet gezegd.

De heer **Verhees** (VVD): Het verdelen van de ruimte moet gebeuren zonder al te veel toeters en bellen. Dat heb ik ook in mijn eerste termijn gezegd. Er moet zeker voldaan worden aan onze BZV, maar ik hoop toch dat deze wetgeving haalbaar zal zijn en wij niet verzanden in allerlei zaken die juridisch uiteindelijk niet houdbaar zijn.

De heer **Kuijken** (CDA): Voorzitter. Ik snap het antwoord van gedeputeerde Van den Hout. De uitspraak van de Raad van Staten van 4 februari is inderdaad nog uiterst vers. Wij hadden eigenlijk ook nog antwoord verwacht, maar ik wil het wel even onder de aandacht brengen. De uitspraak is immers heel markant: je moet beweiding meenemen in je stikstofuitstoot. Er is nu een beweging gaande, wij willen allemaal meer beweiden. Recent is daarvoor ook een hogere melkprijs toegekend. Nu kan het zo zijn dat als een boer besluit zijn koeien de wei in te sturen, de stikstofdepositie omhooggaat en dat het vervolgens niet mag. Dat is een bijzondere situatie. De PAS is nog niet eens van kracht en er komen al uitspraken van de Raad van State die onze eigen duurzaamheidsdoelstellingen in de wielen rijden. Wij vragen de gedeputeerde ons over de voortgang te informeren en bij het Rijk na te vragen hoe het hiermee zit. Ik maak mij daar toch zorgen over. Ik kan mij voorstellen dat bij toename van stikstofdepositie wij prioriteit geven aan initiatieven die echt tot verduurzaming of meer dierenwelzijn leiden. Onder dat laatste valt wat ons betreft verweiding.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voorzitter. Wij kwamen net in de gauwigheid tot de conclusie dat wij misschien een fundamentele vraag zijn vergeten in eerste termijn. Wat gebeurt er volgens het college als Brabant niet gaat instemmen?

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voorzitter. Wij hebben de gedeputeerde horen zeggen dat de provincie de PAS bij accordering beleidsrijk zal invullen en dat de uitgifte gekoppeld zal worden aan eisen die voortkomen uit het beleid om een duurzaam Brabant te realiseren. Ik heb van een paar collega's gehoord dat zij graag bevestigd krijgen dat zij dit als een toezegging mogen zien. Verder heeft de gedeputeerde gezegd dat hij dit op korte termijn aan ons zal voorleggen op het moment dat de PAS doorgaat.

Overigens ben ik het eens met de heer Kuijken dat er nog veel discussie is over de uitspraken van de Raad van State die de zaak misschien ingewikkeld zullen maken. Op dit moment kunnen wij daarmee in de besluitvorming echter geen rekening houden.

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Wij zitten misschien nu op een tijdstip waarin de tweede economische wet van Gossen telt, namelijk dat elke minuut vergaderen minder effectief wordt. Ik heb de gedeputeerde vijf vragen gesteld die volgens mij niet beantwoord zijn. Voor het gemak pak ik er drie uit.

De belangrijkste vraag voor ons is hoe wij in Noord-Brabant kunnen borgen dat de natuur en het milieu erop vooruitgaan door de PAS.

De volgende vraag is hoe het besluitvormingsproces eruit ziet na bespreking van dit Statenvoorstel.

Wanneer is een uitvoeringsprogramma beschikbaar dat werkbaar is en welke monitoring wil de gedeputeerde hierbij inzetten? Dat was mijn laatste vraag.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Voorzitter. Wij hebben grote waarderingen voor de pogingen die de gedeputeerde doet in Den Haag om duidelijkheid te krijgen over de financiële risico's en die met het rijk te delen.

Wij waarderen de ecologische betrokkenheid en deels ook de inspanningen op dit terrein. Wij vonden het onthullend te vernemen dat van elke euro die wordt uitgegeven aan natuur 50 cent naar de economie gaat. Die opmerking was waarschijnlijk meer bedoeld voor de partijen aan de rechterkant. Wij zouden heel graag willen dat in het kader van people, planet and profit 50% van elke euro die aan economie wordt uitgegeven 50% naar de natuur gaat. De natuur verdient dat!

De heer **Verhees** (VVD): Weet mevrouw Roijackers dat van elke euro die wij uitgeven aan natuur 100% wordt verdiend door de economie?

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Weet de heer Verhees dat er al natuur was lang voordat er geld en mensen waren? Weet de heer Verhees dat de natuur niet zo'n stem heeft als de industrie, werkgevers en bedenk het allemaal maar hebben via hun lobbyisten? Wij willen graag een stem geven aan de natuur.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Wij waarderen de oprechtheid van de gedeputeerde. Omwille van de natuur zou ik de gedeputeerde graag geloven. Ook wij willen de natuurdoelstellingen halen. Toch menen wij op dit moment dat ontwikkelruimte voor de intensieve veehouderij geen goed idee is en dat de intensieve veehouderij die ook niet verdient.

Ik vind het jammer in het betoog van de VVD te horen dat nota bene de BZV – een initiatief van hun eigen gedeputeerde en dus gesteund door de VVD – nu enigszins betwist wordt. Ik proefde in het betoog van de heer Verhees dat het regeltjes zijn, dat wij daar niet te veel mee moeten doen en dat de volgende Staten misschien maar iets anders moeten besluiten. Die ondertoon proefde ik in zijn betoog. Ik hoop dat hij daar afstand van wil nemen.

De heer **Verhees** (VVD): Ik heb het tegenovergestelde gezegd: geen toeters en bellen, maar de BZV is iets van ons. Die eis stellen wij natuurlijk.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik kan in ieder geval concluderen dat de VVD trouw is aan de eigen opzet van de BZV. Wij staan er niet achter maar de VVD wel en dat is haar goed recht.

Toch wil ik de gedeputeerde heel veel succes wensen met de natuurdoelstellingen.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Voorzitter. Ik kan relatief kort zijn in mijn tweede termijn. De heer Verhees van de fractie van de VVD vraagt om de beleidsregels niet te bureaucratiseren en tot een nieuwe wirwar van regeltjes te maken. Dat is zeker ons streven. De PAS is bedoeld om de vergunningverlening te vereenvoudigen. Wij willen het via de achterdeur niet net zo ingewikkeld maken als nu.

De vraag van de heer Kuijken van het CDA zullen wij zeker uitzoeken. Het is inderdaad bijzonder dat als mensen met een natuurhart vragen om meer koeien in de wei en dat zij dan vervolgens de prijs moeten betalen omdat er meer stikstofuitstoot zou zijn. Als de Raad van State dat vindt, dan is dat zo maar ik wil het toch betwifelen. Wij zullen uitzoeken wat dat in Brabant betekent voor de PAS.

De SP vraagt wat er gebeurt als wij niet instemmen met de PAS. Wij hebben nu een brief en een telefoontje gehad van de minister van Economische Zaken, maar ik denk dat hij dan met iets anders komt. Als wij niet instemmen, komt er geen PAS. Dat betekent ook dat er geen ontwikkelruimte gecreëerd wordt voor bedrijven en dat daarmee de economie op slot zit. Ook als je kritisch bent over economische ontwikkelingen en waar die plaatsvinden, is het nooit een goed idee om de economie op slot te zetten want dan komen er ook geen innovaties meer in de richting van een duurzame ontwikkeling. Er komt dan ook geen geld voor de PAS-maatregelen die wij in dat kader zouden moeten nemen. Die kunnen wij dan niet nemen. Als wij als enige provincie tegen de PAS stemmen, denk ik dat er weinig overblijft van onze geloofwaardigheid. Volgens mij hebben wij het politiek haalbare bereikt en daar moeten wij het mee doen.

Mevrouw Knoet sprak over beleidsregels. Ja, er komen zeker beleidsregels. Wat mij betreft zijn die beleidsvol en in ieder geval relevant en gericht op duurzaamheid. Wij zullen PS daarbij nauw betrekken. Dat hebben wij ook steeds gedaan bij de PAS. Dit besluit was eigenlijk gewoon een mandaat van het college, maar ik wilde het niet nemen zonder PS gehoord te hebben.

De heer **Van Hattem** (PVV): Waarom zijn de voornemens voor nieuwe beleidsregels en andere regels niet meegenomen in de tekst van het Statenvoorstel?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Die maken geen onderdeel uit van het PAS-programma, integendeel.

De heer **Van Hattem** (PVV): Waarom doet de gedeputeerde dan wel een toezegging bij dit voorstel?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Omdat er wel sprake is van samenhang. Het voorliggende voorstel betreft echter de vraag of wij instemmen met het landelijk vastgestelde PAS-programma. Dat behandelen wij nu. Dat daaruit over een halfjaar beleidsregels moeten voortkomen of dat wij die zelf moeten maken, hangt hier wel mee samen. Dat kan hier dus wel besproken worden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan moeten wij er dan verder over praten.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, u had al twee keer geïnterrupteerd.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): De heer Smeets vroeg hoe wij borgen dat met de PAS de natuur erop vooruitgaat. Precies, vanwege het feit dat wij de PAS hebben. Vergunningverlening wordt afgestemd op ontwikkelruimte die wordt gecreëerd o.a. door bronmaatregelen die minder depositie geven op de natuur en maatregelen die de natuur herstellen. Het is bijna inherent aan de PAS dat als er PAS-maatregelen worden uitgevoerd de natuur er hoe dan ook op vooruitgaat. De discussie hier richtte zich vooral op de vraag of de natuur er voldoende op vooruitgaat.

Er is ook gevraagd naar het besluitvormingsproces na vandaag. Ervan uitgaande dat de Staten het college toestemming geven om in te stemmen met de PAS zullen wij dat kenbaar maken aan de staatssecretaris van Economische Zaken. Zij zal de PAS eind februari tekenen en vervolgens naar de Kamers sturen. Dan krijg je het normale besluitvormingsproces van landelijke wetgeving. De PAS ligt nu al ter inzage. De staatssecretaris moet eind februari reageren op de zienswijzen en bedenkingen. Zij zal die meenemen en daarna komt er een voorstel dat naar de Kamers gaat. Eerst naar de Tweede Kamer, daarna naar de Eerste Kamer. Wij hopen dat de PAS eind van dit jaar kracht van wet zal hebben.

Er is ook gevraagd wanneer het uitvoeringsprogramma beschikbaar komt. Wij hebben al afspraken over de herstelmaatregelen die wij in Natura 2000-gebieden gaan nemen. Die worden straks bevestigd in de PAS. Een ander onderdeel van het uitvoeringsprogramma behelst de manier waarop vergunningen worden

uitgegeven op basis van de ontwikkelruimte. In de PAS wordt besproken hoe dat gaat en dat wordt in de uitvoering alleen nog aangevuld door de beleidsregels die wij hier zelf stellen. Het uiteindelijke definitieve grote totaalpakket van het uitvoeringsprogramma krijgen de Staten eind dit jaar.

Mevrouw Roijackers pleit ervoor om van elke euro die naar economie gaat 50 cent te investeren in natuur in plaats van van elke euro die naar natuur gaat 50 cent te investeren in economie. Voor een deel gebeurt dat al. Bij alle investeringen die wij doen in landbouw, in slimme mobiliteit en in bio-based economy is onze insteek Brabant voor de toekomst veilig te stellen, dus verduurzamen.

De heer Van der Wel van de Partij voor de Dieren stelt dat intensieve veehouderij gewoonweg geen ontwikkelruimte verdient. Dat standpunt kunnen wij niet delen vooral niet omdat het erg slecht zou zijn voor de natuur en het dierenwelzijn als intensieve veehouders tegengehouden worden bij het innoveren, het opzetten van nieuwe stalsystemen en het vergunning krijgen voor het neerzetten van luchtwassers en wat dies meer zij.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Die redentie gaat niet op. Ondernemers worden nooit tegengehouden om iets te renoveren, te vernieuwen of dierenwelzijn te verbeteren. Wij pleiten voor een betere kwaliteit en voor minder dieren. Dat gaat voor ons niet samen met ontwikkelruimte.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Er is ontwikkelruimte nodig om veehouders een vergunning te kunnen geven om een ander stalsysteem neer te zetten. Als je geen ontwikkelruimte hebt of niet wilt geven, kun je geen vergunning verlenen en kunnen zij niet investeren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Dit is precies het punt waarover wij van mening verschillen.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Het is geen mening.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voorzitter. Wat in het dictum van motie M4 staat valt volgens mij bij de PAS ontzettend samen met de rijks-EHS. De motie is óf overbodig óf er zit verschil in beleid op het moment van het uitgeven van het geld. Er zit dus een addertje onder het gras dat ik nog niet gevonden heb.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Tot die dichotomie laat ik mij niet dwingen. Ik denk dat als straks de PAS wordt uitgevoerd, het beleid zal zijn om prioriteit te leggen bij Natura 2000. Ik zie de motie vooral als ondersteuning van dat beleid en als een oproep van de Staten om vooral die richting in te gaan. In die zin hebben wij geen bezwaar tegen de motie.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Volgens mij is het dus gewoon staand beleid. Dan is de motie toch overbodig?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Die conclusie mag mevrouw Knoet trekken. Het college heeft geen bezwaar tegen deze motie.

De heer **Verhees** (VVD): Ik heb in mijn toelichting op de motie gezegd dat dit niet alleen belangrijk is voor ons maar ook voor andere derde partijen. De waterschappen bijvoorbeeld hebben een belangrijke rol bij het nemen van hydraulische maatregelen. Die onderhandelingen zijn gestart. Uiteindelijk geven wij aan derde partijen aan dat deze maatregelen voor ons de hoogste prioriteit hebben. Dat is een van de doelstellingen van de motie.

Mevrouw **Spierings** (D66): Nog even een vraag ter verheldering, voorzitter. Mijn excuses als het een beetje technisch wordt. Wij hebben geld vanuit de PAS om te investeren in de natuur en wij hebben überhaupt geld om het natuurnetwerk te realiseren. Stel dat het provinciaal natuurnetwerk grenst aan die Natura 2000-gebieden. Wij willen zo'n gebied helemaal afronden want dan kunnen er bijvoorbeeld grote grazers toegelaten worden. Houdt deze motie dan in dat wij de snippers natuurnetwerk die er rond omheen liggen nog even niet aankopen omdat wij ons eerst op die Natura 2000-gebieden richten?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Nee, en wel om twee redenen. In de motie wordt gesproken over "prioriteit". Dat is iets anders dan het uitsluiten van al het andere. Zo is het ook geformuleerd in het Natuurpact. De tweede reden is dat de provincie sinds onze nieuwe natuurbeleid niet meer aan zet is om gronden op te kopen en in te richten, maar dat zij initiatieven uit de samenleving probeert los te weken. Die zal voorstellen moeten indienen bij het Groenbedrijf hier en die zullen al dan niet gehonoreerd worden.

Mevrouw **Spierings** (D66): Als de samenleving initiatieven indient om iets te doen met het provinciale natuurwerk, betekent deze motie dan dat die minder kans maken dan wanneer er initiatieven uit de samenleving komen voor het rijksnatuurwerk?

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Nee, nogmaals, in de motie wordt gesproken over prioritering. Dan zou zich een situatie moeten voordoen waarin het budget overvraagd wordt. Dan moet je prioriteiten stellen en heeft Natura 2000 voor ons prioriteit boven natuur die uitsluitend provinciale EHS behelst.

De **voorzitter**: Ik heb genoteerd dat de gedeputeerde heeft toegezegd PS nauw te betrekken bij het opstellen van de beleidsregels

In stemming komt Statenvoorstel 14/15

De heer **Verhees** (VVD): Voor.

De heer **Kuijken** (CDA): Voor.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voor.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voor.

Voorzitter. Wij zijn blij met een beleidsrijke invulling bij de provincie

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

Voorzitter. Wij stemmen voor om ontwikkelruimte voor de ondernemers, voor de economie en voor de infrastructuur mogelijk te maken.

De heer **Smeets** (D66): Tegen.

Mevrouw **Roijackers** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De heer **Kap** (OSN): Tegen.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA, de SP, de PvdA, de PVV, 50PLUS en de Fractie Kerkhoff voor dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

In stemming komt motie M4

De heer **Verhees** (VVD): Voor.

De heer **Kuijken** (CDA): Voor.

Mevrouw **Slegers** (SP): Voor.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Tegen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De heer **Smeets** (D66): Tegen.

Mevrouw **Roijsackers** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, D66, GroenLinks en de PvdD tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Wij komen nu bij het vragenuurtje. Ik leg u gelet op de klok en een hier en daar knorrende maag voor of wij niet even een kleine schorsing zullen houden of meteen doorgaan. Het maakt mij niet uit, maar ik heb begrepen dat een aantal mensen behoefte heeft aan een schorsing.

Ik inventariseer even wie er wil doorgaan.

De heer **Heijmans** (SP): Doorgaan tot het gaatje.

De **voorzitter**: Ik zie ook enkele mensen die even de zaal uit willen.

De vergadering wordt vijf minuten geschorst.

Vragenuurtje

Vragen van de fractie van de PVV over een vergadering van de POC over het Brabants Energieakkoord

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik had bijna de techniek gevraagd om wat meer galm in deze zaal te laten klinken, want de discussies over schaliegas en de PAS gaven mij het idee dat wij in de groene kerk beland waren. Het is allemaal geloof. Het is echt niet te geloven. En wat is hier gisteren gebeurd? De Provinciale Omgevingscommissie (POC) heeft een vergadering belegd. Die was openbaar op één onderdeel na, namelijk de geheime afspraken in het kader van een of ander Brabants energieakkoord dat kennelijk – voor zover ik kan vinden in de zeer summiere informatie – beoogt om het aantal laadpalen voor auto's uit te breiden, nog meer windturbines en dergelijke ellende hier te plaatsen, oftewel veel te dure overbodige overcapaciteit aan elektriciteitsopwekking in deze provincie neer te zetten. Ik heb de volgende vragen aan het college.

Wat is de rol van de provincie hierin?

Waarom wordt hier een geheime vergadering op dit gebied gefaciliteerd, terwijl de Brabantse burger moet bloeden voor dit idiote akkoord dat nog verder gaat dan het energieakkoord voor duurzame groei van de SER (Sociaal Economische Raad)? Let wel: 75 tot 100 miljard euro aan kosten de komende vijftien jaar en de temperatuurdemping is, afgerond, 0,00 graden!

Ik citeer even de PvdA zojuist bij de behandeling van de PAS: Als het zo weinig effect heeft, kun je beter niks doen. GroenLinks had het over berekeningen die niet stroken met de realiteit. Nou, daar kennen wij er een paar van.

De **voorzitter**: Het onderwerp dat is aangemeld betrof een vergadering. Ik wil proberen de vragen daartoe te beperken.

De heer **Van den Berg** (PVV): Wat is de rol van de provincie? Waarom wordt het geheim gehouden. Dat zijn mijn belangrijkste vragen.

De **voorzitter**: De heer Van Heugten neemt de beantwoording voor zijn rekening want gedeputeerde Pauli is afwezig.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Voorzitter. Er is geen betrokkenheid van de provincie bij dit overleg. Wij hebben een POC met een eigen statuut en eigen regels. Die regels maken het mogelijk dat op verzoek van de voorzitter dan wel op verzoek van twee leden van de POC een vergadering dan wel onderdelen van een vergadering vertrouwelijk kunnen worden belegd. De provincie heeft daar geen bemoeienis mee. Bij navraag bij de POC is gebleken dat het een verzoek was van de POC zelf om een keer bij te praten met de SER over de mogelijke ontwikkelingen rondom het Energieakkoord. Omdat het er allemaal nog niet is en er nog over nagedacht wordt, wilde de SER dat niet in de openbaarheid doen. Als er al iets komt, wil de SER dat zelf kunnen communiceren. De SER wilde best met de POC praten over de stand van zaken bij een mogelijk energieakkoord maar dan wel in een vertrouwelijk setting zonder pers en anderen. Dat is wat wij hebben vernomen. De provincie heeft daar verder geen bemoeienis mee.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn antwoord. Ik zie dat dit geen aanleiding biedt tot het stellen van vervolgvragen noch bij de indiener noch bij de andere fracties.

Wij gaan over naar de volgende vraag.

Vragen van de fractie van D66 inzake de 380 kV hoogspanningsverbinding

De heer **Smeets** (D66): Voorzitter. Op 3 februari jongstleden is minister Kamp op bezoek geweest in Oosterhout. Het vorige bezoek was niet doorgegaan omdat de minister last had van kramp. In Oosterhout wordt nu gezegd: Krijgt minister Kamp kramp als hij aan Oosterhout denkt?

Wij zijn heel blij met het resultaat van dat bezoek. Naar aanleiding van de brief wil ik het college vragen hoe het proces er nu uit ziet nu de minister heeft aangegeven dat voor het hoogspanningstracé alternatieve routes uitgezocht en bekeken mogen worden. Hij zegt in zijn brief ook dat er vooralsnog geen onomkeerbare stappen gezet moeten worden. Wat is nu het proces?

Verder heb ik van belangenverenigingen die betrokken zijn bij het hoogspanningstracé wel de reactie gekregen dat zij de termijn waarop een en ander moet worden uitgezocht, zeer kort vinden. Vóór 15 maart zouden de alternatieven op tafel moeten liggen. Dat vinden zij heel kort, ook omdat het vanwege carnaval een week minder is.

Verder heeft minister Kamp aangegeven dat Nederland de strengste normen zou hebben voor stralingsrisico's. Het gaat over microtesla. Ik ben geen technaut, ik heb mij laten adviseren door mensen die de richtlijnen, het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) en de Europese Unie kennen. Ik wil in ieder geval van het college horen hoe bij de verschillende alternatieven gekeken kan worden naar de stralingsnormen. Er liggen wat rapporten. Ik zal daar nu verder niet op ingaan over het risico voor de volksgezondheid als men gedurende een lange periode te dicht bij een hoogspanningsnetwerk verblijft.

Ik wil gedeputeerde De Boer en anderen die zich hiervoor de afgelopen maanden hebben ingezet hartelijk danken. Er is nu een eerste succesje geboekt. Het college heeft naar aanleiding van vragen eind september geantwoord dat het procesmanagement en de communicatie niet goed gegaan zijn bij dat tracé. Ik hoop dat wij nu wel de goede stappen zetten.

De heer **De Boer** (GS;VVD): Voorzitter. U hebt in de pers kunnen vernemen hoe het proces rondom de 380 kV-leiding van Rilland naar Tilburg eruit gaat zien. Dat staat ook keurig in de brief die minister Kamp aan de deelnemende gemeenten heeft geschreven. De minister heeft gezegd geen onomkeerbare besluiten te nemen. Er is wel sprake van een voorgenomen besluit, dat betreft het zuidelijke tracé. De betreffende gemeenten hebben de minister gevraagd hun de ruimte te geven om alternatieven die zij of de samenleving bedenken, bij elkaar te brengen en zo snel mogelijk met de minister te kunnen delen. De minister heeft daarvoor een periode van zes weken genomen. Dat is de verantwoordelijkheid van de minister. Enerzijds is het een korte periode maar anderzijds hebben de gemeenten, de actiegroepen en de publieke partijen al voldoende alternatieven en ideeën verzameld en kennis opgebouwd. Het is kort maar het is wel mogelijk, dat zeiden de verschillende wethouders ook op de bijeenkomst in Oosterhout. Er is al heel veel bekend en dat ligt op dit moment bij de gemeenten. De provincie faciliteert dit niet maar doet er wel aan mee. Er is wel een moment van regie geweest omdat veel mensen tegelijk gingen acteren. De wethouder van Halderberge trekt bestuurlijk de kar. De provincie schuift aan en als het nodig is wordt zij daarbij nadrukkelijk betrokken. Als ik vind dat ik er te laat bij betrokken word, trek ik aan de bel om in ieder geval aan te kunnen schuiven. Hier in huis zijn twee ambtenaren beschikbaar gemaakt om het proces te begeleiden.

De provinciale belangen worden gedekt. Ik heb dat al uitgesproken bij de begroting. Mijn collega heeft dat hier herhaald toen hij mij verving omdat ik ziek was. Het zijn maatschappelijke belangen, daarbij hoort gezondheid, en het zijn de economische en ecologische belangen die wij hebben opgeschreven in onze verschillende beleidsnota's. Wij zullen die in het mandje van de minister leggen. Het zal snel duidelijk moeten zijn tot welke tracés of welke tracéwijzigingen deze regio wil komen. Dan kan men dat aan de minister kenbaar maken.

De **voorzitter**: Ik constateer dat er geen aanleiding is tot het stellen van vervolgvragen. Wij komen nu aan de laatste twee vragen, respectievelijk van GroenLinks en het CDA over hetzelfde onderwerp: de ondertoezichtstelling van het Bureau Jeugdzorg. Allereerst is het woord aan mevrouw Brunklaus van de fractie van GroenLinks.

Vragen van de fractie van GroenLinks over de ondertoezichtstelling van het Bureau Jeugdzorg

Vragen van de fractie van het CDA, ook over de ondertoezichtstelling van het Bureau Jeugdzorg

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voorzitter. Op mijn verzoek wordt de commissie Cultuur en Samenleving sinds november door de gedeputeerde steeds bijgepraat over de overdacht van de jeugdzorg. Gedeputeerde Van Haften heeft ons voortdurend verzekerd dat Brabant vooropliep met de overdracht. Als een duiveltje uit een doos kwam nu het bericht dat Bureau Jeugdzorg waarvoor de provincie tot eind van het jaar verantwoordelijk was als enige in Nederland geen certificering kreeg. Daarover zijn al vragen gesteld door de VVD. In de commissievergadering van januari heeft de gedeputeerde een en ander uitgelegd. De strekking daarvan was: foutje, sorry, we konden er niets aan doen, maar het komt allemaal goed.

Gisteren is Bureau Jeugdzorg Brabant onder verscherpt toezicht gesteld van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie Veiligheid en Justitie. De reden daarvoor is dat de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering onvoldoende op orde zijn. Dat is een ernstige zaak. Ook is de directie van bureau Jeugdzorg helemaal vernieuwd, vestigingsdirecteuren zijn ontslagen en worden vervangen door twee regiodirecteuren. Ik vind dit een zeer zorgelijke situatie en heb daarover de volgende vragen:

- Is dit de eerste keer dat de samenwerkende inspecties en eerder het Keurmerkinstituut geconstateerd hebben dat de kwaliteit van Bureau Jeugdzorg niet toereikend is? Was dit ook het geval toen de provincie verantwoordelijk was en zo ja, waarom zijn wij daarover niet geïnformeerd?
  - Wat is het effect van het verscherpte toezicht op de uitvoering van de zorg voor de kinderen?
  - Is het rapport van het Keurmerkinstituut en van de inspecties openbaar en zo ja, kunnen wij dat inzien?
  - Heeft de gedeputeerde al zicht op feit dat de afkeuring zo onverwacht kwam?
- Het effect op de medewerkers van Bureau Jeugdzorg en de andere hulpverleners is groot. Dit heeft natuurlijk effect op hun werk voor de kinderen die aan hun zorg worden toevertrouwd. Deze mensen kunnen hun werk op dit moment heel moeilijk uitvoeren.
- Wat gaan GS doen om hierin verandering aan te brengen zodat de continuïteit en de kwaliteit die nu op het spel staan, worden gewaarborgd voor deze kwetsbare kinderen?
  - Gaat de provincie financieel bijspringen voor kwaliteitsverbetering management, etc.?
  - Zijn de problemen opgelost op 1 april 2015 zoals de gedeputeerde aan PS heeft beloofd?

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Brunklaus. Nu zal mevrouw Aarts van de fractie van het CDA haar vragen over dit onderwerp stellen.

Mevrouw **Aarts-van de Loo** (CDA): Voorzitter. Net als GroenLinks werden ook wij verrast door de mededeling in de pers dat Bureau Jeugdzorg onder verscherpt toezicht is geplaatst. Wij weten dat de gedeputeerde niet het bevoegd gezag is, maar toch hebben wij enkele vragen.

In het persbericht van Bureau Jeugdzorg stond dat het geen verrassing was omdat de inspectie de lijn volgt van het Keurmerkinstituut. In de commissie hebben wij uitgebreid gesproken over het nog niet behalen van het keurmerk. De gedeputeerde heeft ons toen verzekerd dat de zorg voor de kinderen kwalitatief goed is

en gewaarborgd blijft. In de berichtgeving van Omroep Brabant staat echter dat de kinderschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering onvoldoende op orde zijn. Zo wordt er volgens het bericht op de site van Omroep Brabant na het uitspreken van een jeugdzorgmaatregel door een gezinsvoogd onvoldoende snel contact opgenomen met het kind en de ouders.

- Kan de gedeputeerde ons verzekeren dat de zorg voor de kinderen goed en adequaat is?
- Klopt de aantijging van Omroep Brabant over de snelheid van handelen?
- Merken de kinderen iets van deze maatregelen?
- Welke gevolgen heeft dit voor het behalen van het keurmerk?

Mevrouw **Van Haaften-Harkema** (GS;CDA): Voorzitter. Mevrouw Brunklaus vatte in haar inleiding samen hoe wij in de commissie hebben gesproken over de kwestie van het niet certificeren. Ik heb daar zeker niet gezegd: foutje, sorry, wij konden daar niets aan doen. Dat vind ik een foutieve samenvatting. Wij delen de zorg met elkaar over wat hier gebeurd is.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Voorzitter. Heb ik straks nog een termijn om iets te zeggen?

De **voorzitter**: Ja, u mag straks reageren op de antwoorden van de gedeputeerde.

Mevrouw **Van Haaften-Harkema** (GS;CDA): Mevrouw Brunklaus vraagt of er eerder sprake is geweest van niet toereikende kwaliteit van Bureau Jeugdzorg. Voor zover ik weet en ik doe dit acht jaar is het Bureau Jeugdzorg nog nooit onder verscherpt toezicht gesteld. Het antwoord op die vraag is dus "nee".

Wat is het effect op de uitvoering van de zorg? Het effect van het verscherpt toezicht is als het goed is nul voor de kinderen. In verband met het niet behalen van de certificering hebben wij gewerkt aan een oplossing met de William Schrikker Groep (WSG). Ik heb u daar uitgebreid over bijgepraat en daardoor wordt de continuïteit van de zorg gegarandeerd.

Is het rapport van de keurmerkinstelling en van de inspecties openbaar? Ik weet van de inspecties dat hun rapporten, hun opdrachten en ook de verklaring waarom zijn verscherpt toezicht instellen allemaal op hun website te vinden zijn. Of het rapport van de keurmerkinstelling openbaar is, weet ik niet. Die instelling is net nieuw. Ik weet niet of dat op hun website staat, ik neem aan van wel.

Hebt u al zicht op het feit waarom de afkeuring zo onverwacht kwam? Ik neem aan dat mevrouw Brunklaus met "afkeuring" bedoelt het niet verkrijgen van het certificaat. Ik heb hierop in de commissie uitgebreid gereageerd en ook in de beantwoording van de vragen van de VVD. Het heeft alles te maken met de enorme klus die het afgelopen jaar is geklaard bij het Bureau Jeugdzorg. Daardoor is de certificering te laat op gang gekomen.

Het effect op de medewerkers is natuurlijk enorm. Dat ben ik helemaal met mevrouw Brunklaus eens.

Wat gaan GS doen om hier verandering in te brengen zodat de continuïteit wordt gewaarborgd. Dat antwoord heb ik zojuist gegeven. Dat zit in de afspraken met de William Schrikker Groep. Die nieuwe ondertoezichtstellingen die niet door Bureau Jeugdzorg mogen worden gedaan, worden gedaan door mensen van Bureau Jeugdzorg onder verantwoordelijkheid van de Willem Schrikker Groep.

Gaat de provincie financieel bijspringen? De kwestie heeft weinig met financiën te maken. Overigens hebben wij bij de overdracht gezorgd voor een reserve voor Bureau Jeugdzorg. Er is op dit moment geen probleem met financiering.

Zijn de problemen opgelost op 1 april 2015? Ik heb dat niet bedacht en beloofd, Bureau Jeugdzorg heeft dat afgesproken met de gemeenten. Ik heb dat herhaald.

De informatie die de gemeenten krijgen, stuur ik steeds naar u door. U hebt in de dagmail een paar keer informatie van mij gekregen. Dat is dezelfde informatie die naar gemeenten gaat en die wethouders kunnen doorsturen naar hun raadsleden.

Dan kom ik bij de vragen van mevrouw Aarts. Ik behandel die even in omgekeerde volgorde.

Welke gevolgen heeft de ondertoezichtstelling voor het behalen van het keurmerk? Hopelijk geeft dit geen vertraging voor het certificeringsproces. Het gevolg van verscherpt toezicht is dat je allerlei extra rapportages moet maken. Bureau Jeugdzorg en de gemeenten doen een beroep op de inspectie om de verschillende gevraagde rapportages van het Keurmerkinstituut en de inspecties met elkaar gelijk te laten oplopen, zodat er geen extra vertraging ontstaat. Mijn antwoord op de vraag of 1 april gehaald wordt, staat hierdoor wel iets op losse schroeven. Als 1 april niet gehaald wordt, hebben Bureau Jeugdzorg en de gemeenten een enorm probleem. Alles is erop gericht om die datum te halen.

Alle maatregelen die zijn afgesproken, zowel die met WSG als het plan van aanpak om de certificering binnen te halen, zijn erop gericht dat kinderen, jongeren en gezinnen daarvan zo min mogelijk merken: continuïteit van zorg en zo veel mogelijk continuïteit in zorg verlenen. Dat kan nooit 100% worden gegarandeerd maar dat is wel de inzet.

Mevrouw Aarts vraagt naar de snelheid van handelen waarover op de website van Omroep Brabant wordt gesproken. De doorlooptijden op verschillende onderdelen van het proces betreffen criteria uit de wet. Daarin staat bijvoorbeeld dat je binnen vijf dagen het contact moet leggen. Daar wordt aan voldaan, maar nooit precies 100%. Allerelei zaken van buitenaf kunnen daarvan de oorzaak zijn. Bij Bureau Jeugdzorg is het tussen de 90% en de 100%. De inspectie let hier altijd op omdat het een van de criteria uit de wet is. Zij heeft dat ook het afgelopen jaar gedaan bij het gewone toezicht houden, maar met een gewone bril. Er was een gigantische reorganisatie aan de gang. Dan is logisch dat er extra op de criteria wordt gelet. Volgens de brief van december 2014 (zes weken geleden) van diezelfde inspectie was dat op orde. De inspectie zegt nu in haar berichtgeving dat er geen nieuwe feiten zijn, maar dat de verbeterplannen en de plannen van aanpak wel moeten worden voortgezet. Dat is natuurlijk logisch en daarop wordt verscherpt toezicht gehouden. Er wordt met nu scherper gekeken naar al die dingen waar anders ook naar gekeken werd.

De belangrijkste vraag van mevrouw Aarts was, of wij de Staten kunnen verzekeren dat de zorg voor de kinderen goed en adequaat is. Ik wil deze vraag heel graag met "ja" beantwoorden. Als die zorg niet goed en adequaat zou zijn, dan had de inspectie de deur op slot gedraaid, dan had het werk niet kunnen doorgaan tijdens het verscherpt toezicht.

De **voorzitter**: Eerst mogen degenen die de vragen gesteld hebben, vervolgvragen stellen. Dan komt de gedeputeerde aan het woord en daarna mogen de andere fracties zich melden voor eventueel aanvullende vragen. Zo is de procedure.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Ik dank de gedeputeerde voor de antwoorden. Ik kom even terug op mijn opmerking: sorry, foutje, 1 april is alles goed. Misschien heb ik het wat luchtig gezegd, maar in de commissievergadering heeft de gedeputeerde betoogd dat zij dit echt niet had zien aankomen, dat zij het niet wist, dat zij het snel zou gaan herstellen en dat zij het gelukkig had kunnen oplossen met de William Schrikker Groep waarmee even een kwartaal overbrugd kan worden.

Ik maak mij ernstig zorgen. Natuurlijk is de verantwoordelijkheid van ons weg, maar de medewerkers van Bureau Jeugdzorg worden voor een groot deel nog betaald door de provincie. Wij hebben een aantal garanties gegeven. Wij hebben ook gezegd dat de provincie wil bijspringen mocht het niet goed gaan met die overdracht.

De gedeputeerde zei dat de gemeenten op 1 april 2015 een groot probleem hebben. Wij zijn de overdrachtspartij. De gedeputeerde heeft ook van de commissie begrepen dat zij er enorm veel belang

aan hecht om ervoor te zorgen dat dit niet fout gaat. Wat doet de gedeputeerde om ervoor te zorgen dat die kinderen straks weer gewoon door Bureau Jeugdzorg geholpen kunnen worden? Dat is mijn belangrijkste vraag in dit hele debat.

Mevrouw **Aarts-van de Loo** (CDA): Voorzitter. De gedeputeerde heeft in ieder geval een aantal zorgen bij ons weggenomen. Het belangrijkste is dat de kinderen en de jeugd geen gedoe hebben met de papieren rompslomp. Wij beseffen dat de provincie niet het bevoegd gezag is. De gemeenten zijn zeker aan zet om ervoor te zorgen dat het keurmerk toch behaald wordt per 1 april 2015. Wij begrijpen ook dat de provincie de gemeenten steunt in het kader van de overdracht.

De gedeputeerde meldde dat de inspectie in december nog heeft aangegeven dat er niets aan de hand was met de termijnen bij het inschakelen van een hulpverlener. Er was blijkbaar wel sprake van een verbeterplan. Misschien kan de gedeputeerde dat even toelichten?

Mevrouw **Van Haften-Harkema** (GS;CDA): Voorzitter. Nogmaals, natuurlijk delen wij die zorg met elkaar. Daarom hebben wij er ook zo uitgebreid over gesproken in de commissie.

Wij wisten het niet en dat niet alleen: niemand wist het. Iedereen die hierbij betrokken is – de raad van toezicht maar ook het ministerie en allerlei andere partijen – hadden niet verwacht dat de certificering niet doorging. Dat er vanwege het niet krijgen van de certificering een reactie komt van de inspectie, is niet zo verwonderlijk.

De provincie heeft officieel geen positie in dezen, maar ik ben wel lid gebleven van de stuurgroep die de afgelopen negen maanden heeft gewerkt aan de overdracht van Bureau Jeugdzorg. De provincie is daar niet in de lead, dat zijn de wethouders maar ik ben nog wel steeds lid van die stuurgroep omdat ik daar graag onze kennis wil inbrengen als het gaat over de moeilijke vragen die worden behandeld. Dat doen onze ambtenaren ook. Het gaat natuurlijk niet alleen over doorlooptijden of over het maken van slimme afspraken om een kwartaal te overbruggen. Het gaat ook over wat er de afgelopen negen maanden bij Bureau Jeugdzorg als megaklus is gedaan, namelijk een enorme reorganisatie realiseren terwijl de hulpverlening gewoon door moet gaan. Er moesten afspraken gemaakt worden met gemeenten die maar niet hoorden wat hun macrobudget zou worden. Er was aan alle kanten onduidelijkheid en onzekerheid. In die situatie is het laatste punt op de i nog niet gezet bij die certificering. Ik vertrouw erop dat wij 1 april halen, maar ik kan dat niet garanderen. Ik ga er niet over en ik sta niet aan het roer. Er is mij verzekerd door de raad van toezicht en bestuurders van Bureau Jeugdzorg dat die datum gehaald wordt.

Mevrouw Aarts vraagt naar het verbeterplan. Er zijn op grond van gesprekken met de inspectie eigenlijk altijd verbeterplannen, omdat er continu geprobeerd wordt om nog beter te voldoen aan al die criteria in de wet, bijvoorbeeld over risicotaxatie, betrokkenheid van ouders bij de behandelplannen of de doorlooptijden. Deze zaken staan nauwkeurig omschreven in de wet. Als instelling ben je daarover continu in gesprek met de inspectie. Daarvoor zijn verbeterplannen gemaakt zodat de inspectie goed kan volgen dat er steeds stappen gezet worden op weg naar nog beter. Aangezien die certificering er nog niet is en dit ook te maken heeft met een verbeterplan, heeft de inspectie gezegd dat zij geen vinger aan de pols wil houden maar een hele hand. Zij wil de komende tijd met die scherpe bril toezicht houden. Wij hopen dat die periode zo kort mogelijk is.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor haar antwoorden. Ik ga nu de fracties langs die niet bij de vragen betrokken waren om te kijken of zij nog vragen willen stellen.

De heer **Wijers** (VVD): Voorzitter. Om dat het zo streng gereguleerd is, sta je voor je het weet aan de verkeerde microfoon.

Ik heb nog een vraag aan de gedeputeerde. Helaas kon ik niet zijn bij de commissievergadering die volgde op de schriftelijke vragen. Eigenlijk worden de huidige problemen veroorzaakt door een discrepantie tussen gecertificeerd personeel en niet gecertificeerd personeel. Dat is het in een notendop. Van de gecertificeerde personeelsleden zijn er te snel te veel weggegaan. Toen bleven er te veel ongecertificeerde mensen over en ontstonden de problemen. De VVD heeft bij herhaling in de aanloop naar de transitie bezwaar gemaakt tegen de focus van het college op het tegengaan van fractiekosten en het behoud van werkgelegenheid. Er moest vooral sprake zijn van een zachte landing voor al die werknemers. Die werknemers hebben ongetwijfeld allemaal een zachte landing gehad, maar ik heb sterk de indruk of die focus zoals wij vreesden inderdaad o.a. dit tot gevolg heeft gehad. Ik heb die vraag niet voor vanavond voorgelegd. Wij hebben binnenkort een commissievergadering en ik heb er vrede mee als die vraag dan beantwoord wordt.

De **voorzitter**: Als er dingen uit voortvloeien die leiden tot verdere afspraken, kan dat onderdeel van het antwoord van de gedeputeerde zijn.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Misschien heb ik het mis, maar ik lees hier op de site een nieuwsbericht van het ministerie: "Verscherpt toezicht op Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant. Naar aanleiding van eerder toezicht van de inspectie Jeugdzorg doorliep Bureau Jeugdzorg al in 2014 een intensief traject ter verbetering van de uitvoering." Hier staat dus dat het al eerder was begonnen. Er werden wel wat positieve resultaten bereikt, enz. enz. en toen bleek dat er ook nog sprake was van een bestuurlijke wisseling en het geen certificaat kreeg, is er ingegrepen. Dat is misschien toch iets anders dan de informatie die wij tot nu toe gekregen hebben, namelijk dat het best goed ging. In dit bericht staat echter dat er al in 2014 een speciaal traject liep voor het toezicht. Klopt dit? Ik heb het idee dat pas op het einde van het jaar duidelijk was dat het niet goed was, terwijl ik hier lees dat dit al geheel 2014 het geval was.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voorzitter. Wij hebben natuurlijk een enorme verantwoordelijkheid. Ik heb altijd gezegd dat die niet ophoudt op 1 januari 2015. Wij zijn een heleboel zaken langsgeslagen. De kwaliteit van de zorg is goed en adequaat gewaarborgd, de gedeputeerde heeft terecht gesproken over de uitvoering van de zorg en over financiering van de zorg, over de informatie naar gemeenten, over de continuïteit van de zorg etc. Nu doet zich het verschijnsel voor dat de MRE-gemeenten (Metropool Regio Eindhoven) al 18,5 miljoen euro tekortkomen. Ik heb gisteren in Valkenswaard een raadsvergadering over de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) bijgewoond. Schrikt u niet: eind juli houdt de jeugdzorg bij de A2 gemeenten op omdat zij geen geld meer hebben. Als ik dit hoor, dan moeten wij maatregelen nemen. Het is heel ernstig dat dit soort dingen voorkomen. Ik vraag de gedeputeerde om het ministerie te raadplegen, want dit kan niet!

Mevrouw **Van Haften-Harkema** (GS;CDA): Voorzitter. Mijnheer Wijers vraagt of wij niet te veel focus hebben gelegd op werkgelegenheid en een zachte landing. Misschien moet ik toch wat meer benadrukken waarom er een stuurgroep werd ingesteld en waarom wij ons zo geconcentreerd hebben op Bureau Jeugdzorg. Dat was niet om aardige dingen te doen om mensen zacht te laten landen, dat was omdat het voortbestaan van Bureau Jeugdzorg op het spel stond, inclusief hulpverlening aan duizenden kinderen per jaar, inclusief de werkgelegenheid voor 750 mensen. Dat hebben wij het afgelopen jaar opgelost mede door een reorganisatie en door onze inzet en het goed meedenken binnen de stuurgroep met wethouders uit elke regio. Nogmaals, het ging hier niet om een zachte landing maar om het voortbestaan van Bureau Jeugdzorg.

De heer Mondriaan vroeg naar de situatie in 2014. Die heb ik zojuist toegelicht naar aanleiding van de vragen van mevrouw Aarts. Er was in 2014 geen sprake van verscherpt toezicht, maar gewoon van een toezichtstraject. Dat is normaal. De inspectie maakt elk jaar een programma van wat zij zal gaan doen aan gewone werkzaamheden plus een aantal extra dingen naar aanleiding van incidenten. In dat toezichtplan was ook opgenomen dat Bureau Jeugdzorg werd gevolgd en dat er toezicht werd gehouden op het verbeterplan. Ik heb ook toegelicht dat de inspectie in december 2014 schreef dat er sprake was van een opgaande lijn, dat het er goed uitzag, maar dat zij wel wilde dat het plan werd voortgezet. Daaruit komt ook de opmerking voort van de inspectie dat zij nu twijfel heeft of dat wel wordt voortgezet omdat de bestuurder weg is. Als u mij permitteert iets terug te zeggen tegen de inspectie, dat vind ik wel een bijzondere opmerking. Stel dat je een bestuurder hebt die om een andere reden uitvalt, dan zou het toch gek zijn als dat meteen aanleiding zou zijn voor verscherpt toezicht. Overigens kunnen wij het ook uitleggen als een compliment aan de directeur die in dat hele zware jaar 2014 van die reorganisatie ook aandacht heeft besteed aan die verbeterpunten.

De tekorten in Zuidoost waarop de heer Kerkhoff doelt, zijn mij natuurlijk bekend. Het is een bijzondere situatie daar. Wij trekken graag samen op met de regio Zuidoost om daarover te spreken met de ministeries, hoewel onze positie in dat gesprek nu anders is dan voorheen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Ik wil niet flauw zijn, maar er staat: "naar aanleiding van eerder toezicht van de inspectie is een intensief traject doorlopen in 2014." Dat vind ik toch wat sterker dan de gedeputeerde doet voorkomen.

Mevrouw **Van Haften-Harkema** (GS;CDA): Dat betekent dat er rapportages zijn gewisseld en dat er intensief met elkaar gesproken is. Het ging echter niet om "verscherpt toezicht", dat is iets anders dan het gewone toezicht.

Mevrouw **Brunklaus** (GroenLinks): Precies daarover heb ik een vraag gesteld. Het Bureau Jeugdzorg stond onder toezicht van de provincie. Het komt niet zomaar uit de hoge hoed dat men het nu anders beoordeeld en dat het afgekeurd wordt. Er was een lijn. Ik heb dat niet meekregen in de commissie, als ik het zo mag zeggen.

Mevrouw **Van Haften-Harkema** (GS;CDA): Dat was omdat er geen sprake was van een uitzonderlijke situatie, behalve de reorganisatie. Daarover heb ik de commissie continu bijgepraat. Misschien vat u de term "toezicht" een beetje te zwaar op. Het is de taak van de inspectie toezicht uit te oefenen. Als opdrachtgever, financier en regisseur van de jeugdzorg werden wij daarbij betrokken, kregen wij brieven van de inspectie over wat zij had geconstateerd en dat zij opdrachten had gegeven om een verbeterplan te maken. Zij stuurde de provincie een cc zodat die ook op de hoogte was. Overigens is het aan de instelling om samen met de inspectie antwoord te geven op dat toezicht. Het niet zo dat wij altijd toezicht hielden, dat was de taak van de inspectie. Daar is de inspectie voor.

De heer **Kerkhoff** (Fractie Kerkhoff): Voorzitter. De gedeputeerde weet waarschijnlijk ook dat ruim een week geleden o.a. de wethouder van Eindhoven en de wethouders van de A2-gemeenten met staatssecretaris Van Rijn bijeen zouden komen. Dat heeft de staatssecretaris voor de zoveelste keer afgezegd. Ik wil de gedeputeerde vragen hierop druk uit te oefenen en de wethouders op alle manieren te steunen om toegang tot de staatssecretaris te krijgen en de continuïteit na juli te waarborgen.

Mevrouw **Van Haften-Harkema** (GS;CDA): Ik ben het helemaal met de heer Kerkhoff eens.

Sluiting van de vergadering

De **voorzitter**: Ik stel vast dat wij aan het einde van de agenda gekomen zijn. Ik wil u danken voor uw inbreng en betrokkenheid. Ik nodig u uit om met elkaar nog een drankje te drinken op het Statenveld. Ik breng in herinnering dat wij een kaart voor Wouter Van der Staak hebben laten rondgaan. Hij heeft een flinke operatie gehad, maar het is allemaal goed gegaan. Wouter is thuis herstellende. Bij deze, Wouter, als je kijkt de hartelijke groeten. De kaart is onderweg.

Ik wens u allemaal een heel mooi carnaval toe. Meldt u dan overal dat de Staten van Brabant daarom intussen bestaan uit elf fracties!

Tot ziens.

De voorzitter sluit om 19.15 uur de vergadering.